

Βλαχόφωνοι Νεομάρτυρες

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

**Διιδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ελλάδα: Εκκλησιαστική Ιστορία και Πολιτισμός»**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
του Δημητρίου Τόδη**

Βλαχόφωνοι Νεομάρτυρες

Επιβλέπων καθηγητής: Μιχαήλ Τρίτος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	
ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ	
Α. Ιστορικό πλαίσιο.....	8
Β. Νεομάρτυρες.....	8
Γ. Η λειτουργική και εορτολογική τιμή των Νεομαρτύρων.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	
Ο εκ Μετσόβου νεομάρτυς Νικόλαος.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
Ο νεομάρτυς Νικόδημος ο εκ Βιθυκουκίου Κορυτσάς.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	
Ο νεομάρτυς Δημήτριος ο εκ Σαμαρίνης της Πίνδου.....	41
Επίλογος.....	48
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
Α. Παράρτημα ασματικών ακολουθιών	
1. Ασματική Ακολουθία Αγίου Νικολάου εκ Μετσόβου.....	50
2. Ασματική Ακολουθία Νεομάρτυρος Αγίου Δημητρίου εκ Σαμαρίνης.....	71
3. Ασματική Ακολουθία Νεομάρτυρος Αγίου Νικοδήμου εκ Βιθυκουκίου Κορυτσάς.....	82
Β. Παράρτημα Φωτογραφιών.....	96
Βιβλιογραφία.....	103

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αναμφίβολα η Ορθοδοξία αποτελεί βασικό στοιχείο της πνευματικής αυτοσυνειδησίας του βλαχοφώνου Ελληνισμού. Εκδηλώνονται διαχρονικά με την δυναμική αντίθεση των Βλάχων σε κάθε μορφή θρησκευτικής και εθνικής προπαγάνδας, με την ανάδειξη Αγίων της Εκκλησίας και άλλων σημαντικών εκκλησιαστικών προσωπικοτήτων και κυρίως με τον πλούσιο λαϊκό τους πολιτισμό, που είναι έντονα διαποτισμένος από την Ορθόδοξη πίστη και ζωή. Τα αγνά ήθη και έθιμά τους, που καλύπτουν τον ετήσιο εορταστικό κύκλο, οι παραδοσιακοί γάμοι, τα υπέροχα τραγούδια στην ελληνική γλώσσα και το βλάχικο ιδίωμα, οι επικήδειες και επιμνημόσυνες τελετές με το έντονο τελετουργικό παραδοσιακό χρώμα, όλα έχουν ως άξονα τον ορθόδοξο ναό και την γνήσια χριστοκεντρική παράδοση του Γένους.

Η εμμονή των Βλάχων στην Ορθοδοξία αποτελεί τον κυριότερο λόγο που παλαιότερα και σήμερα βρίσκονται διαρκώς στο στόχαστρο του παπισμού και του τερατογεννήματος της Ουνίας. Όμως οι Βλάχοι παρέμειναν σταθεροί στην ορθόδοξη πίστη κι πάντα αναφέρονταν στο σεπτό Οικουμενικό Πατριαρχείο ως τη μόνη πνευματική και εθνική τους αρχή. Χιλιάδες ορθοδόξων Βλάχων, με αναφορές σφραγισμένες και νόμιμα επικυρωμένες αναφέρονται στην Μητέρα Εκκλησία και δηλώνουν με συγκινητικές εκφράσεις την αφοσίωσή τους σε αυτή καθώς και γενικότερα στην Ορθοδοξία.

Σε όλες τις πόλεις και τα χωριά όπου υπάρχουν συμπαγείς βλάχικοι πληθυσμοί, συναντούμε μεγάλο αριθμό Μονών, Ναών και εξωκκλησίων, που είναι στολισμένα με ό,τι πολυτιμότερο έχει η αργυροχοΐα, η ξυλογλυπτική και η αγιογραφία. Ταπερισσότερα αφιερώματα προέρχονται από τους Μεγάλους Βλάχους Εθνικούς Ευεργέτες που διέπρεψαν οικονομικά στην αλλοδαπή.

Η διαχρονική προσήλωση των Βλάχων στην Ορθόδοξη Εκκλησία εξηγεί το γεγονός ότι από αυτούς αναδείχθηκαν Νεομάρτυρες Άγιοι της Εκκλησίας, οι οποίοι στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας ανέστειλαν το κύμα του εξισλαμισμού και αποφεύχθηκε ο εκτουρκισμός. Αντιπροσωπευτικά αναφέρουμε τον εκ Μετσόβου Νεομάρτυρα Νικόλαο, ο

οποίος μαρτύρησε επί της πυράς το 1617 στην κεντρική αγορά των Τρικάλων, τον εκ Σαμαρίνης Νεομάρτυρα Δημήτριο, που μαρτύρησε με εντοιχισμό το 1808 στα Ιωάννινα και τον εκ Βυθικουκίου Κορυτσάς Νικόδημο, ο οποίος μαρτύρησε το 1722 στο Μπεράτι με αποκεφαλισμό.

Γεννημένος στο μεγαλύτερο βλαχόφωνο κέντρο, το Μέτσοβο της Ηπείρου, και υπηρετώντας ως εφημέριος στον ιστορικό καθεδρικό Ναό της Αγίας Παρασκευής, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος που οργάνωσε το τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης με γενικό τίτλο «Ελλάδα: Εκκλησιαστική Ιστορία και Πολιτισμός» ανέλαβα την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας με τίτλο : «Βλαχόφωνοι Νεομάρτυρες».

Στην εισαγωγή αναφέρομαι στην γενικότερη προσφορά των μαρτύρων, και σε κεφάλαια εξετάζω τη ζωή, το μαρτύριο και την αναγνώριση από την συνείδηση της Εκκλησίας των Βλαχόφωνων Μαρτύρων. Σε παράρτημα δημοσιεύω τις ασματικές τους ακολουθίες και παραθέτω πλούσιο φωτογραφικό υλικό. Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Μιχ. Τρίτο καθώς και στους καθηγητές κ. Βασ. Κουκουσά και κ. Ιωάν. Μπάκα για τις πολύτιμες επιστημονικές τους υποδείξεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος λοιπόν «μαρτυρία» και τα παράγωγά του, που ας σημειωθεί στην αρχαία ομηρική και λοιπή επική γραμματεία, είχε τη μορφή «μάρτυρος» και στην αιολική «μάρτυρ», προέρχονται ετυμολογικά κατά πάσα πιθανότητα από τη ρίζα *smert* (που σημαίνει θυμάμαι, προσέχω κλπ.) από την ίδια δηλαδή ρίζα από την οποία παρήχθησαν και οι λέξεις *μέριμνα*, *μέρμερος* κλπ. Επομένως «μάρτυς» είναι αυτός που θυμάται κάτι, που είναι γνώστης ενός γεγονότος κατόπιν προσωπικής αναμνήσεως. Κατά συνέπεια ο ρηματικός τύπος (*μαρτυρείν*), όπως και ο ουσιαστικός (*μαρτυρία*), υποδηλώνουν την πράξη της καταθέσεως αυτής της αναμνήσεως, της πληροφορίας (της μαρτυρίας) ή και αόριστα αυτή καθαυτή την ανάμνηση, το περιεχόμενο δηλαδή της πληροφορίας (της μαρτυρίας). Τέλος ο όρος *μαρτύριον*, όπως όλα τα ουσιαστικά σε -ιον, δηλώνει κάτι πιο συγκεκριμένο, την πληροφορία (την μαρτυρία δηλ.) από μια πιο αντικειμενική σκοπιά ως στοιχείο αποδείξεως για κάτι. Συνεπώς το *μαρτύριον* βασίζεται σε μία *μαρτυρία*. Κάθε μαρτυρία όμως δεν συνεπάγεται απαραίτητως και ένα *μαρτύριον*.

Από την πρωταρχική αυτή σημασία των όρων *μάρτυς*, *μαρτυρία* κλπ. που όπως είδαμε βασίζεται σε συγκεκριμένη εμπειρική γνώση ενός πράγματος ή γεγονότος, προήλθε η βασική νομική χρήση των όρων. Έτσι «μάρτυς» είναι εκείνος που σε δίκη ή σε πάσης φύσεως νομικές πράξεις, προσυπογράφει, διαβεβαιώνει για γεγονότα, πρόσωπα και πράγματα για τα οποία έχει άμεση προσωπική εμπειρία. Βαθμιαία όμως το εμπειρικό στοιχείο παραχωρεί τη θέση του στο ιδεαλιστικό. Έτσι «μαρτυρία» καταλήγει να σημαίνει τη γνωστοποίηση ή διακήρυξη απόψεων, πεποιθήσεων, αληθειών, που δεν μπορούν βέβαια να αποδειχθούν εμπειρικά, για τις οποίες όμως ο «μάρτυς» είναι πεπεισμένος¹. Πέρα λοιπόν από την νομική χρήση των όρων «μάρτυς», «μαρτυρία» κλπ. και παράλληλα

¹ Πρβλ Πέτρου Βασιλειάδη, *Νεομάρτυρες και η σημασιολογική εξέλιξη των όρων μάρτυς, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986)*, Θεσσαλονίκη 1998, σελ. 441-442.

προς αυτή, διαμορφώνεται και η γενικότερη, φιλοσοφική τους χρήση, χρήση που αρχίζει από τον Αριστοτέλη² και κορυφώνεται στον Επίκτητο³.

Πρώτη αναφορά στους μάρτυρες και το μαρτύριο συναντάται στην Παλαιά Διαθήκη. Οι λέξεις «μαρτύριον», «μάρτυς», «μαρτυρία» και «μαρτυρώ» χρησιμοποιούνται στην Παλαιά Διαθήκη με την έννοια της αποδείξεως και της επιβεβαίωσης της αληθείας, με την νομική έννοια του αποδεικτικού στοιχείου⁴. Συχνά επίσης απαντάται η λέξη «μαρτύριον» στην έκφραση «σκηνή του μαρτυρίου»⁵, ενώ σπανιότερα απαντώνται οι αναφορές «κιβωτός του μαρτυρίου»⁶ και «πλάκες του μαρτυρίου»⁷, που υποδηλώνουν τις εντολές που εδόθησαν από τον Θεό στον Προφήτη Μωϋσή.

Ο ρηματικός τύπος «μαρτυρείν», το ρήμα μαρτύρομαι και ουσιαστικά «μάρτυς», «μαρτυρία» και «μαρτύριον» απαντώνται με συχνότητα και στην Καινή Διαθήκη και κυρίως στην Ιωάννεια γραμματεία. Οι εκφράσεις αυτές αναφέρονται στο επίγειο λυτρωτικό έργο του Κυρίου Ιησού προσωτηριανού του ανθρωπίνου γένους. Η λέξη «μαρτύριον» χρησιμοποιείται επίσης στην Καινή Διαθήκη με την έννοια της δημόσιας μαρτυρίας της αληθείας ενώπιον των δικαστικών αρχών⁸. Αργότερα η Εκκλησία χαρακτήρισε το μαρτύριο αφενός μεν ως την εμπειρική κατάθεση της εις Χριστόν πίστεως, της «εν ημίν δηλαδή ελπίδος», αφετέρου δέ την θυσιαστική συνταύτιση του μάρτυρος με τα Πάθη του Χριστού⁹. Το μαρτύριο συνιστά μία δομικού χαρακτήρος χαρισματική, κατά τον Απόστολο Παύλο, πραγματικότητα στην Εκκλησία του Χριστού, που εξυψώνει και αγιάζει τον άνθρωπο ως κοινωνό και μιμητή των παθημάτων του Πρώτου και Μεγάλου Μάρτυρος της πίστεώς μας, του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. «Ημίν εχαρίσθη ου μόνον τό εις Χριστόν πιστεύειν, αλλά και τό υπέρ αυτού πάσχειν»¹⁰ σημειώνει ο μέγας Απόστολος των εθνών

² Αριστοτέλη, *Ρητορικά*, I, 15: «οί μὲν οὖν τοιοῦτοι τούτων μόνον μάρτυρές εἰσιν, εἰ γέγονεν ἢ μή, εἰ ἔστιν ἢ μή, περὶ δὲ τοῦ ποῖον οὐ μάρτυρες, οἷον εἰ δίκαιον ἢ ἄδικον, εἰ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον».

³ Επίκτητου, *Διατριβαί*, I, 29: «ταῦτα μέλλεις μαρτυρεῖν καὶ καταισχύνειν τὴν κλήσιν ἣν κέκληκεν, ὅτι σε ἐτίμησεν ταύτην τὴν τιμὴν καὶ ἄξιον ἡγήσατο προσαγαγεῖν εἰς μαρτυρίαν τηλικαύτην».

⁴ Αντ. Παπαδόπουλος, *Θεολογία αρχαίων καὶ νέων Μαρτυρολογίων*, στό: Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 53. Τσάμης, ὁ. π., σ. 106

⁵ Εξ. 27,21,28, 29,4-10. Λευιτ. 1,1,4, 4,7. Αρ. 1,50,53. Δευτ. 31,14.

⁶ Εξ. 35,12, 12,3, 5,21.

⁷ Εξ. 31,18, 32,15.

⁸ Ι. Γαλάνης, Η έννοια του μαρτυρίου στην Αγία Γραφή, στό: Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 54-55.

⁹ Χρ. Παπαδόπουλος, *Οι Νεομάρτυρες*, Αθήνα 19703, σ. 21.

¹⁰ Φιλ. 1, 29.

καιημέτερος διδάσκαλος, θείος Παύλος. Στην διαπίστωση αυτή του Αποστόλου Παύλου συστοιχίζεται διαχρονικώς η αγιοτρόφος, καλλίτεκνος και πολύτεκνος μητέρα, Εκκλησία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

A. Ιστορικό πλαίσιο

Ο 17^{ος} και 18^{ος} αιώνας βρήκε τους Ορθόδοξους λαούς της Βαλκανικής εδώ και 2.5 αιώνες και πλέον υπόδουλους σε αλλόθρησκο κατακτητή. Από τις πιο οδυνηρές για τον Χριστιανισμό συνέπειες της συγκεκριμένης κατάστασης δουλείας ήταν οι εξισλαμισμοί. Ειδικότερα στις περιοχές που θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια, της Β. Ηπείρου σημερινής Ν. Αλβανίας και Ηπείρου και Θεσσαλίας εξισλαμισμοί και κρυπτοχριστιανισμός συνιστούσαν κατά την διάρκεια εκείνης της εποχής μία ανησυχητική πραγματικότητα¹¹. Ως αιτία εξαιτίας των οποίων οι χριστιανοί ασπάζοντο τον Μωαμεθανισμό η Ελευθερία Νικολαΐδου αναφέρει «τις καταπιέσεις, το παιδομάζωμα, το άγχος τη βαριάς φορολογίας, την επιθυμία της άνετης ζωής και της εξασφάλισης των προνομίων που παρέχοντο στους μωαμεθανούς»¹².

B. Νεομάρτυρες

Μία ξεχωριστή θέση μέσα στο πολύφωτο νοητό στερέωμα της αγίας Εκκλησίας μας κατέχουν οι πολυάθλοι Νεομάρτυρες, οι οποίοι στην μακρά και ασέληνη νύκτα τού εθνικού μας βίου, πού ξεκίνησε μετά την πτώση της Βασιλίδος στους Οθωμανούς Τούρκους, ανεδείχθησαν τα έμψυχα εκείνα λυχνάρια πού εφώτισαν παρακλητικώς την ζωή τού υπόδουλου Γένους. «Κατ' αλήθειαν τούτο είναι ένα θαύμα» ομολογεί ο μέγας υμνητής των Νεομαρτύρων, Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης «παρόμοιον ωσάν να βλέπη τινάς μέσα εις τήν καρδίαν τού χειμώνος εαρινά άνθη καί τριαντάφυλλα, μέσα εις τήν βαθυτάτην νύκτα, ημέραν καί ήλιον, μέσα εις τό ψηλαφητό σκότος, φώτα λαμπρότατα, εν καιρώ τής αιχμαλωσίας, νά βλέπη ελευθερίαν, καί εν τώ καιρώ τής τωρινής ασθενείας, υπερφυσικήν δύναμιν... ούτος ο δάκτυλος είναι τού Θεού, αύτη η δύναμις είναι τού Θεού...»¹³.

Αν εξαιρέσει κανείς τούς τρεις πρώτους χριστιανικούς αιώνες, οι περισσότεροι μάρτυρες ανεδείχθησαν κατά την μακρά και επώδυνη περίοδο της τουρκοκρατίας. Κατ' αυτήν το μαρτύριο βρίσκει την ουσιαστικότερη έκφρασή του στους νεομάρτυρες, οι οποίοι απετέλεσαν σπουδαίο κεφάλαιο

¹¹ Ελευθερία Νικολαΐδου, Οι Κρυπτοχριστιανοί της Σπαθίας (Διδακτορική Διστριβή) Ιωάννινα 1979 Εκδόσεις Εταιρεία ηπειρωτικών Μελετών, σελ 21

¹² ό.π., σελ 25-26

¹³Δ. Τσάμης, Αγιολογία τής Ορθόδοξης Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 111.

της εκκλησιαστικής και ιστορικής πορείας τού Ελληνισμού. Στους Νεομάρτυρες, σε αντιδιαστολή προς τούς εθνομάρτυρες, όπου προηγείται η αγάπη προς την πατρίδα, κυριαρχεί η θρησκευτική τους συνείδηση, η αγάπη τους δηλαδή προς τον Χριστό, η οποία ως «θείος έρωσ» κατέφλεγε την καρδιά τους και τούς οδηγούσε άφοβα στο μαρτύριο. Αυτή η βαθειά χριστιανική συνείδηση των Νεομαρτύρων είναι υπερεθνική, και γι' αυτό αληθινά οικουμενική. Αυτό το στοιχείο τούς συνδέει αναπόσπαστα με τούς παλαιούς μάρτυρες της χριστιανικής πίστεως.

Στα τετρακόσια και πλέον χρόνια τού φόβου, τού εξισλαμισμού, της αβάσταχτης σκλαβιάς, υψώθηκε ως ανασχετική δύναμη η θυσία των Νεομαρτύρων. Ο όρος «Νεομάρτυς» κατ' ιστορικήν ακρίβειαν είναι γνωστός στην ζωή της Εκκλησίας μας ήδη αμέσως μετά τις εικονομαχικές έριδες. Δί' αυτού χαρακτηρίζονταν οι υπερασπιστές της τιμής των ιερών εικόνων¹⁴. Σήμερα όμως υπό τον όρο «Νεομάρτυρες» χαρακτηρίζονται τα πιστά εκείνα μέλη της αγίας Ορθόδοξου Εκκλησίας μας, τα οποία από τον 12ο αιώνα και κυρίως μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως (1453) και εξής υπέστησαν βασανιστήρια και οδυνηρό θάνατο, από τούς κατακτητές Οθωμανούς και από τούς Λατίνους ενωρίτερον, επειδή ομολόγησαν την ορθόδοξο χριστιανική πίστη τους στον Σωτήρα Χριστό, έμειναν ακλόνητοι σ' αυτήν την ομολογία έως τέλους και αρνήθηκαν να αλλαξοπιστήσουν¹⁵. Η καθιέρωση τού όρου «Νεομάρτυς» πρέπει να τονίσουμε ότι οφείλεται κυρίως στον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη, ο οποίος στο έργο του «Νέον Μαρτυρολόγιον» έθεσε ως χρονικό όριο το έτος 1453, από το οποίο εφεξής οι άγιοι πού έδωσαν μαρτυρικώς την ζωήν τους υπέρ της πίστεως τού Χριστού ονομάζονται «Νεομάρτυρες».

Οι Μάρτυρες και οι Νεομάρτυρες συνιστούν χαρισματικές πραγματικότητες μέσα στην Εκκλησία τού Χριστού, πού παρουσιάζουν πολλές εσωτερικές ομοιότητες, αλλά και κάποιες εξωτερικές διαφορές μεταξύ των. Κοινά ουσιώδη γνωρίσματα αποτελούν η δυνατή πίστη, ο μαρτυρικός θάνατος για τον Χριστό, η προσήλωση στην αγία τού Χριστού Εκκλησία, της οποίας αποτελούν τίμια μέλη, η ακλόνητη ομολογία, η προέλευση από όλα τα κοινωνικά και ηλικιακά στρώματα. Οι μάρτυρες εμφανίστηκαν κατά την πρώτη περίοδο της ιστορίας της Εκκλησίας, όταν οι χριστιανοί αποτελούσαν έκνομη μειοψηφία στην ειδωλολατρική κοινωνία της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι Νεομάρτυρες εμφανίστηκαν κυρίως κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, όταν τό Γένος ευρίσκετο υπό τόν φρικτό Τουρκικό ζυγό δουλείας.

¹⁴Στ. Παπαδόπουλος, Οι Νεομάρτυρες καί τό δούλον Γένος, εν Αθήναις 1972, σ. 24.

¹⁵Χρ. Παπαδόπουλος, ό. π., σ. 6. Ι. Θεοχαρίδη – Δ. Λουλέ, Οι Νεομάρτυρες στην Ελληνική ιστορία (1453-1821), Δωδώνη 17 (1988), σ. 135. Ι. Περαντώνης, Οι Νεομάρτυρες, ΘΗΕ 9(1966), σ. 403.

Μετά τήν άλωση τής Κωνσταντινουπόλεως από τούς Τούρκους, η αγία Ορθόδοξος Εκκλησία μας παρέμεινε η μόνη οργανωμένη πνευματική δύναμη μέσα στό υπόδουλο Γένος. Ο κατακτητής Σουλτάνος, ο Μωάμεθ Β' ο Πορθητής, παραχώρησε στην Ορθόδοξη Εκκλησία κάποια προνόμια, γιά λόγους ιστορικούς, πολιτικούς καί οικονομικούς¹⁶. Τα προνόμια αυτά εκτός των σκοπιμοτήτων πού υπηρετούσαν, απετέλεσαν καιτην νομική βάση υπάρξεως τού Οικουμενικού Πατριαρχείου, αλλά καιτο πλαίσιο της δικαιοδοσίας καιτων ευθυνών του απέναντι στην υψηλή Πύλη¹⁷. Ένα από τα σημαντικότερα προνόμια ήταν η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως¹⁸. Με ειδικό διάταγμα παραχωρούνταν στους χριστιανούς η ελευθερία να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Όμως τα γραπτά ή προφορικά προνόμια είχαν πολλές φορές μόνον θεωρητικό χαρακτήρα, καθώς στηριζόταν στην καλή διάθεση των εκάστοτε κρατούντων. Στην πράξη ο διωγμός εναντίον της Εκκλησίας ήταν μία οδυνηρή πραγματικότητα¹⁹. Κυριότερες αιτίες μαρτυρίου των χριστιανών κατ' αυτήν την περίοδο ήταν η μουσουλμανική μισαλλοδοξία, ο θρησκευτικός φανατισμός²⁰, η οικονομική απληστία²¹, η απλή ανάγνωση, κατόπιν πλεκτάνης, και η ανύποπτος αναφορά από χριστιανούς της μουσουλμανικής ομολογίας πίστεως, η προσπάθεια των μουσουλμάνων για επικράτηση και επέκταση της κυριαρχίας τους, η ανυπόστατος πολλές φορές κατηγορία ότι χριστιανός προσέβαλε την μωαμεθανική θρησκεία ή ότι εξύβρισε τον προφήτη Μωάμεθ, η απόπειρα χριστιανού να εκχριστιανίσει μουσουλμάνο ή η αποστασία εκ της μουσουλμανικής θρησκείας, η συκοφαντική πληροφορία ότι κάποιος χριστιανός επεθύμει δήθεν να ασπασθεί τον μωαμεθανισμό, η ανήθικη στάση Τούρκων σε βάρος των χριστιανών νεανίδων και η ανάλογη στάση μουσουλμανίδων κατά χριστιανών νέων, τα κατά καιρούς επαναστατικά κινήματα

¹⁶Ν. Πανταζόπουλος, «Τινά περί τής εννοίας τών προνομίων επί Τουρκοκρατίας», Αρχεῖον Ἰδιωτικῆς Δικαίου 10 (1943), σ. 6-8. Ελ. Κούκου, Θεσμοί καί προνόμια τού Ἑλληνισμοῦ μετά τήν άλωση, Αθήνα – Κομοτηνή 1984, σ. 45. Μ. Τρίτος, Γενικά περί Νεομαρτύρων, στό: Αναδρομή τιμητικόν αφιέρωμα εἰς τόν Αρχιεπίσκοπον πρ. Αθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Κυρόν Ἰάκωβον Βαβανάτσον, Μέγαρο 1991, σ. 417. Θ. Ζήσης, Γεννάδιος Β' Σχολάριος (Βίος, Συγγράμματα, Διδασκαλία), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 190-191.

¹⁷Χρ. Πατρινέλης, Η Εκκλησία καί η Ορθοδοξία, ΙΕΕ 10, Αθήνα 1974, σ. 93.

¹⁸Κ. Αμάντος, Σχέσεις Ἑλλήνων καί Τούρκων ἀπό τού ἐνδεκάτου αἰῶνος μέχρι τού 1821, Αθήνα 1955, σ. 123. Απ. Βακαλόπουλος, Ἱστορία τού νέου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 1964, Β', σ. 12.

¹⁹Χρ. Παπαδόπουλος, ὁ. π., σ. 21. Στ. Παπαδόπουλος, ὁ. π., σ. 34. Βακαλόπουλος, ὁ. π., σ. 172

²⁰Χρ. Παπαδόπουλος, ὁ. π., σ. 7. Ι. Περαντώνης, Τά αἰτία καί αι αφορμαί τού μαρτυρίου τών νεομαρτύρων, Θεολογία 42 (1971), σ. 129. Ι. Αναστασίου, Σχεδίασμα περί τών Νεομαρτύρων, στό: Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τών Νεομαρτύρων (1719 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1971, σ. 11, 15, 21, 26, 35. Χρ. Κρικῶνης, Κληρικοί νεομάρτυρες καί μάρτυρες, στό: Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 258-276. Ι. Αναστασίου, Εἰσαγωγικά γιά τή μελέτη τών Νεομαρτύρων, στό: Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 31-32.

²¹Στ. Παπαδόπουλος, ὁ. π., σ. 52.

μετηνσυμμετοχή σε αυτά κληρικών, η απλή φιλονικία μεταξύ χριστιανού και μουσουλμάνου κατά την συναλλαγή ή την τιμή αγοραπωλησίας γεωργικών προϊόντων, η αμφίεση χριστιανών με τουρκικά ενδύματα, η αξιόλογη εκπαιδευτική και φιλανθρωπική δράση²², ο ζήλος, ο ενθουσιασμός και ο πόθος τού μαρτυρίου και η επιστροφή στην χριστιανική πίστη χριστιανών που είχαν εξισλαμισθεί.

Το πλέον επώδυνο όμως πλήγμα κατά την σκληρή περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν οι εξισλαμισμοί, που απετέλεσαν μία διαρκή αφαίμαξη τού μαρτυρικού Γένους μας. Αν και θεωρητικώς ο βίαιος εξισλαμισμός δεν ήταν επιβεβλημένος για τούς λαούς της Βίβλου από τον νόμο τού Ισλάμ, στην πραγματικότητα όμως οι συνθήκες, μετά κυρίως το πρώτο τέταρτο τού 16ου αιώνας ήταν διαφορετικές²³. Το «Νέον Μαρτυρολόγιον» περιγράφει χαρακτηριστικώς την σκληρότητα και την βαρβαρότητα των βασανιστηρίων των κατακτητών Οθωμανών κατά των χριστιανών. Παραλλήλως δε, προνόμια, χρήματα και κάθε άλλο υλικό αγαθό προσφέρονταν δελεαστικώς από τούς μουσουλμάνους στους χριστιανούς, προκειμένου να ασπασθούν την πίστη τους²⁴. Οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, η αναιμική πίστις, οι ελκυστικές υποσχέσεις, η βαριά φορολογία, οι ποικίλες καταπιέσεις, οδήγησαν κάποιους χριστιανούς να ασπασθούν την μουσουλμανική θρησκεία²⁵.

Ο αριθμός των Νεομαρτύρων της αγίας Εκκλησίας μας παραμένει εισέτι άγνωστος. Η δυσκολία στον ακριβή καθορισμό τού αριθμού των Νεομαρτύρων οφείλεται, αφενός μεν στο γεγονός ότι τα οθωμανικά κρατικά όργανα δεν κρατούσαν Πρακτικά για δίκες αυτού τού περιεχομένου, αφετέρου δε στην δυνατότητα που είχε κάθε μουσουλμάνος να έχει στην δούλεψη του χριστιανούς δούλους, επί των οποίων είχε ουσιαστικώς εξουσία ζωής και θανάτου²⁶. Ο Ξηροποταμηνός λόγιος μοναχός τού 18ου αιώνας, Καισάριος Δαπόντες (1714-1784) υπολογίζει τούς Νεομάρτυρες σε περισσότερους από χιλίους. Γράφει χαρακτηριστικώς: «Οι νεοφανείς άγιοι μάρτυρες είναι δε υπέρ τούς χιλίους και περισσότεροι, των οποίων τα ονόματα άγνωστα εις εμέ, γνωστά δε παρά τω Θεώ, τωτα πάντα γινώσκοντι»²⁷.

Περί τα τέλη τού 18ου αιώνας, ο λόγιος και λίαν πεπαιδευμένος διδάχος τού Γένους και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Χερσώνος Ευγένιος

²²Κρικώνης, ό. π. σ. 263.

²³Θεοχαρίδη – Λουλέ, ό. π., σ. 137.

²⁴Θεοχαρίδη – Λουλέ, ό. π., σ. 138.

²⁵Αμάντος, ό. π., σ. 190.

²⁶Στ. Παπαδόπουλος, ό. π., σ. 83. Δ. Τσάμης, Η θεληματική προσέλευση στό μαρτύριο Αγιορειτών Νεομαρτύρων, στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν καί μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 263.

²⁷Κ. Σάθας, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη, Γ', εν Βενετία 1872, σ. 133-134.

Βούλγαρης (1716-1806) σε επιστολή του προς τον ρωμαιοκαθολικό υποδιάκονο Πέτρο Κλαίρκιο απαριθμεί τους γνωστότερους Νεομάρτυρες, λέγων «Αλλ' ούτοι δή μερίς βραχειά τίς εστι τού τών νεοφανών Αγίων παρ' ημίν κλήρου, δείγματος ένεκεν απομνημονευθέντες σοι, πολλούς δέ ίσθι παρά τούτους όντας»²⁸.

Ο Σπυρίδων Τρικούπης, λόγιος, πολιτικός και ιστοριογράφος τού 19ου αιώνας, αναφέρει ότι μετά την Εθνική παλιγγενεσία τού 1821 «μόνη τή Κωνσταντινουπόλει εθυσιάσθησαν έως δεκακισχίλιοι Χριστιανοί, πολλοί εξωρίσθησαν, πάμπολλοι εδραπέτευσαν και κατέφυγαν υπό τήν γενναίαν και φιλόχριστον περίθαλψιν τής Ρωσσίας εις ξένην γήν αφανείς και γυμνοί οι πρώην επιφανείς και βαθύπλουτοι... Εν τώ μέσω τών δεσμών και τών βασάνων, κατ' έμπροσθεν τής επονειδίστου αγχόνης και υπό τήν ανθρωποκτόνον αξίνην, πολλοί εξ αυτών παρωρμώντο ν' αρνηθώσι τόν Χριστόν πρός διαφύλαξιν τής ζωής των και απόλαυσιν πολλών άλλων επιγείων αγαθών, αλλ' όλοι μέχρις ενός επροτίμησαν τας βασάνους και τόν θάνατον»²⁹.

Τυπολογικώς οι Νεομάρτυρες διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες³⁰. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται εκείνοι πού μετην ομολογία της πίστεώς τους προκάλεσαν τούς Οθωμανούς και οδηγήθηκαν στο μαρτύριο. Οι νεομάρτυρες της κατηγορίας αυτής ομοιάζουν ιδιαίτερος με τούς μάρτυρες της πρώτης χριστιανικής περιόδου, οι οποίοι προσέρχονταν αυτόκλητοι στο μαρτύριο. Όπως εκείνοι, έτσι και αυτοί πυρπολούμενοι από θείο πόθο έσπευδαν με χαρά στους κρατούντες ή στους δικαστές και εδήλωναν ότι είναι χριστιανοί.

Στην δεύτερη κατηγορία Νεομαρτύρων εντάσσονται οι πρώην αρνησίχριστοι. Ορισμένοι χριστιανοί παρεσύρθησαν από επιπολαιότητα, δειλία, βία, οικονομικά και άλλα κίνητρα και αλλαξοπίστησαν. Στη συνέχεια μετανόησαν για το αμάρτημά τους και εμαρτύρησαν ως χριστιανοί. Την γνησιότητα των μαρτύρων αυτών χρειάστηκε να υπερασπισθούν οι συντάκτες των βίων τους. Η επιστροφή των αρνησιχρίστων στην πίστη συνοδευόταν συχνώς και με πόθο μαρτυρίου για τον Χριστό. Μεταξύ των Νεομαρτύρων υπάρχουν πολλά τέτοια παραδείγματα. Ο Νεομάρτυρας Ζαχαρίας από την Άρτα είχε αρνηθεί τον Χριστό και ζούσε ως Τούρκος στην

²⁸ Ευγ. Βούλγαρης, Προς Πέτρον τόν Κλαίρκιον' επιστολή περί τών μετά τών σχίσμα αγίων τής Ορθοδόξου Εκκλησίας και τών γινομένων εν αυτή θαυμάτων, Αθήνησι 1844, σ. 31-33. Χρ. Παπαδόπουλος, ό. π., σ. 31-32. Ευαγ. Θεοδώρου, Οι εν Ελλάδι Νεομάρτυρες, Ο Εφημέριος 9 (1960), σ. 480.

²⁹ Σπ. Τρικούπης, Ιστορία τής Ελληνικής Επανάστασης, Α', εν Αθήναις 1879, σ. 90, 93. Χρ. Παπαδόπουλος, ό. π., σ. 124-125. Θεοδώρου, ό. π., σ. 480-481.

³⁰ Γ. Μαντζαρίδης, Η κοινωνιολογική προσέγγιση τής παρουσίας τών Νεομαρτύρων, στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 229-235.

Πάτρα. Διάβαζε όμως κρυφά το βιβλίο «Αμαρτωλών σωτηρία», πού τον οδήγησε στην μετάνοια. Ήταν δε η μετάνοια και η αγάπη του για τον Χριστό τόσο βαθιά, πού ήθελε να δώσει δέκα ζωές για το όνομά Του το άγιον. Πολλοί από την κατηγορία αυτή Νεομάρτυρες μετά την επιστροφή τους στην Εκκλησία συνδέθηκαν πνευματικώς με το Άγιον Όρος, ως ο άγιος οσιομάρτυς Γεδεών ο Καρακαλληνός εκ Καπούρνης Μαγνησίας, όπου προετοιμάσθηκαν από τούς πνευματικούς αλείπτες για το εκούσιο μαρτύριό τους. Το μαρτύριο των αρνησιθρήσκων αποκαθιστούσε στη συνείδηση των πιστών τον εκπεσόντα χριστιανό και τούς ενίσχυε στην πίστη. Γι' αυτό άλλωστε οι μάρτυρες της κατηγορίας αυτής παρεκινούνται από τούς πνευματικούς τους να μαρτυρήσουν στον τόπο όπου αρνήθηκαν το Χριστό και να εξαλείψουν την κηλίδα της αποστασίας με το αίμα τους.

Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν οι Νεομάρτυρες πού θανατώθηκαν ως επαναστάτες κατά της οθωμανικής κυριαρχίας. Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκαν κληρικοί, μοναχοί και λαϊκοί πού κατηγορήθηκαν για συμμετοχή σε επαναστατικά κινήματα εναντίον των Τούρκων. Οι κατηγορίες αυτές αποτελούσαν συνήθως το πρόσχημα για την ενοχοποίηση. Σε τέτοιου είδους προσχηματικές αφορμές οφείλονταν τα μαρτύρια τού αγίου ενδόξου ισαποστόλου Κοσμά τού Αιτωλού, τού Οικουμενικού Πατριάρχου Γρηγορίου τού Ε', τού αγίου Σεραφείμ Φαναρίου κ.ά. . Ο μαρτυρικός τους θάνατος δεν στηριζόταν σε αποδεδειγμένη ένοχη πολιτική πράξη, αλλά κυρίως στην άρνησή τους να αλλαξοπιστήσουν και να τουρκεψούν. Το ίδιο ισχύει και για πολλούς άλλους Νεομάρτυρες της κατηγορίας αυτής, πού θανατώθηκαν κατά την επανάσταση τού 1821. Στο υπόμνημα των νεοφανών ιερομαρτύρων και οσιομαρτύρων αγιορειτών πατέρων της επαναστάσεως τού 1821, πού συνέταξε ο μοναχός Δοσίθεος Κωνσταμονίτης, αναφέρεται ότι «καί οι νύν θανατωθέντες υπό τών Τούρκων κατά τήν επανάστασιν τής Ελλάδος, άγιοί εισι βεβαιότατα. Διότι ηγωνίσθησαν υπέρ τής πίστεως τού Χριστού οι μακάριοι, καί ούτως εις τάς τιμωρίας αυτάς εκοιμήθησαν»³¹. Στηνθέση αυτήν βεβαίως υπάρχει ισχυρός αντίλογος. Τέλος, υπάρχουν και Νεομάρτυρες πού προέρχονταν από τις τάξεις των Μωαμεθανών, οι λεγόμενοι εξ Αγαρηνών Νεομάρτυρες, ως οι άγιοι Κωνσταντίνος εκ Καπούης, Αχμέτ κ.λπ. . Η προσέλευση των Μωαμεθανών στον χριστιανισμό ήταν επικίνδυνη όχι μόνο για τούς ίδιους, αλλά και γι' αυτούς πού τούς βοηθούσαν στο εγχείρημά τους.

Η χορεία των αγίων Νεομαρτύρων αποτελεί μία ανεκτίμητη εισέτι προσφορά της Εκκλησίας στο ιδανικό της ελευθερίας και της πίστεως. Οι Νεομάρτυρες με την προσφορά τού τιμίου αίματός τους για την αγάπη τού Χριστού, αναζωπύρωσαν την φλόγα της θρησκευτικής, αλλά και της εθνικής

³¹Ι. Μαμαλάκης, Δοσιθέου Κωνσταμονίτου, Νέον υπόμνημα τών νεοφανών ιερομαρτύρων και οσιομαρτύρων, Γρηγόριος ο Παλαμάς 46 (1963), σ. 332. Μαντζαρίδης, ό. π., 234.

συνειδήσεως των υπόδουλων Ελλήνων και ενέπνευσαν την ελπίδα της καινούργιας ζωής και ελευθερίας³². Το πνεύμα της αυτοθυσίας τους παραδειγματίζετον λαό, τόνωνε το φρόνημά του και εγιγάντωνε το εθνικό και θρησκευτικό του φρόνημα. Οι Νεομάρτυρες συγκράτησαν την χριστιανική πίστη στα δύσκολα χρόνια της σκλαβιάς στους Τούρκους και με το παράδειγμά τους εστήριξαν τον χειμαζόμενο λαό³³. Μέσα στις αφόρητες συνθήκες πού ζούσαν οι χριστιανοί στην περίοδο της τουρκοκρατίας, ο μόνος τρόπος για να περισώσουν την θρησκευτική και εθνική τους αξιοπρέπεια και να αισθανθούν την ανωτερότητά τους απέναντι στον βάρβαρο κατακτητή ήταν η θυσία των Νεομαρτύρων. Αποκορύφωμα αυτής της αγάπης των Νεομαρτύρων για τον ερασιμώτατο Νυμφίο Χριστό αποτελούσε το θάρρος τους ενώπιον τού θανάτου, τον οποίο αντιμετώπιζαν με χαροποιό διάθεση, επιθυμούντες το «αναλύσαι καί σύν Χριστώ είναι»³⁴. Η πανθαύμαστη αυτή γενναιότητά τους ενώπιον τού θανάτου είναι αποτέλεσμα της βαθιάς πίστεώς τους στον Αναστάνα Κύριο και Σωτήρα μας Ιησούν Χριστόν. Ο πιστός και καθημαγμένος χριστιανικός λαός έβλεπε το μαρτύριο ως την πιο συνταρακτική ήττα των τυράννων κατακτητών και την μεγαλύτερη νίκη των αδυνάτων, των ταπεινών και των καταφρονημένων. Δεν πρέπει όμως να λησμονούμε και την μεγάλη σημασία πού είχε για την επιβίωση τού Γένους μας η θυσία των νεομαρτύρων. Οι Νεομάρτυρες ήταν οι υπέρμαχοι της ελευθερίας της σκέψεως και της συνειδήσεως, οι προάγγελοι της εθνικής ανεξαρτησίας, οι ατρόμητοι ήρωες της Εκκλησίας και της Πατρίδος. Δεν λύγισαν και πλήρωσαν με την ίδια την ζωή τους την άρνησή τους να υποταχθούν στο θέλημα τού κατακτητή. «Τό γένος τό ασθενές νύν εθριάμβευσε τών δυναστών τας αρχάς καί τας εξουσίας τού σκότους. Καί οι μάρτυρες λάμπουν ως ήλιοι λαμπροί εν νυκτί τής δουλείας, ως άγκυραι στερεαί εν καιρώ τρικυμίας»³⁵ σημειώνει ο Άγιος Νικόδημος στο νέο μαρτυρολόγιό του.

Το μαρτυρικό στοιχείο στην παράδοση, την ιστορική δηλαδή συνέχεια των ορθόδοξων λαών, είναι συστατικό της ταυτότητάς τους³⁶. Οι μάρτυρες δεν λείπουν ποτέ, γιατί πάντα η χριστιανική μαρτυρία είναι ανάγκη μα δίνεται ενώπιον των κυριαρχικών και αντίθετων δυνάμεων του κόσμου, διότι μόνον έτσι ζει η Πίστη. Οι μαρτυρήσαντες κατά τους χρόνους της μακράς δουλείας, κυρίως στα όρια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας επεκράτησε να

³² Γ. Αρνάκης, Εκκλησία καί Ελληνική κοινωνία, ΙΕΕ 10, Αθήνα 1974, σ. 149. Β. Τωμαδάκης, Οι νεομάρτυρες τού Βυζαντίου καί η οσιομάρτυς Φιλοθέη Μπενιζέλου η Αθηναία, Αθήνα 1971, σ. 17.

³³ Βακαλόπουλος, ό. π., σ. 240.

³⁴ Φιλ. 1, 30.

³⁵ Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 260, 264. Αναστασίου, ό. π., σ. 38.

³⁶ Βλ. Ιερωνύμου Κοτσώνη, Το ενθουσιαστικόν στοιχείον εις την Εκκλησίαν των μαρτύρων, Αθήνα 1972.

ονομάζονται Νεομάρτυρες προς διάκριση από τους αρχαίους Μάρτυρες της Εκκλησίας³⁷.

Στον αγώνα του Γένους των ορθοδόξων για την επιβίωση και εθνική ελευθερία κεντρική θέση κατέχουν οι Νεομάρτυρες. Οι νέοι αυτοί αγωνιστές της Πίστεως ξαναζωντάνεψαν, μέσα στην ποικιλώνυμη δουλεία, την αρχαία χριστιανική παράδοση του μαρτυρίου. Ήσαν κυρίως νέοι, διαφόρων επαγγελμάτων, που είτε προέβαλλαν άρνηση στον επιβαλλόμενο εξισλαμισμό τους, ή τον απέβαλλαν μετά την εξωμοσία τους. Οι περισσότεροι ήσαν πρόων εξωμότες, που κάποια στιγμή παρουσιάζονταν δημόσια στον τόπο, όπου είχε γίνει η αλλαξοπιστία τους και δήλωναν την επιστροφή τους την Ορθοδοξία, με αποτέλεσμα, κατά κανόνα, το μαρτύριο. Δεν επεδίωκαν όμως τον θάνατο, αλλά ήσαν φορείς του «ενθουσιαστικού» πνεύματος των αρχαίων μαρτύρων. Η ομολογία τους αποσκοπούσε στην απόρριψη του κατακτητή και την άμεση επιβεβαίωση της υπεροχής της δικής τους Πίστης. Ο πνευματικός χώρος, στον οποίο εκινείτο η ύπαρξή τους, ήταν η Εκκλησία και η κινητήρια δύναμη της μαρτυρίας τους η Ορθοδοξία των Αγίων.

Ο άγιος Νικόδημος αποσαφηνίζει στο «Νέον Μαρτυρολόγιόν»³⁸ του το νόημα της κλασσικής δηλώσεώς του για τους Νεομάρτυρες, ότι ήσαν «ανακαινισμός όλης της ορθοδόξου πίστεως» με την φράση: «...ενδυναμώνουσιν εν ταυτώ και αναθάλλουσι και ανακαινίζουσι την αδυνατισμένην, την μεμαρασμένην και την γηραλεαν πίστιν των τωρινών χριστιανών»³⁹. Έτσι όμως «εν υστέροις καιροίς εκλάμπουσι Μάρτυρες και πλάνης τον σκοτισμόν αποδιώκουσιν, η πίστις των χριστιανών νυν ανυψούται και πίπτει η ασέβεια»⁴⁰. Η θυσία, άλλωστε, και παρηγοσία των Νεομαρτύρων απεδύκνεις την αλήθεια της χριστιανικής πίστεως, προκαλώντας τον θαυμασμό και αυτών των διωκτών τους⁴¹.

Η ομολογία τους συνιστούσε έμπρακτη και κραυγαλέα απόρριψη του κυριάρχου, αποδεικνύοντας ότι δεν είναι ακαταγώνιστος και αήττητος. Γι' αυτό και είναι συχνή η αναφορά των υμνογραφικών κειμένων στην «νίκη»

³⁷ Την περί Νεομαρτύρων βασική βιβλιογραφία βλ στο: Αποστόλου Αθ. Γλαβίνα, *Οι Νεομάρτυρες της Τουρκοκρατίας*, Κατερίνη 1997, σσ. 20-30.

³⁸ Νικοδήμου Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον*, Αθήναι 1961.

³⁹ Στο *ίδιο*, σ. 9.

⁴⁰ Στο *ίδιο* (Στιχηρόν του Μεγάλου Εσπερινού Ακολουθίας Πάντων των Νεοφανών Μαρτύρων. Στο *Ίδιο*, σ. 264.

⁴¹ Βλ. Στυλιανού Γ. Παπαδόπουλου, *Οι Νεομάρτυρες και το δούλον Γένος*, Εν Αθήναις 1974, σ. 69.

των Νεομαρτύρων, όχι μόνο κατά του αρχεκάκου τυράννου και μισανθρώπου διαβόλου, αλλά και κατά του ιστορικού τυράννου του οθωμανικού κατακτητού. Συναλείφονται, έτσι, οι δύο «τύραννοι», ο πνευματικός και ο ιστορικός, λόγω του κοινού επεκτατισμού τους, πνευματικού και εδαφικού.

Ο λόγος όμως για την εθνική σημασία των Νεομαρτύρων θέτει το πρόβλημα ως προς την σχέση Νεομαρτύρων και Εθνομαρτύρων, το οποίο εκ πρώτης όψεως προϋποθέτει την δυνατότητα λειτουργίας κατά την υπόψει περίοδο «δύο συνειδήσεων», σαφώς διακρινομένων μεταξύ τους, μιάς «εθνικής» και μιάς «εκκλησιαστικής». Το πρόβλημα αυτό έχει ήδη εξετασθεί στην ελληνική έρευνα επανειλημμένως. Η αναζήτηση κινήτρων στην στάση των υπόδουλων Ορθοδόξων έναντι του Κυρίαρχου είναι νόμιμη και ως ένα βαθμό οδηγεί σε βάσιμα συμπεράσματα.

Είναι σαφέστατο ότι στους μεν Νεομάρτυρες το βάρος της μαρτυρίας και της θυσίας πέφτει στην Πίστη, ως συνισταμένη όμως όλης της υπάρξεώς τους, επομένως και της εθνικής, ενώ στην συνείδηση των Εθνομαρτύρων βαρύνει η απελευθέρωση της Πατρίδας, ένας στόχος ιδιαίτερα σεβαστός, αλλά ενδοϊστορικός, «γήινος», κατά τον λόγο του Πατροκοσμά. Οι Νεομάρτυρες αντίθετα ιεραρχούσαν την Πατρίδα στην Πίστη.

Εξίσου όμως διαπιστώνεται ότι η αλληλοπεριχώρηση μέχρι ταυτίσεως των δύο αυτών αξιών, τουλάχιστον ως την επανάσταση του 1821, δεν επιτρέπει απόλυτες διαφοροποιήσεις. Διότι και οι Νεομάρτυρες αγαπούσαν την Πατρίδα σε σημείο που ο «υπέρ Πίστεως» αγώνας τους να είναι συγχρόνως και «υπέρ Πατρίδος». Θυσιαζόμενοι για τη Πίστη, μάχονταν και για την Πατρίδα τους. Η Πατρίδα γι' αυτούς κλεινόταν μέσα στην Πίστη, σύμφωνα άλλωστε με την ορθοδοξοπατερική παράδοση, που έγινε ιστορική πραγματικότητα στα όρια της αυτοκρατορίας της Νέας Ρώμης, ή Ρωμανίας. Από την άλλη πλευρά, εξ άλλου, και οι Εθνομάρτυρες, θυσιαζόμενοι για την απελευθέρωση της Πατρίδος, οραματιζόταν την αποκατάσταση του Γένους με όλα τα συστατικά του, στα οποία πρώτη θέση αυτή την περίοδο είχε η Πίστη. Περιπτώσεις αθεΐας δεν τεκμηριώνονται στους Ρωμηούς αγωνιστές της ελευθερίας, αφού ακόμη και σε εκπροσώπους του Ελληνικού Διαφωτισμού, παρά τις δυτικές επιρροές, είναι ελάχιστες.

Αυτό ισχύει και σε περιπτώσεις, όπως εκείνης του Διονυσίου Τρίκκης ή «Σκυλοσόφου» (1611), που με την μάλλον βέβαιη προσχώρησή του στον Παπισμό για χάρη της εξασφαλίσεως βοήθειας για το κίνημά του, πρόδωσε μεν την Ορθοδοξία, αλλά παρέμεινε οπωσδήποτε σ' αυτόν μια γενικευμένη

χριστιανικότητα, οπότε δεν χάθηκε το σκέλος της «πίστεως». Περιπτώσεις κεκηρυγμένων αθέων ή τελείως αδιαφόρων προς την Πίστη Εθνομαρτύρων, απ' όσο γνωρίζω, δεν τεκμηριώνονται και πρέπει μάλλον να είναι ανύπαρκτες σ' αυτούς τους χρόνους.⁴²

Οι Νεομάρτυρες οδηγούνταν στο μαρτύριο με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Άφηναν υπέρ Χριστού την τελευταία τους πνοή είτε πάνω στην πυρά, είτε στην αγχόνη, άλλοτε με αποκεφαλισμό⁴³, με εκδορά του σώματος, με επίπονη ασιτία, με εντοιχισμό, με σουβλισμό, με διάτρηση της κεφαλής με καρφιά, με εξάρθρωση των αρθρώσεων, με ακρωτηριασμό με σπάθη ή τσεκούρι, με στραγγαλισμό και άλλα. Οι χριστιανοί παρακολουθούσαν την εκτέλεση της θανατικής ποινής του μάρτυρος, η οποία γινόταν από δήμιο της μουσουλμανικής κοινότητας, προσευχόμενοι μυστικώς μακρόθεν. Αισθανόταν τον μάρτυρα δικό τους, τον πόνο του ως πόνο τους και θεωρούσαν την μέχρι θανάτου αφοσίωσή του στην χριστιανική θρησκεία ως νίκη της πίστεώς τους⁴⁴.

Η εξιστόρηση των τελευταίων στιγμών των Νεομαρτύρων είναι συγκινητική και δείχνει συνήθως την βαθειά πίστη, το ακλόνητο θάρρος, την εσωτερική ευγένεια και ηρωισμό, την αταλάντευτη αφοσίωση και την ολόθυμη προθυμία τους να δεχθούν το μαρτύριο. Η ομολογία τους συνήθως ήταν απλή. «Χριστιανός είμαι». Ο Μιχαήλ ο Πακνανάς άλλον λόγο δεν έλεγε παρά μόνον το: «δέν τουρκίζω»⁴⁵. Ο οσιομάρτυς Δαμιανός ομολογούσε: «εις τήν πίστιν τών χριστιανών εγεννήθηκα καί εις αυτήν θέλω νά αποθάνω»⁴⁶.

Οι μάρτυρες περιφρονούσαν τα βασανιστήρια, τα οποία θεωρούσαν ως έκφραση αφοσιώσεώς τους στο Χριστό. Στους βίους των Νεομαρτύρων τονίζεται ιδιαίτερα το θάρρος, η ευψυχία, η καρτερία, η υπομονή στις ανακρίσεις και στα βασανιστήρια. Η ενοικούσα σ' αυτούς θεία δύναμη τους έκανε να χαίρουν στα βασανιστήρια και την παραμονή τους στη φυλακή να την παρομοιάζουν με χαροποιό συμπόσιο. Στη φυλακή όπου ήταν κρεμασμένη η νεομάρτυς Κυράννα, σημειώνει ο συναξαριστής της, συνέβησαν τα εξής συγκλονιστικά: «ώ τού θαύματος! Έξαφνα έλαμψε φώς μέγα καταβαίνον από τηνσκέπην, ωσάν αστραπή, το οποίον

⁴² Πρβλ. Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού, Η εθνική σημασία των Νεομαρτύρων, εκδ. Αρχονταρίκι, Αθήνα 2015, σελ 109-119.

⁴³ Στ. Μπαλογιάννης, Η βιολογική διάσταση των βασανισμών καί των τρόπων θανάτωσης των νεομαρτύρων, στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν καί μνήμην των Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998, σ. 359-362. Στ. Παπαδόπουλος, ό. π., σ.

68.

⁴⁴ Αναστασίου, ό. π., σ. 48.

⁴⁵ Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 192.

⁴⁶ Αναστασίου, ό. π., σ. 32.

περικυκλώνοντας το σώμα της μάρτυρος, εξεχύθη καί εις όλην τήν φυλακήν καί εφώτιζεν αυτήν ωσάν νά έμπαινε μέσα ήλιος, ήταν δέ η τετάρτη ή πέμπτη ώρα τής νυκτός. Οι άλλοι φυλακισμένοι είδον τό φώς καί οι τούρκοι εφώναζαν: «τό κρίμα τής πτωχής Ρωμιάς μάς έφθασε καί έπεσε αστραπή νά μάς καύση», ο δέ δεσμοφύλακας έτρεμεν από τόν φόβον όλος»⁴⁷.

Στους βίους των νεομαρτύρων σημειώνεται ιδιαιτέρως η προθυμία τους να πορευθούν στο μαρτύριο. Χρησιμοποιείται συχνά η έκφραση «έτρεχαν μέ τό πρόσωπο λαμπρό». Ο Νικόλαος ο παντοπώλης πηγαίνοντας στο μαρτύριο ήταν «όλος χαρά, χωρίς ποσώς νά δειλιάση τόν θάνατον καί θαύμα μέγα έδιδεν εις τούς παρόντας νά βλέπουν τήν αυτού προθυμίαν, επειδή καιάστραπταντοπρόσωπον του από την ένδοθεν φαιδρότητα τής ψυχής του. Καί αληθώς εφαινετο ότι εις γάμον επήγαινε καί όχι εις θάνατον»⁴⁸.

Οι χριστιανοί κατέβαλλαν κάθε προσπάθεια προκειμένου να αποκτήσουν το τίμιο λείψανο τού μάρτυρος καινατο ενταφιάσουν. Οι μουσουλμάνοι ωστόσο φρόντιζαν με διάφορα μέσα είτε να εξαφανίσουν το μαρτυρικό σώμα, καίγοντας αυτό και σκορπίζοντας την στάχτη του, είτε το παρέδιδαν στους χριστιανούς κατόπιν χρηματισμού. Όταν οι χριστιανοί κατόρθωναν τελικώς να παραλάβουν τοπολύαθλο σώμα το εκήδευαν με βαθειά ευλάβεια. Γιατην κηδεία των Νεομαρτύρων υπήρχε ειδική προς τούτο ακολουθία, συνταχθείσα υπό τού Νικηφόρου ιερομονάχου τού Χίου⁴⁹, στην οποία αντί της λύπης εκφράζεται η χαρά των χριστιανών, γιατί οι «καλώς αθλήσαντες» Χριστομάρτυρες έλαβαν τον λαμπρόν στέφανον τού μαρτυρίου τους από τον Χριστό καιενετάχθησανστην θριαμβεύουσα Βασιλεία των ουρανών. Δεν είναι λίγες οι φορές πού οι χριστιανοί έσπευδαν στον τόπο μαρτυρίου τού αγίου, γιανα λάβουν ως ευλογία τεμάχια από τα ενδύματα, ή το σχοινί της αγχόνης, ή χώμα ποτισμένο μετο αίμα τού μάρτυρος, γιανατο έχουν ως φυλακτό, ως στην περίπτωση τού αγίου Νικήτα των Σερρών.

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης δίδει σαφή εξήγηση για ποιούς λόγους ο Θεός θέλησε να υπάρξουν καινα θυσιαστούν οι Νεομάρτυρες: Πρώτον «Διά νά είναι ανακαινισμός όλης τής ορθοδόξου πίστεως, δεύτερον, διά νά μένουν αναπολόγητοι εν ημέρα τής κρίσεως οι αλλόπιστοι, τρίτον, διά νά είναι δόξα μέν καί καύχημα τής Ανατολικής Εκκλησίας, έλεγχος δέ καί καταισχύνη τών ετεροδόξων, τέταρτον, διά νά είναι παράδειγμα υπομονής εις όλους τούς χριστιανούς όπου τυραννούνται υποκάτω εις τόν βαρύν ζυγόν τής αιχμαλωσίας, πέμπτον δέ καί τελευταίον, διά νά είναι

⁴⁷ Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 135.

⁴⁸ Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 87. Αναστασίου, ό. π., σ. 35.

⁴⁹ Ι. Φουντούλης, Νικηφόρου τού Χίου, ακολουθία επικήδειος είτε επιτάφιος κοινή εις πάντα νέον μάρτυρα, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 85-91.

θάρος καί παρακίνησις εἰς τό νά μιμηθούν διά τού έργου τό μαρτυρικόν τους τέλος καί ὅλοι μὲν οἱ χριστιανοί οἱ κατά περιστάσιν εἰς τό μαρτυρησάι ἀναγκαζόμενοι, ἐξαιρέτως δέ καί μάλιστα ὅσοι ἐφθασαν νά ἀρνηθούν πρότερον τήν ὀρθόδοξον πίστιν»⁵⁰.

Γ. Ἡ λειτουργική καί εορτολογική τιμή των Νεομαρτύρων

Χαρακτηριστικό στοιχείο τῆς περὶ των Νεομαρτύρων ἱεράς παραδόσεως εἶναι ἡ ἀμεση ἐνταξή τους στο χριστιανικό εορτολόγιο, πρὸς ἐπιβεβαίωση τῆς αγιότητάς τους, στηριγμό τού λαοῦ τού Θεοῦ καὶ ἀνάδειξη τού ἱεραποστολικοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τούς ἀπίστους⁵¹. Ἡ Χρυσοστομική φωνή ὅτι «αἱ τῶν μαρτύρων εορταί οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ τῶν ἡμερῶν μόνον, ἀλλὰ καί τῇ γνώμῃ τῶν ἐπιτελούντων κρίνονται... τιμὴ γάρ Μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος»⁵², γίνεται ἰδιαίτερος ἐπίκαιρος με τούς Νεομάρτυρες τῆς Τουρκοκρατίας⁵³ σὲ οποιαδήποτε κατηγορία κι ἀν ἀνήκουν αὐτοί, εἴτε δηλαδή προέρχονται ἀπὸ Μουσουλμάνους πού ἀσπασθήκαν τὸν Χριστιανισμό, εἴτε μαρτύρησαν με ἀφορμὴ κάποια πολιτική ἐξέγερση, εἴτε ἐπεδίωξαν ἐκουσίως τὸ μαρτύριο ἀπὸ τὴν μεγάλη ἀγάπη των πρὸς τὸν Χριστό, εἴτε προήρχοντο ἐξ ἀρνησιχρίστων⁵⁴.

⁵⁰ Συναξαριστὴς Νεομαρτύρων, (1400-1900 μ.Χ.), Θεσσαλονίκη 1984, σ. 18.

⁵¹ Ἰ. Φουντούλης, *Λειτουργικὴ Α΄. Εἰσαγωγή στὴ θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 2000³, σ. 129.

⁵² Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς Μάρτυρας*, PG 50, σ. 660-663.

⁵³ Ἐνδεικτικὴ περὶ τῶν Νεομαρτύρων βιβλιογραφία, βλ. Στ. Παπαδόπουλου, *Οἱ Νεομάρτυρες καί τὸ δούλον Γένος*, ἐν Αθήναις 1974. Ἰ. Μ. Περαντώνης, *Λεξικὸν Νεομαρτύρων*, ἐν Αθήναις 1972. Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν καί μνήμην τῶν Νεομαρτύρων, (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988. Χρ. Κρικῶνης, *Ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία πρωταγωνιστὴς τῆς Ἐθνεγερσίας τού 1821. Κληρικοὶ Νεομάρτυρες - Ἐθνομάρτυρες*, Θεσσαλονίκη 1995. Ἀπ. Γλαβίνας, *Οἱ Νεομάρτυρες τῆς Τουρκοκρατίας*, Εἰσαγωγή, Βιβλιογραφία, Ἀσματικὴς Ἀκολουθίης, Κατερίνη 1997. Ὁ Νεομάρτυς Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πρακτικὰ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου (17-19 Φεβρουαρίου 1998), Μυτιλήνη 2000. Π. Πάσχου, *Ἐν ἀσκήσει καί μαρτυρίῳ*, Αθήνα 1996. Π. Πάσχου, *Ἅγιοι οἱ φίλοι τού Θεοῦ. Εἰσαγωγή στὴν ἀγιολογία τῆς Ὄρθόδοξου Ἐκκλησίας*, Αθήνα 1995, σ. 109-119. Π. Καυσοκαλυβίτης - Μ. Βαρθολομαίου, *Καυσοκαλυβίτικα Νεομαρτυρολογικά*, Αθήνα 2003. Β. Ψευτογκάς, *Νεομαρτυρολογικὰ Μελετήματα, τ. Δ΄*, Θεσσαλονίκη 2008. Σ. Πασχαλίδης, *Τὸ ὑμναγιολογικὸ ἔργο τῶν Κολλυβάδων. Συμβολὴ στὴν μελέτη τῆς Ἀγιολογικῆς Γραμματείας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 2007. Σ. Πασχαλίδης, «Οἱ χειρόγραφοι Νεομαρτυρολογικὲς Συλλογὲς καί τὸ Νέον Μαρτυρολόγιον, πρόδρομη ἀνακοίνωση», στὸ: Πρακτικὰ Ὄρθόδοξου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου «Κωνσταντῖνος ὁ Ὑδραῖος - Νεομάρτυρες προάγγελοι τῆς Ἀναστάσεως τού Γένους», (Ὑδρα 10 - 14 Νοεμβρίου 2000), Ὑδρα 2000.

⁵⁴ Δ. Τσάμης, *Ἀγιολογία τῆς Ὄρθόδοξης Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 111-112. Χρ. Κρικῶνης, «Κληρικοὶ Νεομάρτυρες - Ἐθνομάρτυρες», στὸ: Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν καί μνήμην τῶν Νεομαρτύρων, (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988, σ. 239-310.

Τις εορτολογικές πληροφορίες για τούς Νεομάρτυρες μπορούμε να τις αναζητήσουμε σε πηγές τού 16ου, 17ου και κυρίως 18ου και 19ου αιώνας, τις οποίες έχει μελετήσει και προβάλλει η σύγχρονη επιστημονική έρευνα. Ο μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος για παράδειγμα, εξέχουσα μορφή τού 16ου αιώνας από την Ζάκυνθο, θέλοντας να καλύψει τοπικές λειτουργικές ανάγκες, συνέταξε ακολουθία προς τιμήν των εν Στροφάσιν αναιρεθέντων αγίων Πατέρων, πού μαρτύρησαν στις 26 Ιουλίου τού 1537⁵⁵. Ο Μανουήλ Κορινθίος επίσης, ο μέγας Ρήτωρ και χαρτοφύλαξ της Μεγάλης Εκκλησίας⁵⁶ κατά τον 16ο αιώνα (+1531), συνέταξε ακολουθία προς τιμήν ενός εκ των παλαιότερων Νεομαρτύρων, τού αγίου Μάρτυρος Ιωάννου τού εν Σέρραις μαρτυρήσαντος κατά το δεύτερο ήμισυ τού 15ου αιώνας. Η διά πυρός άθλησις τού αγίου Ιωάννου τιμάται από την Εκκλησία των Σερρών τοπικώς την 12ην Μαΐου εκάστου έτους⁵⁷.

Ο σοφώτατος Γεώργιος Κορέσσιος, λόγιος τού 17ου αιώνας από την Χίο, αμέσως μετά το μαρτύριο τού Θεοφίλου τού Ζακυνθίου, πού εμαρτύρησε στη Χίο την 24ην Ιουλίου τού έτους 1635, συνέταξε ακολουθία προς τιμήν του, η οποία και ψάλλεται κατ' έτος στον εν Χίω Ναό τού Αγίου Γεωργίου⁵⁸. Στη Χίο επίσης την 21η Ιουνίου τού 1732 εμαρτύρησε και ο μεγαλομάρτυς τού Χριστού Νικήτας ο Νισύριος, τού οποίου η Ακολουθία γράφτηκε αμέσως μετά από τον Αθανάσιο Ιβηρίτη, «αυτόπτην τών αθλητικών αγώνων γενόμενον»⁵⁹. Τα δύο αυτά γεγονότα αναφέρει ο άγιος Αθανάσιος ο Πάριος στην περί Νεομαρτύρων πραγματεία του, προς τεκμηρίωση της αληθείας ότι οι Νεομάρτυρες στη συνείδηση τού λαού αναγνωρίζονται ως άγιοι ευθύς αμέσως μετά το μαρτύριό των «χωρίς καμμίαν άδειατης Μεγάλης Εκκλησίας». Αυτό, σημειώνει ο ίδιος, τονα τιμώνται δηλαδή καινα πανηγυρίζονται οι καλώς αθλήσαντες, δεν είναι

⁵⁵ Η Ακολουθία αυτή εκδόθηκε γιά πρώτη φορά τό έτος 1868. Βλ. Κ. Καραϊσαρίδης (Πρωτοπρεσβύτερος), Λειτουργικές όψεις στό έργο τού Παχωμίου Ρουσάνου, Αθήνα 2013, σ. 262-263. Ευτ. Σαρμάνης (Αρχιμανδρίτης), «Ακολουθία τών εν Στροφάσιν αναιρεθέντων οσίων Πατέρων υπό Παχωμίου Ρουσάνου συντεθείσα», Θεολογία 68 (1997), σ. 265-283. 46 Κ. Σάθας, Βιογραφίαί τών εν τοίς Γράμμασι διαλαμπάντων Ελλήνων από τής καταλύσεως τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μέχρι τής Ελληνικής εθνεγερσίας (1453-1821), εν Αθήναις 1868, σ. 123-124.

⁵⁶ Κ. Σάθας Ιστοριογραφίαί των εν τοις Γράμμασι διαλαμπάντων Ελλήνων από της καταλύσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μέχρι της Ελληνικής Εθνεγερσίας 1453-1821, εν Αθήναις 1868, σ. 123-124.

⁵⁷ Αντ. Παναγιώτου, «Μανουήλ Κορινθίου Ακολουθία Ιωάννου Νεομάρτυρος τού εν Σέρραις», ΕΕΒΣ 47 (1987-1985), σ. 423-445. Τ. Καραναστάσης, «Ένας Νεομάρτυρας στίς Σέρρες τού β' μισού τού 15ου αιώνα. Ο άγιος Ιωάννης ο Σερραίος καί η Ακολουθία του, έργο τού μεγάλου Ρήτορος Μανουήλ Κορινθίου», Βυζαντινά 16 (1991), σ. 197-262.

⁵⁸ Νικοδήμου Αγιορείτου, Νέον Μαρτυρολόγιον, Αθήναι 1961, σ. 69-70. Π. Πάσχου, Εν ασκήσει καί μαρτυρίω, σ. 83-84. Ο ιερομόναχος Νικηφόρος ο Χίος συνέθεσε καί δεύτερη Ακολουθία στόν άγιο Θεόφιλο, η οποία δημοσιεύεται στό «Νέον Λειμωνάριον», τ. Β', σ. 65

⁵⁹ Νικοδήμου Αγιορείτου, ό. π., σ. 118-130. Πάσχου, ό. π., σ. 84.

μόνον δίκαιον «αλλά ακόμα είναι και λυσιτελέστατον, ωσάν οπού η τοιαύτη τιμή θερμαίνει τάς ψυχάς τών πιστών, καί διεγείρει πρός μίμησιν»⁶⁰.

Τα παραδείγματα άμεσης αναγνωρίσεως και εορτασμού των Νεομαρτύρων είναι πολλά, έστω και αν κάποιοι εξ αυτών ανεγνωρίσθησαν επισήμως ως άγιοι, με Πατριαρχική Πράξη, πολύ αργότερα. Ο σεπτός Ιερομάρτυς Κοσμάς ο Αιτωλός ανεγνωρίσθη ως άγιος τον Απρίλιο τού 1961, ενώ μνημονεύεται τόσο από τον Άγιο Νικόδημο στο Νέο Μαρτυρολόγιο⁶¹, όσο και στο Μηναίο τού 1843⁶². Οι πέντε επίσης πολύαθλοι Νεομάρτυρες της Σαμοθράκης, Εμμανουήλ, Θεόδωρος, Γεώργιος, Μιχαήλ και Γεώργιος, πού εμαρτύρησαν το έτος 1835, επισήμως ανεγράφησαν στις αγιολογικές δέλτους από το Οικουμενικό Πατριαρχείο στις 17 Μαΐου τού 1985. Σήμερα τιμώνται την Κυριακή τού Θωμά με επίκεντρο τον Καθεδρικό Ναό της Σαμοθράκης. Το μαρτύριό τους όμως και η πρώτη ακολουθία τους συντάχθηκαν από τον Αγιορείτη μοναχό υμνογράφο Ιάκωβο Νεασκητιώτη⁶³, το έτος 1843, και πρωτοεκδόθηκε το έτος 1941⁶⁴. Η δεύτερη Ακολουθία των αγίων είναι τού μοναχού Γερασίμου Μικραγιαννανίτου και εκδόθηκε το έτος 1970⁶⁵.

Είναι αλήθεια ότι το εκπληκτικό φαινόμενο των καλλινίκων Νεομαρτύρων της Εκκλησίας τού Χριστού, εκτός από την αναχαίτιση τού εξισλαμισμού και τον επιστηριγμό τού ορθοδόξου λαού στην πίστη των Πατέρων του, συνέβαλε τα μέγιστα και στον εμπλουτισμό τού χριστιανικού εορτολογίου, στο ζωντάνεμα της θείας λατρείας, της μόνης λαοσύναξης πού, όπως εύστοχα έχει γραφεί, «δέν νεκρώθηκε ποτέ σέ όλη τήν διάρκεια τής δουλείας, προσέφερε τήν δυνατότητα κοινωνικού μετασχηματισμού τής θυσίας τών Νεομαρτύρων καί δυναμικής αξιοποιήσεως υπέρ τού γένους»⁶⁶. Η άμεση, όπως αναφέραμε, αναγνώρισις τών Νεομαρτύρων ως αγίων από τό πλήρωμα τής Εκκλησίας, «άνευ κανονικής διαγνώσεως τής Μεγάλης

⁶⁰ Πάσχου, ό. π., σ. 82-83.

⁶¹ Νικοδήμου Αγιορείτου, ό. π., σ. 201-208.

⁶² Σ. Πασχαλίδης, «Υμναγιολογικά στόν άγιο Κοσμά τόν Αιτωλό», ΕΕΘΣΑΠΘ 7 (2001), σ. 166-167, σημ.

64.

⁶³ Περί τού υμνογράφου αυτού, βλ. Π. Καυσοκαλυβίτης, Ο μοναχός Ιάκωβος Νεασκητιώτης (†1869) καί τό έργο του, Άγιον Όρος 2014.

⁶⁴ Κ. Αποστολίδης, Ανέκδοτος Ακολουθία καί Εγκώμιον πέντε Θρακικών νεοφανών Μαρτύρων, Αθήναι 1941. Σ. Πασχαλίδης, Εν Αγίοις. Ειδικά θέματα Βυζαντινής καί Μεταβυζαντινής Αγιολογίας, τ. Α', Θεσσαλονίκη 2011, σ. 261.

⁶⁵ Οι άγιοι ένδοξοι πέντε Νεομάρτυρες εκ Σαμοθράκης καί εν Μάκρη Έβρου αθλήσαντες, Εμμανουήλ, Γεώργιος, Μιχαήλ, Θεόδωρος καί Γεώργιος. Αι δύο Ακολουθίαι, Αλεξανδρούπολις 1997.

⁶⁶ π. Γ. Μεταλληνός, «Οι Νεομάρτυρες καί η εθνοκορησκευτική σημασία τους», στό: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος πολιούχος Μυτιλήνης, Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου (17-19 Φεβρουαρίου 1998), Μυτιλήνη 2000, σ. 86-87.

Εκκλησίας»⁶⁷, συνετέλεσε ώστε να αναπτυχθεί σε τοπικό κυρίως επίπεδο, η υπέρ αυτών ετησία λατρευτική τιμή και μνήμη τους κατά την ημέρα της μαρτυρικής τελειώσεώς τους ή της ανακομιδής των ιερών λειψάνων τους ή και της αναμνήσεως ακόμη θαυμαστών για την σωτηρία μιας πόλεως γεγονότων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό του Νεομάρτυρος Θεοδώρου του Βυζαντίου στην Μυτιλήνη, ο οποίος εξ εξωμοτών προερχόμενος, εμαρτύρησε διά απαγχονισμού, μετά από φρικτά βασανιστήρια, στις 17 Φεβρουαρίου του έτους 1795. Αναγνωρίσθηκε ευθύς μετά το μαρτύριό του και η μνήμη του εξήρθη ιδιαίτερος έναντι άλλων τοπικών αγίων Νεομαρτύρων, χάρη στην εκ Κωνσταντινουπόλεως καταγωγή του, αλλά και στην σύνδεσή του με τους Κολλυβάδες, οι οποίοι και τον προέβαλαν⁶⁸. Αλείπτως του άλλωστε ήταν ο άγιος Μακάριος ο Νοταράς⁶⁹.

Η πρώτη ακολουθία για τον Άγιο Θεόδωρο γράφτηκε πολύ ενωρίς, μεταξύ των ετών 1795-1797, και είναι έργο τριών υμνογράφων, του Νικηφόρου του Χίου (Μικρός Εσπερινός), του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου (τροπάρια Μεγάλου Εσπερινού και Όρθρου). Ο δεύτερος Κανόνας του Όρθρου είναι ποίημα του Μιχαήλ Ευμορφοπούλου, συνεργάτου του Αγίου Νικοδήμου⁷⁰. Η εν λόγω Ακολουθία, όπως και άλλες, κυρίως Παρακλητικοί Κανόνες, που συντάχθηκαν από τον Αγιορείτη υμνογράφο Ιάκωβο Νεασκητιώτη, τη προτροπή του αδελφού του Αγίου Θεοδώρου, πρώην Αδριανουπόλεως Γρηγορίου, που εφησύχαζε στην Ιερά Μονή Βατοπαιδίου από το 1840⁷¹, τα θαύματα που μαρτυρούνται με τον αιματόβρεκτο χιτώνα του, η μετά από τρία χρόνια (1798) εύρεσις του ακεραίου λειψάνου του, η ιστόρησις της μορφής του εντός και εκτός Μυτιλήνης, καθώς επίσης το θαύμα της καταπαύσεως της πανώλους (1832 ή 1836) που εβασάνιζε το λαό της Λέσβου, συνετέλεσαν ώστε η τιμή του Αγίου Θεοδώρου του Βυζαντίου να λάβει εξαιρετικές διαστάσεις και να επεκταθεί και εκτός της Λέσβου, όπως για παράδειγμα στο Άγιον Όρος⁷².

⁶⁷ π. Γ. Μεταλληνός, «Αθανάσιος Πάριος (1721-1813), (Εργογραφία - Ιδεολογία – Βιβλιογραφία)», ΕΕΘΣΠΑ 30 (1995), σ. 339.

⁶⁸ Ι. Φουντούλης, «Τό πάντιμον λείψανον του Θεοδώρου», στό: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος, σ. 242-243.

⁶⁹ Θ. Γιάγκου, «Ο άγιος Μακάριος Κορίνθου και ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος», στό: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος, σ. 211-237.

⁷⁰ Π. Πάσχου, «Ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης ως αγιολόγος», ΕΕΚΜ 16 (1996).

Πρακτικά Συμποσίου «Νικοδήμου Αγιορείτου του Ναξίου πνευματική μαρτυρία», (Νάξος 811 Ιουλίου 1993), Αθήνα 2000, σ. 252. Π. Σκαλτσής, «Ο άγιος Θεόδωρος ο Βυζάντιος στό συναξάριο και την υμνογραφία», στό: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος, σ. 159-160.

⁷¹ Σκαλτσής, ό. π., σ. 167-175.

⁷² Φουντούλης, Τό πάντιμον λείψανον του Θεοδώρου, σ. 240-255

Η λιτάνευσις των ιερών λειψάνων Νεομαρτύρων, η εικονογράφηση τους⁷³, η έκδοσις Ακολουθιών, μετην μορφή «φυλλάδας», πού συνέγραψαν αξιόλογοι υμνογράφοι, όπως π.χ. οι Μανουήλ ο Μέγας ρήτωρ, Θεόδωρος Αγαλλιανός (15ος αι.), Ιουστίνος Δεκάδνος (16ος αι.), Μελέτιος Συρίγος και Ιωάννης Καρυοφύλλης (17ος αι.), Καισάριος Δαπόντες, Νικόλαος Κύρκου ή Τζαρτζούλης (18ος αι.), Νικηφόρος ο Χίος (19ος), δίδουν την εικόνα της λειτουργικής διαστάσεως και της εορτολογικής τιμής των Νεομαρτύρων.

Προστην κατεύθυνση αυτή καθοριστική είναι και η συμβολή τωνσε χειρόγραφη ή έντυπη μορφή Νεομαρτυρολογικών Συλλογών, μετα Μαρτύρια – βιογραφικά Συναξάρια καιτις Ακολουθίες πολλών Νεομαρτύρων. Ενδεικτικώς μνημονεύουμε την Συλλογή τού λογοθέτητης Μεγάλης Εκκλησίας Ιωάννου Καρυοφύλλη (1693), πού υπάρχει σε κώδικα τού 18ου αιώνας στη Νέα Σκήτη τού Αγίου Όρους και περιέχει τα Συναξάρια δώδεκα Νεομαρτύρων πού εμαρτύρησαν στην Κωνσταντινούπολη από το 1650 έως το 1683 ⁷⁴ . Ανάλογη συλλογή είναι και τού παπα-Ιωνά Καυσοκαλυβίτη (18ος αι.), πού σώζεται σε κώδικα της Σκήτης των Καυσοκαλυβίων με αναφορά σε 38 Νεομάρτυρες, γνωστούς και ανωνύμους, πού εμαρτύρησαν από τον 16ο έως το πρώτο ήμισυ τού 18ου αιώνας⁷⁵.

Οι δύο ως άνω Συλλογές, όπως και άλλες μεταξύ των οποίων και αυτή τού λογίου μοναχού της Ιεράς Μονής Ξηροποτάμου, Καισαρίου Δαπόντε (1713-1784)⁷⁶, απετέλεσαν βασική πηγή γιατην από τούς Αγίους, Μακάριο Νοταρά (1731-1805) και Νικόδημο Αγιορείτη (1749-1809) σύνταξη της έντυπης μορφής τού Νέου Μαρτυρολογίου, πού πρωτοεκδόθηκε το 1799⁷⁷ και περιλαμβάνει 87 μαρτύρια Νεομαρτύρων από το 1492 έως το 1796 και πέντε ακολουθίες⁷⁸.

Το Νέο Μαρτυρολόγιον αποτελεί πράγματι σταθμό στην περί των Νεομαρτύρων εκδοτική παραγωγή και έχει δώσει αφορμή για πολλές περί τού θέματος μελέτες. Στο προοίμιό του ιδιαίτερος, πέραν των άλλων,

⁷³ Θ. Προβατάκης, «Οι Νεομάρτυρες εις τήν εικονογραφίαν», στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν καί μνήμην τών Νεομαρτύρων, (Θεσσαλονίκη 17 – 19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988, σ. 519-520.

⁷⁴ Θ. Γιάγκου, «Χειρόγραφα Νεομαρτυρολογικά κείμενα στή βιβλιοθήκη τού Κυριακού τής Σκήτης τής Αγίας Άνης», Θεολογία 66 (1995), σ. 471-510.

⁷⁵ Β. Ψευτογκάς, Νεομαρτυρολογικά Μελετήματα, τ. Δ', Θεσσαλονίκη 2008, σ. 82-107, 259-299. Π. Καυσοκαλυβίτης, Ιωνάς ο Καυσοκαλυβίτης. Ο βίος καί τά έργα μιάς πνευματικής μορφής τού 18ου αι., Άγιον Όρος 1999. Πασχαλίδης, Νεομαρτυρολογικές Συλλογές, σ. 137-145.

⁷⁶ Σ. Πασχαλίδης, Νεομαρτυρολογικά Σύμμεικτα Α'. Η αυτόγραφη Νεομαρτυρολογική Συλλογή τού μοναχού Καισαρίου Δαπόντε (1713-1784), Θεσσαλονίκη 2012

⁷⁷ Τό έργο αυτό έχει επανεκδοθεί αρκετές φορές. Τό έτος 2009 από τήν Αγιορειτική Εστία πραγματοποιήθηκε φωτοστατική εκτύπωση τής πρώτης έκδοσης.

⁷⁸ Πασχαλίδης, Νεομαρτυρολογικές Συλλογές, σ. 131-174. Ο ίδιος, Τό υμναγιολογικό έργο τών Κολλυβάδων. Συμβολή στή μελέτη τής Αγιολογικής Γραμματείας κατά τήν περίοδο τής Τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 173-199. Πάσχου, Νικόδημος Αγιορείτης, σ. 249-253.

αναδεικνύει και τούς βαθύτερους λόγους της λειτουργικής διάστασης των Νεομαρτύρων και τού ετησίου εορτασμού των. «Καί λοιπόν, ώ νέοι τού Χριστού καί πολύαθλοι Μάρτυρες –γράφει- τί νά σάς ονομάσωμεν... πύργους τής ευσεβείας; φύλακας τής Εκκλησίας τού Χριστού; μυρίπνοα άνθη καί ρόδα τού παραδείσου, βεβαμμένα μέ τό ίδιον αίμά σας; προστάτας; βοηθούς; σωτήρας κοινούς πάντων τών ορθοδόξων; καί τίποτε δέν σφάλλομεν· πολλά καί άλλα είναι τά ονόματά σας... Διά τούτο καί ημείς συστείλαντες τά εγκώμια μέ σιωπήν καί άκραν ευλάβειαν, προσκυνούμεν τά άγια λείψανα, παρομοίως καθώς προσκυνούμεν καί τών παλαιών Μαρτύρων τά λείψανα· ασπαζόμεθα τό ιερόν σας πρόσωπον καί τήν τιμίαν κεφαλήν σας τήν οποίαν ο Χριστός νοητός εστεφάνωσεν... ουδέ παραιτούμεθα νά παίρνωμεν από τά ιμάτιά σας καί από όσα εστάθησαν όργανα τού Μαρτυρίου σας καί νά κρατώμεν ταύτα ως φυλακτήρια επάνω μας· πιστεύομεν γάρ, ότι διά πάντων τούτων αγιαζόμεθα καί εις τά σώματα καί εις τās ψυχάς μας... ου μόνον δέ ταύτα προσκυνούμεν καί σεβόμεθα, αλλά καί τās αγίας σας εικόνας ιστορούμεν καί σχετικώς ασπαζόμεθα, αναφέροντες τήν τιμήν δι' αυτών εις εσάς τά πρωτότυπα, καί τās ετησίας υμών εορτάς καί μνήμας επιτελούμεν, ότι μνήμη μαρτύρων αγαλλίαμα τοίς φοβουμένοις τόν Κύριον»⁷⁹.

Εξχωριστή σημασία γιατην μελέτη τού εξεταζομένου θέματος έχει και η από τον άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη συντεθείσκει ενταχθείσα στο Νέο Μαρτυρολόγιο «Ακολουθία πάντων τών νεοφανών Μαρτύρων τών μετά τήν άλωσιν τής Κωνσταντινουπόλεως μαρτυρησάντων, ών τινες οι ονομαστότεροι ενταύθα περιέχονται, καί ότε τις βούλεται τήν μνήμην τούτων επιτελείτω⁸⁰. Στην Ακολουθία αυτή αναφέρονται συνολικώς 84 Νεομάρτυρες, 17 τού 16ου αιώνος, 31 τού 17ου και 36 τού 18ου αιώνος. Πρόθεσις τού υμνογράφου είναι να αναδείξει την κοινή λειτουργική μνήμη των νεοφανών μαρτύρων και να προβάλλει τον χριστοκεντρικό χαρακτήρα τού μαρτυρίου. «Ούτοι γάρ, οι καρτερόψυχοι –σημειώνει στονπρο τού Συναξαρίου οίκο – τη τού Χριστού δυνάμει θωρακισθέντες, πάντα τα τού βίου τερπνά, ως σκύβαλα ελογίσατε· και σαρκός μηδόλως φεισάμενοι, εις τό στάδιον τής αθλήσεως απεδύσαντο, τήν μέν τών Αγαρηνών ασέβειαν θριαμβεύσαντες, τήν δέ τού Χριστού πίστιν εν παρησία ανακηρύξαντες»⁸¹.

Στις μέρες μας είναι γεγονός ότι το ενδιαφέρον για τούς Νεομάρτυρες, επιστημονικό και πνευματικό είναι ιδιαίτερος μεγάλο.

⁷⁹ Νικοδήμου Αγιορείτου, Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 23-25.

⁸⁰ Νικοδήμου Αγιορείτου, Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 263-272. Σχετικά μέ τόν Κανόνα αυτής τής Ακολουθίας, βλ. Κ. Μητσάκης, «Ο Ασματικός Κανόνας για τούς Νεομάρτυρες τού άγιου Νικοδήμου τού Αγιορείτη», ΕΕΚΜ 16 (1996-2000). Πρακτικά Συμποσίου «Νικοδήμου Αγιορείτου τού Ναξίου πνευματική μαρτυρία», σ. 195-217. Π. Καυσοκαλυβίτης – Βαρβούνης, ό. π., σ. 201-217.

⁸¹ Νικοδήμου Αγιορείτου, Νέον Μαρτυρολόγιον, σ. 269-270.

Συλλογές π.χ. Συναξαρίων και Ακολουθίες τοπικών Νεομαρτύρων⁸², στον τύπο του Νέου Λειμωναρίου των Κολλυβάδων⁸³, έχουν δειτο φώς τηςδημοσιότητας τελευταίες δεκαετίες. Στην ενότητα αυτή μπορούμε να εντάξουμε και τον «Μέγα Συναξαριστή» του Κωνσταντίνου Δουκάκη, τον «Συναξαριστή» του Βίκτωρα Ματθαίου, καθώς επίσης και τον «Συναξαριστή Νεομαρτύρων (1401-1900), έκδοσις της Ορθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1984⁸⁴.

Νέες Ακολουθίες για τούς Νεομάρτυρες δημιουργούνται και στις μέρες μας από συγχρόνους υμνογράφους, όπως είναι π.χ. ο μακαριστός λογιώτατος μοναχός Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης⁸⁵. Κάποιες από τις Ακολουθίες αυτές έχουν ενταχθεί στα Μηναία της Αποστολικής Διακονίας, όπως π.χ. στο Μηναίο του Αυγούστου στο τέλος παρατίθεται η ακολουθία του Νεομάρτυρος αγίου Κοσμά του Αιτωλού. Σημαντική για τον εορτασμό των Νεομαρτύρων στις μέρες μας είναι και η ανέγερσις Ιερών Ναών, όπως της Αγίας Ακυλίνης στην οποία αναφερθήκαμε, του Αγίου Νικήτα του Νέου, συμπολιούχου των Σερρών, που εμαρτύρησε το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου του έτους 1808 και από το 1987 τιμάται πανδημώς την Κυριακή του Αντίπασχα (τού Θωμά), στον ιδιόν του πλέον οίκο, του αγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου του εν Ιωαννίνοις κ.ά.

Όλα τα παραπάνω, εκδόσεις Ακολουθιών και Λειμωναρίων, ανεγέρσεις Ιερών Ναών, ανακομιδές λειψάνων, κάθε πρωτοβουλία των εκασταχού τοπικών Εκκλησιών για τον εορτασμό των Νεομαρτύρων, συνιστούν μία συνέχεια της ζωής της Εκκλησίας και εκφράζουν την θεολογική ενότητα παλαιών και νέων

Μαρτυρολογίων, καθ' όσον οι Μάρτυρες κάθε εποχής ανήκουν στην Εκκλησία και διατρανώνουν το ίδιο μήνυμα, ότι «Μαρτύρων θάνατος ουκ έστι θάνατος, αλλά ζωή πέρας ουκ έχουσα»⁸⁶.

Η επιβίωση του χριστιανισμού μέσα στα ζοφερά χρόνια της οθωμανικής σκλαβιάς είχε ανάγκη από νέους μάρτυρες της πίστεως. Με το παράδειγμά τους, οι πανένδοξοι Νεομάρτυρες, μετέδιδαν στο Γένος το μήνυμα της προσηλώσεως στην αγία ορθόδοξο χριστιανική πίστη, λειτουργούσαν επικοινωνητικώς, παιδευτικώς, συσπειρωτικώς και παραδειγματικώς στις συγκεκριμένες συνθήκες της εποχής. Γι' αυτό και η

⁸²Γ. Χρυσοστόμου (νύν Μητροπολίτου Κίτρους, Κατερίνης και Πλαταμώνος), «Βιβλιογραφία εις Ακολουθίας Νεομαρτύρων», στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων, (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988, σ. 565-588.

⁸³ Νέον Λειμωναρίον, Εν Βενετία 1819. Βλ. και Πασχαλίδης, Γυμνασιολογικό έργο Κολλυβάδων, σ. 76-84, 102-105.

⁸⁴ Αθανασόπουλος, ό. π., σ. κστ'.

⁸⁵ Χρυσοστόμου, ό. π. σ. 565-588. Ο ίδιος, Ο υμνογράφος Γεράσιμος Μοναχός Μικραγιαννανίτης και οι Ακολουθίες του σέ αγίους τής Θεσσαλονίκης, Συμβολή στή μελέτη τού βίου και τού έργου του, Θεσσαλονίκη 1997.

⁸⁶Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις τόν άγιον Ρωμανόν, Λόγος πρώτος, PG 50, σ. 609

Εκκλησία ευλογούσε, ενίσχυε και υποβοηθούσε την κλίση τους και την πορεία προς το εκούσιο μαρτύριό τους. Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης αποκαλεί τους νέους Χριστομάρτυρες «αγγέλους, ποταμούς, ιατρούς, πύργους της ευσεβείας, φύλακας της Εκκλησίας του Χριστού, μυρίπνοα άνθη και ρόδα του παραδείσου, προστάτας, βοηθούς, σωτήρας κοινούς πάντων των ορθοδόξων». Δικαίως η αγία Εκκλησία μας ψάλλει στην μνήμη τους: «Χαίροις Νεομαρτύρων πληθύς· πιστών η δόξα, και χαρά και καλλώπισμα· οι πάντων αρνησιχρίστων, υπογραμμοί θαυμαστοί· ο στρατός ο νέος του Παντάνακτος· χορός νεοσύλλεκτος· τά νεόσφακτα πρόβατα, συνειλεγμένα, από χρόνου αλώσεως· οι της πίστεως, πρόμαχοι τε και φύλακες· πρέσβεις οι ακαταίσχυντοι· οι χρόνοι μὲν ἔσχατοι, και παλαιοί ταις βασάνοις· υπομονής στήλαι ἔμψυχοι. Χριστόν δυσωπείτε, ταις ψυχαίς ημών δοθήναι τό μέγα ἔλεος»⁸⁷. Οι Νεομάρτυρες απετέλεσαν για την Εκκλησία μας αλλά και για το Γένος μας μία εξαιρετική ευλογία του Θεού. Η πανθαύμαστη θυσία τους λειτούργησε αφυπνιστικώς και λυτρωτικώς για τις καταρρακωμένες χριστιανικές συνειδήσεις, αλλά και ως ένα ηχηρό εγερτήριο σάλπισμα προς το υπόδουλο Γένος. Στο πρόσωπό τους και κυρίως στην γενναία ἔως τέλους προσήλωσή τους στην αγία πίστη του Χριστού, ο καθημαγμένος Έλληνας είδε επίσης και την συνέχεια και την ανάρσταση του αδούλωτου εθνικού του φρονήματος, πού διαχρονικώς αντιστάθηκε αποτελεσματικώς σε κάθε λογής βαρβαρότητα. Η Εκκλησία και το Γένος οφείλουν αιώνια ευγνωμοσύνη στους νέους αυτούς μάρτυρες, πού περισκέπτουν αγιαστικώς, φιλοστόργως, αφυπνιστικώς και διδακτικώς την ζωή μας με τις άγιες προς Θεόν πρεσβείες τους.

⁸⁷ Νικοδήμου Αγιορείτου, Συναξαριστής Νεομαρτύρων, σ. 34.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Ο εκ Μετσόβου Νεομάρτυς Νικόλαος

Ο νεομάρτυς Νικόλαος Μπασδάνης ή Βλαχονικόλας⁸⁸ ή Εξηνατρίχης⁸⁹, όπως αλλιώς ονομάζεται, γεννήθηκε στο Μέτσοβο⁹⁰ της Ηπείρου από φτωχούς αλλά πολύ πιστούς γονείς. Έζησε σε μια περίοδο δύσκολη και ταραγμένη, αφού μετά την αποτυχία των επαναστατικών κινημάτων του Μητροπολίτου Τρίκκης Διονυσίου του Φιλοσόφου οι διώξεις και οι πιέσεις των μουσουλμάνων κατά των χριστιανών είχαν φτάσει στο αποκορύφωμά τους⁹¹.

Σε νεαρή ηλικία πήγε στα Τρίκαλα της Θεσσαλίας, όπου εργαζόταν σε τουρκικό αρτοποιείο⁹². Ύστερα από λίγο χρονικό διάστημα, οι Τούρκοι, χρησιμοποιώντας τρομοκρατικές μεθόδους τον ανάγκασαν να εξισλαμιστεί⁹³. Όταν όμως ο Νικόλαος συνειδητοποίησε το μεγάλο χριστιανικό και εθνικό του ολισθήμα, επέστρεψε στο Μέτσοβο, όπου ζούσε χριστιανικά⁹⁴.

Η φτώχεια όμως και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν αυτή την περίοδο στο Μέτσοβο, αναγκάζουν τον Νικόλαο να ξαναπάει στα Τρίκαλα, για να πουλήσει δαδί⁹⁵. Εκεί έγινε αντιληπτός από κάποιον Τούρκο κουρέα, που γειτόνευε με τον αρτοποιό, στον οποίο

⁸⁸ Αγγελ. Χατζημιχάλη. *Οι εν τω Ελληνοσχολείω Μετσόβου διδάξαντες και διδαχθέντες*, εν Ιωαννίνους 1940, σ. 67. Πρβλ. Γελογ. Αθαν. Οικονόμου, 40 άγιοι της Ηπείρου, Ιωάννινα 1955, σ. 54.

⁸⁹ Ιεζεκιήλ Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος, «Ο νεοφανής Άγιος Νικόλαος ο εξ Ιχθύος και οι άγιοι Νικόλαοι όλου του ενιαντού», Η'-Θ' (1930-31), σ. 21. Πρβλ. Φωτίου Γ. Οικονόμου, *Η Εκκλησία της Ηπείρου*, Αθήναι 1982, σ. 211.

⁹⁰ Ευγενίου Βουλγάρεως, *Προς τον Πέτρον τον Κλαίρικον, επιστολή περί των μετά το σχίσμα αγίων της Ορθόδοξου Εκκλησίας και των γινομένων εν αυτή θαυμάτων*, Αθήνησι 1884, σ. 28, όπου αναφέρεται ότι ο Σίλβεστρος ονομάζει τον άγιο, Νικόλαο εξ Ιωαννίνων.

⁹¹ Δημ. Σαλαμάγκα. *Ο νεομάρτυρας Άγιος Γεώργιος Ιωαννίνων*, Αθήνα 1954, σ. 13.

⁹² Νικοδήμου Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον*, Αθήναι 1961, σ. 67. Πρβλ. Κων Χ. Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής*, εν Αθήναις 1892, τ. Ε', σ. 308, *Συναξαριστής Νεομαρτύρων (1400-1900μ. Χ.)*, εκδόσεις Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 531 και Βίκτωρος Ματθαίου. *Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας*, εν Αθήναις 1950, τ. Ε', σ. 422.

⁹³ Otto Meinardus. "A study of the Relics of Saints of the Greek Orthodox church" *Oriens Cristianus*, t. 54, Wiesbaden 1970, s. 224

⁹⁴ Χρυσ. Παπαδόπουλου, *Οι Νεομάρτυρες*, σ. 59, Πρβλ. Αναστασίου «Σχεδιάσμα...» ό.π., σ.35.

⁹⁵ Πετράντωνη, *Λεξικόν των Νεομαρτύρων*, εν Αθήναις 1972, τ. Γ', σ. 387.

εργαζόταν ο άγιος. Ο τούρκος κουρέας συλλαμβάνει τον Νικόλαο, τον σέρνει βίβια στον δρόμο και τον βρίζει δημόσια γιατί πρόδωσε το Ισλάμ και έγινε πάλι χριστιανός. Ο Νικόλαος, επειδή φοβήθηκε τις συνέπειες, έδωσε στον Τούρκο κουρέα το φόρτωμα του δαδιού και δεσμεύτηκε μαζί του να του φέρνει κάθε χρόνο από ένα φόρτωμα δαδί⁹⁶. Μετά τη συμφωνία αυτή ο Τούρκος άφησε ελεύθερο τον Νικόλαο.

Επιστρέφοντας στο Μέτσοβο ο Νικόλαος έκανε αυστηρή αυτοκριτική και συνειδητοποίησε ότι οι συνεχείς αυτές πνευματικές πτώσεις και οι ένοχοι συμβιβασμοί δεν αποτελούν γνωρίσματα των γνησίων μαθητών του Ιησού. Τότε πήρε την μεγάλη απόφαση να μην ξανασυμβιβαστεί σε θέματα πίστεως και, αν χρειαστεί, να θυσιάσει και αυτήν ακόμη την ζωή του στον βωμό της αγάπης του Χριστού⁹⁷. *«Αυτές οι μεταπτώσεις, όσο απλές κι αν φαίνονται, είναι ωστόσο αρκετά δραματικές και παρουσιάζουν τον ψυχογραφικό πίνακα ενός ανθρώπου, που πορεύεται από την ομιχλώδη ατμόσφαιρα προς το φως. Στην περίπτωση του Νικολάου παρακολουθούμε την διαλεκτική πορεία μιας ψυχής, που ανακαλύπτει κλιμακωτά τον εαυτό της. Γι' αυτό και συγκινεί ιδιαίτερα τις αδύνατες, ασθενικές ψυχές μας. Είναι μια μορφή, που ζητάει τον Ευριπίδη της Ορθοδοξίας»⁹⁸.*

Με αυτοπεποίθηση ο Νικόλαος πηγαίνει στον πνευματικό του να εξομολογηθεί τα κρίματά του και να φανερώσει σ' αυτόν τους μελλοντικούς του στόχους. Ο έμπειρος όμως πνευματικός, έχοντας υπόψιν του την συναισθηματική αστάθεια του Νικολάου, τον συμβουλεύει να αφήσει προς το παρόν τους υψηλούς αυτούς στόχους, επειδή φοβόταν μην υποπέσει σε δεύτερη άρνηση της πίστεως⁹⁹. Ο Νικόλαος όμως μένει σταθερός στην μεγάλη του απόφαση. Ο πνευματικός βλέποντας το σταθερό και αμετακίνητο φρόνημα του Νικολάου, τον ευλόγησε και τον άφησε να πορευτεί στο μαρτύριο¹⁰⁰.

Με την ευχή του πνευματικού του ο Νικόλαος μεταβαίνει για άλλη μια φορά στα Τρίκαλα με την απόφαση να δώσει αυτή την φορά *«την καλήν μαρτυρίαν Ιησού Χριστού»*. Εκεί τον αντιλαμβάνεται ο Τούρκος κουρέας, ο οποίος εκνευρισμένος τον ρωτάει για το δαδί, που του είχε υποσχεθεί. Στην αρνητική απάντηση του Νικολάου κουρέας τον καταγγέλλει στους

⁹⁶ Βίκτωρος Ματθαίου, *Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, τ. Ε', εν Αθήναις 1950 σ. 422.

⁹⁷ Δουκάκη, ό.π., σ.310.

⁹⁸ Δημ. Σιωμοπούλου, *Οι νεομάρτυρες και η εθνική αναγέννηση*, α' τ. και χ', σ. 23.

⁹⁹ Νικοδήμου Αγιορείτου, ό.π., σ. 67, Πρβλ. *Συναξαριστής Νεομαρτύρων*, ό.π., σ. 531.

¹⁰⁰ Πετραντώνη, *Λεξικόν*, τ. Γ', ό.π., σ. 387.

Τούρκους της γειτονιάς, οι οποίοι με βίαιο τρόπο τον φέρνουν στο τούρκικο κριτήριο με βασική κατηγορία την αλλαξοπιστία. Στις ερωτήσεις και απειλές των Τούρκων δικαστών ο Νικόλαος απαντάει: «Χριστιανός εγεννήθην και Χριστιανός είμαι και Χριστιανός θέλω να αποθάνω»¹⁰¹. Μην μπορώντας να τον μεταπείσουν με την πειθώ χρησιμοποιούν την βία, η οποία μεταφράζεται σε άγριους ξυλοδαρμούς, σκόπιμη στέρηση της τροφής και του νερού, σαδιστικές και απάνθρωπες ενέργειες¹⁰². Τέλος τον ρίχνουν σε σκοτεινή φυλακή, όπου για πολλές ημέρες τον ταλαιπωρούν με πείνα, δίψα και διάφορα βασανιστήρια. Αλλά ο Νικόλαος τα υπομένει όλα με θαυμαστή πίστη και υπομονή.

Για δεύτερη φορά τον παρουσιάζουν στο άνομο κριτήριο, όπου και πάλι ο Νικόλαος «εκήρυξε μεγαλοφώνως τον Χριστόν, πως είναι Θεός αληθινός και αυτόν πιστεύει και δεν τον αρνείται πώποτε»¹⁰³.

Οι Τούρκοι δικαστές, βλέποντας την αμετάκλητη γνώμη του Νικολάου, παίρνουν την απόφαση να τον ρίξουν στην φωτιά. Με εντολή τους ανάβεται μεγάλη πυρκαγιά στην κεντρική αγορά των Τρικάλων, πάνω στην οποία με μανία και πάθος ρίχνουν τον Νικόλαο¹⁰⁴. Ο Άγιος με θαυμαστή γαλήνη και ηρεμία αντιμετώπισε το μαρτύριο, δοξολογώντας μάλιστα τον Χριστό, γιατί αξιώθηκε να ατιμαστεί και να θανατωθεί για χάρη Του. Έτσι την 17^η Μαΐου 1617¹⁰⁵ ο νεομάρτυς Νικόλαος παρέδωσε την αγιασμένη του ψυχή στον Αρχηγό της ζωής και του θανάτου.

Το βράδυ της μαρτυρικής αυτής ημέρας κάποιος πιστός κεραμοποιός από ευλάβεια κινούμενος, αφού έδωσε αρκετά χρήματα στους Τούρκους φύλακες, που αγρυπνούσαν στον τόπο του μαρτυρίου, αγόρασε την κάρα του νεομάρτυρος, που είχε μερικές βλάβες στο σημείο των κροτάφων από

¹⁰¹ Νικοδήμου Αγιορείτου, ό.π., σ. 68, Πρβλ Δουκάκη, ό.π., σ. 310 και *Συναξαριστής Νεομαρτύρων*, ό.π. σ. 532.

¹⁰² Δουκάκη, *Ακολουθία ασματική μετά εγκωμίου πάντων των νεοφανών μαρτύρων*, εν Αθήναις 1897, σ. 32, Πρβλ. Κώστα Σαρδελή, *Ο Άγιος των Σκλάβων*, Αθήνα 1991, σ. 238.

¹⁰³ Νικοδήμου Αγιορείτου, ό.π., σ. 68, Πρβλ. Δουκάκη, *Συναξαριστής*, ό.π., σ. 310 και *Συναξαριστής Νεομαρτύρων*, ό.π., σ. 532.

¹⁰⁴ Σωφρονίου Ευστρατιάδου, *Αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, εκς. Αποστολικής Διακονίας, Αθήναι, 1960, σ. 359.

¹⁰⁵ LouisPetit, *BibliographiedesAcolouthiesquéques*, Bruxelles 1926, s. 215, Πρβλ. Χρυσ. Παπαδόπουλου, ό.π., σ. 59, Χατζημιχάλη ό.π., σ. 65, Γ. Οικονόμου, ό.π., σ. 53, Περαντώνη, *Λεξικόν*, τ. Γ' ό.π., σ. 387. Τρύφ. Ε. Ευαγγελίδου, *Νέα Ελλάς*, εν Αθήναις 1913, σ. 272. Κων. Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τ. Γ', εν Βενετία 1872, σ. 606. Ανδρέα Ηλ. Μιχαλοπούλου, *Μεγάλες Μορφές*, Αθήναι 1976, σ. 163. Κων Σ, Δεσπότη, *Οι Άγιοι της Ηπείρου*, Ιωάννινα 1986, σ. 33. Κονιδάρη Γερασίμου, *Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος*, εν Αθήναις 1970, σ. 182, και Βοβολίνη Κων. *Η Εκκλησία εις τον αγώνα της ελευθερίας*, Αθήναι 1952, σ. 37.

την φωτιά. Επειδή όμως φοβόταν τους Τούρκους έκρυψε την κάρα σε τοίχο του σπιτιού του, χωρίς κανένας να γνωρίζει αυτή την ενέργεια¹⁰⁶.

Μετά τον θάνατο του κεραμοποιού το σπίτι αγοράστηκε από κάποιον που ονομαζόταν Μέλανδρος. Αυτός δεν γνώριζε απολύτως τίποτε για τον μεγάλο θησαυρό, που κρυβόταν στον τοίχο του σπιτιού του. Τις βραδινές ώρες της 17^{ης} Μαΐου 1618 είδε να λάμπει φως στο σημείο εκείνο του τοίχου και κατά τη διάρκεια του ύπνου δέχτηκε την πληροφορία ότι στο σημείο αυτό βρίσκεται κρυμμένη η κάρα του νεομάρτυρος Νικολάου. Το πρωί άνοιξε το μέρος εκείνο του τοίχου και βρήκε την αγία κάρα. Όμως επειδή έκρινε τον εαυτό του ανάξιο να κρατάει έναν τόσο μεγάλο θησαυρό, τη δώρησε στην Ιερά Μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων¹⁰⁷, όπου είχε αδελφό μοναχό, για μνημόσυνο αιώνιο δικό του και των γονέων του.

Εκεί φυλάγεται μέχρι σήμερα με εξαιρετική ευλάβεια σε οκτάπλευρο ασημένιο κουτί η κάρα του αγίου και γεμίζει τον τόπο με μια ξεχωριστή ευωδία διαρκείας που την αισθάνεται έντονα ο κάθε προσκυνητής. Η αργυρά θήκη της αγίας κάρας έχει την εξής επιγραφή: «ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΘΗ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΟΥΤΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΚΑΡΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΜΕΤΣΟΒΟΥ, ΔΙΑ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΥΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΔΕΣΚΑΤΑΣ ΕΙΣ ΨΥΧΙΚΗΝ ΣΩΤΗΡΙΑΝ, ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ (ΕΝ) ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΠΑ-ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΕΝ ΜΕΤΕΩΡΟΙΣ. ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ... ΕΚ ΚΩΜΗΣ ΚΑΛΑΡΡΥ(ΤΩΝ) 1819 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΠΡΩΤΗ»^{108,109}.

Εκτός από την αγία κάρα σώζονται τεμάχια των χεριών του Αγίου στην Ιερά Μονή Ελεούσης Ιωαννίνων¹¹⁰ και στον ναό αγίου Νικολάου

¹⁰⁶ Βίκτωρος Ματθαίου, *ό.π.*, σ. 423.

¹⁰⁷ Νικ. Ι Γιαννοπούλου, *Τα Μετέωρα I*, Βόλος 1926, σ. 78. Πρβλ του ιδίου, *Αι παλαιαί Εκκλησΐαι Τρικάλων και οι δύο Βησσαρίωνες Λαρίσης*, Αθήναι 1926, σ. 7. Πετραντώνη, *Λεξικόν*, τ. Γ', *ό.π.*, σ. 387. Ιεζεκιήλ Θεσσαλιώτιδος, *ό.π.*, σ. 217 και Οικονόμου *ό.π.*, σ. 54.

¹⁰⁸ Meinardus, *ό.π.*, σ. 224. Πρβλ. Μητροπολίτου Πειραιώς Καλλινίκου Καρούσου, *Η διακονία μου στα Μετέωρα*, Αθήνα 1990, σ. 44.

¹⁰⁹ Πολυκάρπου Γρ. Τύμπα, *Βίος και Ακολουθία του Αγίου ενδόξου νεομάρτυρος του Νικολάου*, εν Αθήναις, 1972, σ. 9.

¹¹⁰ Γ. Οικονόμου, *ό.π.*, σ. 54

Σκαμνελίου Ιωαννίνων¹¹¹, καθώς και το δόντι του αγίου στην Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μετσόβου¹¹².

¹¹¹Αθηναγόρου Μητροπολίτου Παραμυθίας και Πάργης, «Νέος Κουβαράς», *ΗΧ* 4(1929), σ. 18.

¹¹²Θέκλας Μοναχής, *Η Παναγία του Μετσόβου*, α.τ. 1985, σ. 52.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο Νεομάρτυς Νικόδημος ο εκ Βυθικουκίου Κορυτσάς

Ο Νεομάρτυς Νικόδημος ο εκ Βυθικουκίου Κορυτσάς

Ο νέος αυτός μάρτυρας του Χριστού Νικόδημος είχε πατρίδα την καμώπολι Βυθικούκι¹¹³, που βρίσκεται κοντά στα όρια της Κορυτσάς. Ήλθε και έμεινε στην πόλι Βεράτιο της σημερινής Αλβανίας. Δεν συναντήσαμε καμμία αναφορά ή, έστω, νύξη στις πηγές σχετικά με το πότε γεννήθηκε ο Νικόδημος. Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη ότι της αναχώρησής του για το Άγιο Όρος, όπου παρέμεινε μία τριετία (1706-1709), προηγήθηκαν τέσσερεις γάμοι και πολλές ημέρες σε εξομωσία, φαίνεται λογικό το να μην διήγε πλέον, την εποχή που μαρτύρησε, την πρώτη νεότητά του. Επιπλέον, είχε και έναν γιό που έγινε καλόγηρος πριν από τον ίδιο, δηλαδή, δεκαοκταετή, τουλάχιστον, περί το 1705-1706. Κατά συνέπεια, θα μπορούσε ίσως να υποθέσει κανείς ότι Νικόδημος γεννήθηκε στα μέσα περίπου του 17^{ου} αιώνα. Όλες οι πηγές αναφέρουν και ομοφωνούν στο ότι καταγόταν από ευσεβή οικογένεια. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι όχι απλώς γεννήθηκε και βαπτίστηκε Χριστιανός, αλλά ότι η οικογένειά του δεν ήταν θρησκευτικά αδιάφορη, όπως πολύ συχνά συνέβαινε στην εποχή και στην περιοχή. Αυτή η ευσέβεια, μέσα στην οποία γεννήθηκε και προφανώς κληρονόμησε, ίσως να είναι ο παράγοντας εκείνος που λειτούργησε ως ανασταλτικός και τον απέτρεψε, τελικά, από το να σταθεροποιηθεί μέσα στην καινούργια του θρησκεία και να αφομοιωθεί απ' αυτήν.

¹¹³ Υπάρχει και μία αντίθετη άποψη από τον Μοσχοπολίτη Ιερομόναχο Νεκτάριο Τέροπο στο έργο του «Βιβλιάριον Καλούμενον Πίστης» και στο Κεφάλαιο με τίτλο «Βίοι μερικών Αγίων Μαρτύρων των 12 μηνών εν συντομία οίτινες ήλθησαν διά το όνομα του Χριστού», στην 10^η Ιουλίου παραθέτει σύντομο Συναξάρι του Αγίου Νικοδήμου. Και ισχυρίζεται ότι η καταγωγή του Αγίου Νικοδήμου δεν είναι από το Βυθικούκι αλλά από τους Βελεγράδες πρβλ εργασία «Ο Νεομάρτυρας Νικόδημος», Ευαγγελία Αμοιρίδου, Επιστημονικός Συνεργάτης του τομέα Εκκλησιαστικής Ιστορίας, Χριστ. Γραμματέας, Αρχαιολογίας και Τέχνης Θεσσαλονίκη 1999, νυν Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Θεολογίας,. Υπάρχει επίσης και η άποψη η οποία καταγράφεται στον Ιωνά τον Κausοκαλυβίτη ότι ο Άγιος κατάγεται από το Αλμπασάνι. Βλ Βασιλείου Ψευτογκά «Ο Ιωνάς ο Κausοκαλυβίτης. Ο βίος και το έργο του». Αναφορά εις μνήμην Σάρδεων Μαξίμου 1914-1984. Γενεύη 1989 (Ιερά Μητρόπολις Ελβετίας Ίδρυμα δια την Χριστιανικήν Ενότητα ΑΤΕFDANIAL), том. 5, σελ. 399-427

Για το επάγγελμά του γνωρίζουμε ότι ήταν ράφτης. Εκεί παντρεύτηκε, αλλά επειδή πέθανε η γυναίκα του, επήρε δεύτερη, αλλά πέθανε και αυτή· και έλαβε τρίτη γυναίκα η οποία και αυτή πέθανε. Ο Ιωνάς ο Καυσοκαλυβίτης κάνει λόγο για ένα γάμο και «παιδιά»¹¹⁴ και στη διήγηση του Νεκταρίου Τέρπου η σύζυγός του εμφανίζεται, για πρώτη φορά, μετά την εξομωσία του να τον παρακαλεί να μετανοήσει.¹¹⁵

«Φθόνῳ τοῦ διαβόλου, ἠρνήθη τόν Χριστόν παρρησίᾳ, καί ἔγινεν ἀγαρηνός» γράφει ο Νεκτάριος Τέρπου¹¹⁶. «Συναναστρεφόμενος μέ τούς ἀγαρηνούς, καί παρακινούμενος ἀπό αὐτούς, ἐδελεάσθη καί ἠρνήθη (φεῦ!) τήν πίστην τοῦ Χριστοῦ», κατά τον Ιωνά¹¹⁷.

«Σκεπτόταν δε και τέταρτη να πάρη γυναίκα, διότι τέτοια δύναμι έχουν τα πάθη στον άνθρωπο και η κακή συνήθεια, ώστε αχόρταγος γίνεται στα κακά η όρεξίς του. Μόλις λοιπόν σκέφτηκε να κάνη αυτό, έμαθε ότι κάποιος Αγαρηνός άρχοντας έχει κάποια χριστιανή υπηρέτρια ωραία. Ετόλμησε δε και απέστειλε στον άρχοντα εκείνον μεσίτες, για να δώση σε αυτόν αυτήν σε γάμου κοινωνία. Εκείνος δε ο ακάθατος, έχοντας προθυμία να μεταδώση την μιανρά του θρησκεία σε Χριστιανό περισσότερο και να αυξήση αυτήν παρά να έχει μόνον την υπηρέτρια, τον πληροφόρησε ότι αυτό είναι εύκολο, εάν αρνηθή τον Χριστό και δεχθή την θρησκεία των Αγαρηνών. Ευρισκόμενος σε μέθη από τον σαρκικό έρωτα, κανένα δεν βρέθηκε εμπόδιο σε αυτόν, αλλά αφού δέχθηκε τον λόγο του Αγαρηνού, αμέσως κατεφρόνησε Θεό και ψυχή, και με θάρρος εφώναξε εκείνη την ελεεινή φωνή στο κριτήριο, το: Αγαρηνός, είμαι από τώρα και όχι Χριστιανός»¹¹⁸. Κατ' αυτόν τον τρόπο έπεσε πτώσι ελεεινή ένεκα της φιληδονίας. Σε αυτήν την κατάσταση βρισκόταν πολλές ημέρες, ζώντας σαν τον άσωτο υιό μέσα στις ηδονές, χωρίς να συλλογίζεται καθόλου από πιο ύψος θεογνωσίας έχει πέσει σε καταχθόνιο κρημνό αθειϊας.

Και αυτά μεν αυτός έκανε με την συνεργεία του διαβόλου, ο πανάγαθος όμως Θεός που είναι μακρόθυμος και πολυέλεος και δεν θέλει τον θάνατο του αμαρτωλού, αλλά περιμένει την επιστροφή του, για να έχη ζωή και ο Οποίος πάντοτε επιδιώκει και εργάζεται την σωτηρία μας· Αυτός, λέγω, δεν άφησε των χειρών Του το πλάσμα να απολεσθή τελείως, αλλά τον εφώτισε με θαυμαστό τρόπο. «Διότι κάποια ημέρα, σαν να σηκώθηκε από μέθη, και αφού ήλθε στον εαυτό του και σκεπτόμενος όλα όσα κακώς έπραξε και έπαθεν, αναστέναζε από το βάθος της ψυχής του, εταλάνιζε τον

¹¹⁴ Νέον Μαρτυρολόγιον, σελ. 112.

¹¹⁵ Νεκταρίου Τέρπου, ό.π.

¹¹⁶ Ο.π.

¹¹⁷ Νέον Μαρτυρολόγιον, σελ. 122. Στο χφ Ξενοφώντος 25 σελ. 250 όμως γράφει: «δέν ἤξεύρω πῶς ἐδελεάσθη, καί ἠρνήθη, φεῦ! τήν εἰς Χριστόν πίστιν»

¹¹⁸ Εκδόσεις Ορθόδοξος Κυψέλη Θεσσαλονίκη χ.χ. Σελ. 1'2.

εαυτό του, και θρηνούσε οδυνηρά την απώλεια της ψυχής του και έλεγε αλλοίμονο σε μένα τον άθλιο και ταλαίπωρο, για ποια αιτία άραγε τυφλώθηκα τόσο κατά τον νου ο άμυαλος; Πως σκοτίσθηκα στην διάνοια; Πως προτίμησα το σκοτάδι περισσότερο παρά το φως; Πως χωρίστηκα από την δόξα του Χριστού; Πως θεληματικά απέριψα τον εαυτό μου από την συναυλία της χριστωνύμου κλήσεως των ευσεβών, και έγινα δούλος και αιχμάλωτος του παμπόνηρου διαβόλου; Αλλοίμονο στο ταλαίπωρο, ποια απολογία πρόκειται να αποδώσω κατά την ημέρα της κρίσεως; Ποιος θα με σώση από την κόλασι που με περιμένει; Σε τι θα μου ωφελήση τότε η μάταιη ηδονή, όταν αποδιωχθώ από προσώπου του φοβερού Βασιλέως και Κριτού; Όταν ακούσω την φρικτή και φοβερή εκείνη απόφαση του δικαίου και απροποσωλήπτου Κριτού Χριστού του Θεού;

Όταν θα μου πη «αποστραφήτω ο ασεβής εις τον Άδην»; Ποιος τότε θα με λυτρώση από εκείνη την ανάγκη; Ω της δείνης συμφοράς! Ω των εμών κακών! Αυτά με θερμά δάκρυα έλεγε ελεεινά οδυρόμενος και μετανοώντας για όσα κακώς έπραξε. Γι' αυτό και πάλι έκραζε με αναστεναγμό. Συ Κύριε, που έκλινες ουρανούς και κατέβηκες στην γη, για να σώσης το ανθρώπινο γένος από την τυραννίδα το Άδου. Συ, ο οποίος ήλθες στην γη, για να καλέσης αμαρτωλούς σε μετάνοια, δέξου και εμένα τον ταλαίπωρο μετανοούντα κατά το μέγα σου έλεος»¹¹⁹.

Έτσι λοιπό μέρα και νύκτα και ώρα δεόμενος, εμελέτησε να φύγη και να έλθη στο αγιώνυμον Όρος το κοινό λιμάνι της σωτηρίας, για να διορθώση το μεγάλο αμάρτημα της αρνήσεως. Πρωτύτερα έστειλε και τον υιό του εκεί, ο οποίος και ντύθηκε το άγιο σχήμα των μοναχών, το οποίον, όταν το έμαθε ο πατέρας του, τόσο πολύ χάρηκε, ώστε με όλη του την ψυχή και καρδιά επεχείρησε την φυγή του. Αφού λογάριασε τα κινητά και ακίνητα της περιουσίας του, αλλά εχάρισε σε πτωχούς υπέρ της ψυχικής του σωτηρίας και με μερικά, που πήρε μαζί του, ανεχώρησε με προθυμία για το Άγιον Όρος. Στο Άγιον Όρος βρήκε τον ενάρετον πνευματικόν π. Σάββα στον οποίον και εξομολογήθηκε όλες του τις αμαρτίες. Έπειτα ανεχώρησε από τον πνευματικό και επήγε στην ιερά Σκήτη της Αγίας Άννης, όπου παρέδωσε τον εαυτό του στον πνευματικό Φιλόθεο, ενάρετο πατέρα της τότε εποχής, ο οποίος είχε την καλύβη του κοντά στο Κυριακό, η οποία και μέχρι σήμερα τιμάται στο όνομα της Αναλήψεως του Χριστού. Σε αυτή την καλύβη έμεινε, και αφού διδάχθηκε κάθε τάξη της μοναχικής ζωής και τους κανόνες, έλαβε και από τον Γέροντα του Φιλόθεο το αγγελικό σχήμα, και από Δέδες που λεγόταν, μετωνομάσθηκε Νικόδημος μοναχός.

Από τότε, λοιπόν, επιτελούσε ο θεός αυτός Νικόδημος κάθε αρετή. Προσευχόταν συνέχεια, νήστευε και αγρυπνούσε, έχοντας και την μακαρία ταπείνωσι σαν τον τελώνη, με την οποία αξιώθηκε και του ποθουμένου. Κοντά με τα άλλα είχε και την κατάνυξι, επειδή συνέχεια την πτώσι του

¹¹⁹ Συναξαριστής Νεομαρτύρων εκδ. β', Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 811.

ενθυμούμενος, θρηνούσε με πικρία. Τροφή και πιτό ήταν ψωμί και νερό, από τα οποία πολύ λίγο εδοκίμαζε, και με ένα λόγο όλες τις αρετές μετερχόμενος, ξερίζωσε όλες τις κακίες των παθών, διότι δεν ελυπήθη την σάρκα, ούτε κάποια άνεσι δίδοντας σ' αυτήν, και την φιλαυτία δεν ασπασθηκε, ούτε την κενοδοξία, πώς να μην αποκτήση τις αρετές ο τοιούτος; Διότι γι' αυτό ακριβώς εβασάνιζε τον εαυτό του με νηστείες και αγρυπνίες, με σκληραγωγίες και προσευχές, ώντας με σώμα σαν ασώματος, και αφού είχε υποτάξει όλα τα μέλη και όργανα της σάρκας και έκανε αυτά δούλα στο πνεύμα. Αυτά βλέποντες και οι εκεί αγωνισταί στον θείο αυτόν Νικόδημον, εθαύμαζαν την θεϊκή σε αυτόν μεταβολή και αλλοίωσι, για την οποία έτυχε από το Θεό και της συγχωρήσεως, όπως θα φανερώση ο λόγος στην συνέχεια.

«Σε αυτά τα θεάρεστα αγωνίσματα έκανε ο γενναίος πράγματι Νικόδημος τρία ολόκληρα χρόνια και αφού φάνηκε σταθερός, αναγνωρίστηκε ανώτερος από τις διαμονικές προσβολές, και από όλους δεχόταν τον έπαινο. Κατόπιν αφού πρόσθεσε αρετές στις αρετές, τις διπλασίασε αυτές και πολλαπλασίασε τόσο, ώστε βλέποντας τον εαυτό του να είναι έτσι, δεν δίστασε αλλά εζήτησε από τον Θεό και από την αγιωτάτη Μητέρα του Θεού, όπου ορεγόταν η ψυχή του· δηλαδή να καταξιωθή να διανύση την ζωή του με τέλος μαρτυρικό, για να ντροπιάση το διάβολο, που ένεκα της φιληδονίας του τον είχε υποσκελίση, και το μεγάλο του αμάρτημα της αρνήσεως, με τα ίδια του αίματα, να ξεπλύνη και έτσι καθαρός στον μόνο Θεό με παρησία να μπορή να παρουσιασθή. Και αυτά μεν ο Όσιος προσευχόταν παρακαλώντας νύκτα και ημέρα, ο Θεός όμως, που εκπληρώνει το θέλημα των πιστών που τον φοβούνται και σέβονται, και που απαντά στις δεήσεις τους και τους σώζει, σύμφωνα με τον Προφήτη Δαβίδ· δεν παρέβλεψε την δέησι του, αλλά άκουσε την δέησι του σαν πολυεύπλαχνος.

Δι' αυτό κάποια νύκτα που ο Νικόδημος ήταν προσευχόμενος και αγρυπνώντας από την μεγάλη κούρασι αποκοιμήθηκε· Ενώ λοιπόν κοιμόταν τον φαίνεται σε όνειρο η Παντάνασσα Θεοτόκος, η οποία άστραπτε περισσότερο από τον ήλιο, να στέκεται στο μέσο δύο φωτεινών αγγέλων και έχοντας στο δεξί της χέρι κάποιο ποτήρι ωραιότατο από κρύσταλλο, λέγει στον Νικόδημο, γνωρίζεις άραγε ποια είμαι εγώ; Ο δε Νικόδημος αφού έπεσε κάτω με πολύ φόβο και τρόμο προσκύνησε την Παρθενομήτορα λέγοντας· ναι Δέσποινα, γνωρίζω ότι συ είσαι η Μητέρα του Κυρίου και Θεού μας Ιησού Χριστού, η προστασία και μεσίτρια του γένους μας. Εκείνη δε είπε προς αυτόν. Να, έχει εισακουσθή η δέησις σου, διότι εγώ αφού παρακάλεσα τον μονογενή Υιόν μου και Θεόν, και αφού ανάγκασα Αυτόν, έχει συγχωρήσει όλες τις αμαρτίες σου· γι' αυτό αγωνίζου στο εξής με θεάρεστη ζωή, για να επιτύχης και της αιωνίου μακαριότητος. Ο δε Νικόδημος αφού γέμισε από άπειρη χαρά, πάλι προσκύνησε την Θεοτόκο δεόμενος προς αυτήν, για να δεχθή στον

μονογενή Υιό Της, ώστε να καταξιωθεί μαρτυρικού τέλους μέχρι αίματος, για να γίνη και μιμητής του αχράντου Του πάθους, προς διόρθωσι της αρνήσεως που προηγουμένως έγινε από αυτόν. Η δε Παντάνασσα Θεοτόκος απεκρίθη εις αυτόν· **ας γίνη σε σένα όπως θέλεις· έπειτα πάλι είπε εις αυτόν· πήγαινε, λοιπόνόπου αρνήθηκες κακώς προηγουμένως, να ομολογήσης εκεί καλώς, και η χάρις του εξ εμού τεχθέντος να είναι μαζί σου, Μη λοιπόν δειλιάσης τα βάσανα των ασεβών ούτε να διστάσης καθόλου, διότι η χάρις μου θα σε δυναμώσει.** Και αφού είπε αυτά προσέφερε εις αυτόν το ποτήρι λέγοντας· άνοιξε μου το στόμα και δέξου ποτήριο σωτηρίου και του μαρτυρίου εις όνομα του Πατρός και Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Ο δε γευσάμενος αυτό, αισθάνθηκε το πιότο αυτό πιο δριμύ και από το ξύδι· και πάλι η Θεοτόκος λέγεις σε αυτόν· **το μεν ποτήρι του μαρτυρίου είναι δριμύ προς ώραν, αλλά γλυκειά είναι η αιώνιος απόλαυσις του παραδείσου.** Έπειτα ο θείος Νικόδημος αφού προσκύνησε την Θεομήτορα και ευχαριστών την μεγάλη της ευεργεσία και το έλεος, έχαιρε πνευματικά, η δε Θεοτόκος ανέβηκε στους ουρανούς.

Μετά από αυτά δεν εσταμάτησε η πηγή της ευσπλαχνίας Δέσποινα Θεοτόκος μέχρις εδώ μόνον, αλλά ακόμη και σε μεγαλύτερες θεωρίες τον Όσιο καταξίωσε. Ενώ κοιμόταν ακόμη ο μακάριος Νικόδημος, αρπάχτηκε σε οπτασία από άγγελο Θεού, ο οποίος έδειξε σε αυτόν όλους τους βασανιζομένους στον Άδη, ξεχωριστά δε τον αρχηγό της πλάνης των Αγαρηνών, τον ψευδοπροφήτη Μωάμεθ, διότι βρισκόταν αυτός δεμένος με πύρινες αλυσίδες εις την φλόγα της κολάσεως, βασανιζόμενος φοβερά επίσης και όλο το πλήθος των ασεβών, οι οπαδοί δηλαδή αυτού και των λοιπών πρωταρχηγών κάθε ασεβείας και αιρέσεως, όλοι εκεί βασανιζόμενοι. Κατόπιν ωδηγήθηκε και στον παράδεισο από τον ίδιο θείο άγγελο, ο οποίος έδειξε σε αυτόν όλη την τερπνότητα και την δόξα αυτού και την εκεί χαρά και αγαλίασι των δικαίων.

Αυτά αφού εθεώρησε αρκετά ο θείος Νικόδημος, εξύπνησε δοξάζοντας τον Θεό και την Πανάχραντον Αυτού Μητέρα, και πότε θρηνούσε θερμά, συλλογιζόμενος την απώλειαν των ασεβών και αμαρτωλών, πότε χαιρόταν υπερβολικά για την δόξαν των δικαίων. Δι' αυτό έτρεξε προς τον πνευματικόν του πατέρα Φιλόθεον, και εφανέρωσε σε εκείνον όλα όσα πιο πάνω διηγηθήκαμε. Ο δε ιερός εκείνος πνευματικός πατέρας, όταν άκουσε αυτά, είπε σε αυτόν· πρόσεξε καλά, παιδί μου και, γνώρισε ότι το μεν πνεύμα του ανθρώπου είναι πρόθυμον, αλλά η σάρκα ασθενής· επειδή ο άνθρωπος βασανιζόμενος δεν πάσχει κατά το πνεύμα, αλλά μόνον κατά το σώμα. Δι' αυτό το μεν πνεύμα χαιρείτε σε όλα τα πνευματικά και θεϊκά έργα, το δε σώμα προβλέποντας τις διάφορες κακουχίες, φοβάται και τρέμει και στρέφεται προς τα πίσω· πλην πήγαινε με ειρήνη, παιδί μου, βάδιζε τον δρόμο της σωτηρίας σου, όπως σε έχει αποκαλύψει ο Κύριος και σε προσκαλεί στον δρόμο της σωτηρίας έτσι και συ ακολούθησε με προθυμία πίσω από Αυτόν· διότι η πληροφορία σου δεν

έγινε από τους ανθρώπους, για να διστάζης, αλλά από το Θεό της Μητρός Αυτού Παρθένου, για να απομακρύνη από σένα κάθε δισταγμό και φόβο. Πήγαινε λοιπόν κατά το θεϊκό πρόσταγμα, διότι αυτός ο Θεός θα σε διατηρήσει ανώτερον από όλους τους εχθρούς, ορατούς και αοράτους. Αφού είπε αυτά ο Γέροντας στο δικό του τέκνον Νικόδημο, και αφού έκανε κοινή προσευχή με όλους τους πατέρας και αδελφούς στην ιερά Σκήτη της Αγίας Άννης, τον έστειλε με ειρήνη.»¹²⁰

Ο Νικόδημος απεφάσισε «ευθύς» να ξεκινήσει «έκειθεν» για το Μαρτύριο. Φαίνεται, λοιπόν, ότι, κοντά στον Όσιο Ακάκιο ουσιαστικά έμεινε το χρονικό διάστημα μίας επίσκεψης, σύμφωνα μ' αυτά που περιγράφει ο Ιωνάς, ο οποίος, τελικά, φαίνεται ότι θεωρεί τον Νικόδημο ως πρόσωπο συνδεόμενο με τον πνευματικό του πατέρα, τον όσιο Ακάκιο, αλλ' όχι πνευματικό του τέκνο ή 'Καυσοκαλυβίτη' και, προφανώς, γι' αυτό δεν τον συμπεριλαμβάνει στην επιτοίχια επιγραφή του στον Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στην καλύβα του Οσίου¹²¹. Ο Νικόδημος, πριν την αναχώρησή του και σκεπτόμενος, προφανώς, την απόσταση που «έχει να διανύσει, πλήρως αδύνατος ών να περιπατήσει τόσο δρόμον διά τας ύπερβολικάς νηστείας όπου έκαμεν», ζήτησε από τον Όσιο να καταλύσει, ώστε να έχει δυνάμεις για το περπάτημα. Έλαβε όμως απ' αυτόν απάντηση ότι τώρα που έχει να αγωνισθεί «τόν ύστερινόν άγωνα», είναι που χρειάζεται την νηστεία περισσότερο από ποτέ. «Σύν τῇ ράβδω» ο Νικόδημος νηστεύων και εγκρατευόμενος, όσο μπορούσε, όχι μόνον δεν ατόνησε καθ' οδόν, αλλά έφθασε «ακόπως» στην πατρίδα του. Αξιώθηκε, μάλιστα, και άλλης, παρά Κυρίου, ενισχύσεως : προείδε όλα τα βάσανα που έμελλε να υποστή, ακόμη και τον τόπο και τρόπο που επρόκειτο να τελειωθεί¹²².

«Έκκίνησε λοιπόν ο θεϊός Νικόδημος προς τον δρόμο του μαρτυρίου, εφοδιασμένος πρώτον από τις θεϊκές αποκαλύψεις, δεύτερον από τις ευχές το Γέροντος του και των λοιπών πατέρων της Σκήτεως, θέλησε να λάβη και τις ευλογίες του μεγάλου ασκητικού πατρός αγίου Ακακίου, που ζούσε

¹²⁰ Συναξαριστής Νεομαρτύρων ο.π σελ 813.

¹²¹ Βλ. Ψευτόγκα Βασ., Ιωνάς..., σελ. 403, υπος. 13. «Ίδού πάτερ ἡνυσα τήν έντολήν σου / καί άνήγειρα τοῦτον τόν θεϊόν δόμον /θειά συνάρσει, εις δόξαν τῆς πανάγνου /καί έκόσμησα σεπτῶν έκτυπωμάτων, / ώς μ' ύπέταξας όταν έν σοι προσῆλθον / καί απέδειξας πνευματικόν σου τέκνον /καί ένέδυσας σχῆμα τῶν μονοτρόπων. /Δέομαι τοίνυν μή παύση προστατεύων / σύν τῷ Ρωμανῶ καί κλεινῷ Παχωμίῳ / καί τοῖς σύν αὐτοῖς μάρτυσι καί όσοῖς, /όπως έν τέλει άνύσω θεαρέστῳ / καί αξιωθῶ τῆς ύμῶν ξυναυλίας, /θειῶ έλέει ταῖς ύμῶν ίκεσίαις αἰῶνας εις ἅπαντας, οὐ μετρούμενους. /Τλήμων Ιωνάς, Αἰτωλός Ρακενδύτης. /Τῷ αζῆλωψω πεντηκοστῷ έννάτῳ (sic) ἔτει τῷ ἁγίῳ /μηνί Ιουλίῳ τε έτελειώθη»

¹²² Βίος και Μαρτύριον..., Άγιον Όρος 1906, σελ. 78-79. Συναξαριστής Νεομαρτύρων,σελ. 814-815. Πρβλ. και Νεόν Μαρτυρολόγιον, σελ. 113, όπου αναφέρεται ότι το περιστατικό αυτό συνέβη στον Άγιο «εις καιρόν όπου εύρίσκετο ακόμη εις τό Άγιον Όρος».

τότε στην ιερά Σκήτη των Καυσοκαλιβίων. Διότι η συμβουλή των μεγάλων τέτοιων Αγίων, λεγομένη και μαρτυρουμένη με ζωντανή φωνή, είναι πιο ασφαλέστερη από τις οπτασίες και όλων εκείνων των αδελφών που δεν έχουν μαρτυρημένη αγιότητα. Οι οπτασίες μερικές φορές γίνονται και σφαλερές, αν και ο λόγος δεν αφορά στις θείες οπτασίες του οσίου Νικοδήμου. Αφού επήγε ο θείος Νικόδημος στον Όσιον Ακάκιον, έπεσε στα πόδια του και θρηνούσε ώρα αρκετή. Ο άγιος όμως Ακάκιος τον πήρε από το χέρι και αφού τον κάλεσε με το όνομα του, που ποτέ δεν είδε, τον εσήκωσε και ενεθάρρυνε, και τον ωμίλησε τα αρμόζοντα για την σωτηρία του. Έπειτα τον άφησε εκεί ο Όσιος και απομακρύνθηκε λίγο και προσευχήθηκε νοερά γι' αυτόν. Μερικοί δε τότε που βρέθηκαν εκεί, είδαν φως σε είδος λαμπρού αστεριού, το οποίο αφού κατέβηκε ήλθε προς τον Όσιον αυτόν Ακάκιον που προσευχόταν· και αφού έγινε αυτό, το μεν άστρο εκείνο έγινε άφαντο, το δε πρόσωπο του Οσίου έλαμψε σαν ήλιος.

Μετά γύρισε πίσω, πλησίασε στον Νικόδημον και τον είπε κάποιον λόγο μυστικόν και ενώ τον ωμιλούσε αμέσως η μεν λάμψις του προσώπου του έφυγε από τον Όσιο, κατάνυξις δε μεγάλη εισήλθε στην καρδιά του Νικοδήμου, από την οποία κατάνυξις εποτίστηκε και, αφού από θεϊκό ζήλο εμέθυσε, εφώναξε μεγαλόφωνα, σημείο αυτό του υπερβολικού θείου έρωτα, διότι, αφού έπήγε κάτω από το σπήλαιο, έκλαυσε εκφώνως μεγάλο κοπετό και γοερό. Έπειτα επήγε πάλι στον Όσιο, ζητώντας την ευλογία και άδεια δια να απέλθη στον δρόμο του μαρτυρίου. Ο δε Όσιος αφού του ευχήθηκε του έδωσε έπειτα κάποιο ραβδί στα χέρια του, λέγοντας του· **πήγαινε παιδί μου μαζί με αυτό μπρος στους απίστους κριτές, και με την δύναμι και χάρι του Χριστού θέλεις τελειώσει τον μαρτυρικόν σου αγώνα.**

Λαβών λοιπόν ο θείος Νικόδημος το ραβδί εκείνο σαν από το χέρι του Κυρίου, και με τις ευχές του Οσίου Ακακίου ασφαλισθείς, όλος έγινε αιχμάλωτος του μαρτυρίου και ετοιμαζόταν για τη οδοιπορία. Επειδή όμως ήταν αδύνατος από τις μεγάλες του νηστείες για να περπατήσει τόσο διάστημα δρόμου, ζήτησε άδεια από τον Όσιο να φάγη κάτι για να μπορέσει να περπατήσει. Ο Όσιος όμως Ακάκιος είπε σε αυτόν· τώρα περισσότερο αδελφέ, έχεις ανάγκη να νηστεύης, διότι μέλλεις να αγωνισθής τον τελευταίον αγώνα υπέρ Χριστού του Θεού. Δι' αυτό όσο υπάρχει σου η δύναμις αυτή της νηστείας, τόσο περπάτα, και ο Δεσπότης μας που είπε: **«ούκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος, αλλ' εν παντί ρήματι εκπορευομένω δια στόματος Θεού»** (Ματθ. δ' 4). Αυτός θα σε ενδυναμώσει να πας χωρίς κόπο όλο τον δρόμο σου. Απαντώντας δε ο Νικόδημος λέγει στον Γέροντα· Ο κύριος ημών Ιησούς Χριστός με τις θείες σου ευχές, άγιε πάτερ, να κάνη το έλεός Του σε εμένα, και να με καταξιώση της καλής Του ομολογίας, πλην δειλών τις πανουργίες του διαβόλου. Λέγει σε αυτόν ο Όσιος· **να έχης θάρρος αδελφέ, και μη φοβηθής τον ανίσχυρο δαίμονα, να φοβείσαι μόνον τον Θεό, να τηρής τις εντολές Του και προς Αυτόν να επιρρίψης τις ελπίδες σου.** Και όταν άκουσε αυτά τα τελευταία ο θείος

Νικόδημος από το στόμα του Αγίου Ακακίου, έκλαυσε αρκετά, μετά, αφού πήρε από το χέρι του το ραβδί μαζί με την ευχή, και αφού ασπάστηκε αυτού το χέρι και το ραβδί, ανεχώρησε χαρούμενος.

Κατά αυτόν τον τρόπο νηστεύοντας και εγκρατευόμενος ο θείος Νικόδημος όσον μπορούσε, καθόλου δεν ατόνισε αλλά περισσότερο ενδυναμώθηκε με την θεία χάρι του Χριστού, επήγε χωρίς κόπο μέχρι την πατρίδα του. Αλλά κι ο Σωτήρ μας φάνηκε στο δρόμο ενισχύοντας και στηρίζοντας αυτόν· διότι έδειξε σε αυτόν τα μέλλοντα, δηλαδή εφάνέρωσε σε αυτόν τα όσα έμελλε να πάθη και που, ακόμη δε και αυτόν τον τόπο του μαρτυρίου του, και ότι πρέπει να τελειωθή δια ξίφους. Και ο μεν Κύριος ανέβηκε στους ουρανούς, ο δε θείος Νικόδημος αφού ενδυναμώθηκε πάρα πολύ, δια το τόσο μεγαλείο, που αξιώθηκε από τον Θεό, με χαρά εβάρδιζε τον δρόμο προς το μαρτύριο»¹²³.

Όταν έφθασε στα Βελέγραδα¹²⁴ «πρῶτον μὲν ἐκοινώνησε τὰ ἄχραντα μυστήρια»¹²⁵. Η άφιξή του, όπως ήταν φυσικό, γνωστοποιήθηκε. Ο ίδιος πήγε στο εργαστήριό του, όπου όλοι τον αναγνώρισαν, διαπιστώνοντας, μάλιστα και την αλλαγή του : «ὁ τόν Χριστόν πρό καιροῦ ἐνθάδε ἐξομωσάμενος, πάλι τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν, καί ἔστι, καί φαίνεται...»¹²⁶. Ο άγιος επιβεβαίωσε ότι, όντως είναι αυτός που πλανήθηκε ανοήτως και αρνήθηκε τον Χριστό, αλλά τώρα, πλέον, ζει και θα ζει εν Χριστῷ. Μάλιστα δε «εὐγνωμόνως» θα πεθάνει υπέρ αυτού. Δεν χρειάστηκαν ν' ακούσουν περισσότερα. Σηκώθηκαν αμέσως και, αφήνοντας τις δουλειές, τον έσυραν, βίαια, και τον οδήγησαν ενώπιον του ηγεμόνα¹²⁷ «ὁ δέ εἶλκε μάλλον ἢ εἶλκετο οὕτως ἐκόντι, φαιδρῷ τῷ προσώπῳ» σχολιάζει ο ιερέυς Νικόλαος ο Μοσχοπολίτης¹²⁸. Από τον ηγεμόνα ρωτήθηκε, γιατί άφησε την πίστη, στην οποία, μάλιστα, προσήλθε με την θέλησή του και επέστρεψε στην πίστη του Χριστού, από την οποία εκουσίως εξόμωσε. Ο Νικόδημος απάντησε, ότι, τότε, ως ανόητος εξαπατήθηκε, συνήλθε, όμως, και κρίνει και περιφρονεί, ως ψεύτικη στην δική τους θρησκεία και ομολογεί την πίστη του στον Χριστό, τον Θεό, υπέρ του οποίου είναι πρόθυμος να πεθάνει. Ρωτήθηκε, ακόμη, τι είναι, κατά τη γνώμη του, ο τιμώνμενος απ' αυτούς ως προφήτης, δηλαδή ο Μωάμεθ. «Πλάνος, άπατεών και

¹²³ Συναξαριστής ό.π. σελ.815.

¹²⁴ Ακολουθία., Βενετία 1781, σελ. 32. Νεκταρίου Τέρπου, εργ.μν., σελ. 129. «... εις την πατρίδα...», σημειώνεται στο Νέο Μαρτυρολόγιον, σελ. 113. Υπενθυμίζεται ότι ως «πατρίδα» στην αρχή του βίου αναφέρεται το «Αλμπασάνι, μία χώρα της Αλβανίας», ό.π.,σελ. 112. Ο κωδ. 25 Ξενοφώντος όμως, όπως και ο 759 Παντελεήμονος, δεν κάνουν μεν λόγο για «πατρίδα» στην αρχή, για την άφιξή του, όμως, σ' αυτήν γράφουν : «... πηγαίνοντας εις τό Αλμασάνι (αὕτη ἐστίν ἡ πατρίδα του) ...»σελ. 252 και 81, αντιστοίχως.

¹²⁵ Νεκταρίου Τέρπου, εργ.μν., σελ. 129.

¹²⁶ Ακολουθία ..., Βενετία 1781, σελ. 33.

¹²⁷ ...Λεγόμενον Χουσέν πασιάς (sic), Νεκταρίου Τέρπου, εργ.μν., σελ. 129.

¹²⁸ Ακολουθία..., Βενετία 1781, σελ. 33.

πρόδρομον του αντιχρίστου όμολογῶ αὐτόν εἶναι» αποκρίθηκε ο Νικόδημος, εξαγριώνοντας με την απάντησή του όλους τους παρισταμένους, οι οποίοι όρμησαν εναντίον του. Στην προσπάθεια τους δε κάποιοι να τον οδηγήσουν έξω από το «παλάτι», τον έσπρωξαν «ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ὑπερώου ἀνωγέου, καί καταπεσῶν ἀβλαβῆς ἔμεινε, ἐπ' ἀμφοτέροις ποσίν»¹²⁹.

«Όταν άκουσαν εκείνοι αυτά, και μη υποφέροντας το θάρρος του, σηκώθηκαν αμέσως και αφήνοντας τα εργαστήριά τους, έκαμαν συνωμοσία αναμεταξύ τους εναντίον του Οσίου, όπως αὐτόν τον παιδεύσουν καθώς τον πρέπει. Γι' αυτό έτρεξαν όλοι μαζί, κατά την συνήθεια τους, και έσυραν αὐτόν βίαια στο βήμα του ηγεμόνα. Ο δε Άγιος επήγαινε αγαλλόμενος, διότι έμελλε να πάθη υπέρ του Χριστού, γι' αυτό και είχε φαιδρό το πρόσωπο του. Αφού παραστάθηκε λοιπόν ο θείος Νικόδημος στο παράνομο δικαστήριο του ηγεμόνα, αὐτούς είχε και ενάγοντας, αὐτούς και μάρτυρας αὐτούς και κριτάς, σύμφωνα με την ασεβέστατη συνήθεια των Αγαρηνών.

Ο παράνομος όμως ηγεμόνας, βλέποντας τον μάρτυρα και αφού άκουσε τα εναντίον του, του λέγει, γιατί το έκανες αὐτό; Απέβαλες, όπως ακούω το δικό μας σέβας το οποίο παρέλαβες ερχόμενος προς εμάς με τη θέλησί σου, και ήδη προσήλθες πάλιν στον Χριστόν, τον οποίο αρνήθηκες εδώ πριν από λίγο καιρό; Προς αυτά ο Άγιος ανταπάντησε· απατήθηκα σαν ανόητος κατά πρώτον από συνεργεία του διαβόλου, απατήθηκα σαν ανόητος από τα απατηλά και βλεσυρά σας λόγια, και έτσι σαν από κάποια μέθη προσήλθα στην πλάνη των ψευδοπροφητών σας· αλλ' όμως σε αίσθησι ελθών κατόπιν, τα μεν ιδικά σας σαν ψεύτικα, παραβλέπων και περιφρονήσας, απορρίπτω και αποστρέφομαι σαν από ακαθαρσιών, εις τον δε αληθινόν και μόνον ζώντα Θεόν Ιησού Χριστόν, ολόψυχα πιστεύω και όμολογῶ, και γι' Αὐτον με προθυμία αποθνήσκω»¹³⁰.

Ο δε ηγεμόνας, αφού άκουσε από τον μάρτυρα Θεόν τον Χριστόν κηρυττόμενον, αποκρίθηκε· πως συ τον Χριστόν ενώ είναι άνθρωπος, όμολογείς και κηρύττεις Θεόν; Είπε εις αὐτόν ο Άγιος· Υιόν Θεού, και Θεόν· τέλειον Θεόν και τέλειον άνθρωπον πλην της αμαρτίας όμολογῶ τον Χριστό, κτίστην και δημιουργόν του παντός, και κριτήν ζώντων και νεκρών με παρηρησία κηρύττω Αὐτόν. Ο ηγεμόνας πάλι είπε· ο τιμώμενος από εμάς προφήτης τι άρα είναι; Ο Άγιος με θάρρος απάντησε· πλάνος ήταν, απατεώνας και δεύτερος από τον διάβολον, αὐτόν πρόδρομον του αντιχρίστου όμολογῶ και ψευδοπροφήτη κηρύττω. Αὐτός μεν ευρισκόμενος δεμένος με πύρινες αλυσίδες, και στην φλόγα της κολάσεως δεινῶς βασανιζόμενος μαζί με τους ακολουθους του στεκόμενος, θρηνεί και οδύρεται την απώλειά του· εσείς δε σαν ανόητοι και πλανεμένοι τον σέβεσθε και τιμάτε, εκείνον που έζησε με το τόξο, το μαχαίρι και κάθε

¹²⁹ Ο.π.

¹³⁰ Ορθόδοξος Κυψέλη ό.π. σελ. 8.

κακία, και ήδη στη φλόγα του Άδου αθάνατα πυρπολούμενον, καθώς Κύριος ο Θεός μου Ιησούς Χριστός με εφάνερωσε γι' αυτόν και όλον το πλανημένο γένος σας των αθέων Αγαρηνών.

«Αφού είπε αυτά ο Άγιος, αμέσως όλοι όσοι ευρέθηκαν εκεί εγέμισαν από θυμό και τρίζοντας εναντίον του τα δόντια τους, τον εχαστούκιζαν και εμαστίγωναν, παρακινούμενοι ο ένας από τον άλλον το να κακοποιήσουν τον Μάρτυρα περισσότερον. Έπειτα αφού έβγαλαν αυτόν από το παλάτι με οργή και θυμό, κατεκρήμνισαν αυτόν από το ύψος στα κάτω, ο οποίος όχι μόνον δεν έπαθε κανένα κακόν, αλλά έπεσε έτσι, ώστε βρέθηκε να στέκεται όρθιος στα πόδια του*.

Αυτό το θαυμάσιο όλοι θεωρήσαντες δεν συνήλθαν οι ασύνετοι, αλλά αμέσως τον συνέλαβαν πάλι και αφού τον ετέντωσαν αρκετά τον εμάστιζαν με σκληρά ραβδιά, όπως επρόσταζε ο ασεβής, οι δε υπηρέτες του διαβόλου άρχισαν να ραβδίζουν με σκληρότητα και επίμονα όσο μπορούσαν. Και αυτά μεν εκείνοι έκαμναν, ο δε Άγιος σαν μάρτυρας του Χριστού δεχόταν τις πληγές με γενναιότητα και με σιωπή, ώστε φαινόταν σε όσους τον έβλεπαν ότι δεν ήταν αυτός που έπασχε άλλα άλλος. Γι' αυτό με γενναίο και απτόητο φρόνημα νουθετούσε τον εαυτό του και στον αγώνα για τον Χριστό έδιδε θάρρος, ευχόμενος μυστικά και υποψιθυρίζοντας τα εξής έλεγε:

Επίβλεψε Κύριε, εξ' αγίου κατοικητηρίου σου, και δος μου μετά παρηρησίας να λαλώ τον λόγον σου, και ενίσχυσε με εις το να υπομείνω τα βασάνους και θλίψεις του μαρτυρίου, και κατευόδωσέ με εις τέλος της καλής ομολογίας Σου. Έπειτα γύρισε προς αυτούς που τον τιμωρούσαν και τα εξής τους έλεγε· κτυπάτε κατά του σώματος με όση δύναμι έχετε, διότι με αυτόν τον τρόπο γρήγορα θέλετε με στερήσει της ζωής αυτής, και έτσι θέλει με αξιώσει Χριστός ο μόνος Θεός της αιωνίου και μακαρίας ζωής· διότι αυτού του Χριστού δούλος είναι εγώ· Αυτού οπαδός και ομολογητής και δι' Αυτόν θα πεθάνω, και με Αυτόν θα ζήσω. Ενώ λοιπόν λέγονταν αυτά οργίσθηκαν οι άθεοι και επεχείρησαν γρήγορα να τον μετακινήσουν από κοντά τους· δι' αυτό τον έπιασαν από τις τρίχες της κεφαλής και τα γένεια, ραβδίζοντες αυτόν και κτυπώντας αυτού το πρόσωπο και όλο το σώμα έκλεισαν στην φυλακή.

Την επόμενη ημέρα, έβγαλαν τον μάρτυρα από την φυλακή και τον παρουσίασαν στο κριτήριο. Και σαν τον βρήκαν στερεόν όπως και προτύτερα, και λέγοντα πάλιν τα ίδια, κατεδίκασε αυτόν ο τύραννος σε ραβδισμούς, και κατόπιν οι μεν δήμιοι, αφού έρριψαν κάτω τον μάρτυρα, ράβδιζαν αυτόν με όση δύναμι είχαν· ο δε μάρτυρας εσήκωσε τον νου και τα μάτια στον ουρανό, έτσι πεσμένος και υπέψαλλε· ο Θεός εις την βοήθειάν μου πρόσχες κ.τ.λ. Και από με τον σώμα του μάρτυρος καταξεσχιθέν όλο από τις μαστιγώσεις, έτρεχε το αίμα άφθοно, το δε έδαφος της γης έγινε κόκκινο από το αίμα. Βλέποντες λοιπόν οι εχθροί ότι με γενναιότητα ο Άγιος υπέμενε τα βασανιστήρια και ότι ενικήθησαν από

αυτόν και μη υποφέροντες την καταισχύνη αυτήν, τον έκλεισαν πάλιν στην φυλακή κακουχούμενο σκληρά.

Τήν τελευταία δε ημέρα έβγαλαν πάλι τον Άγιον από την φυλακή, τον οποίον σαν τον εξέτασαν και τον βρήκαν σταθερόν όπως ήταν στην αρχή τον κατεδίκασαν στον δια ξίφους θάνατον. Τότε ο μεν Άγιος έχαιρε ευφραινόμενος, οι δε δήμιοι έσυραν τον μάρτυρα με βία και θυμό βαδίζοντας προς τον τόπο της καταδίκης, που είχαν διαταχθή. Σύροντες δε τον άγιον μάρτυρα εις θάνατον, τι δεν έλεγαν και τι δεν έκαμναν εναντίον του. Τον κτυπούσαν, τον εξύβριζαν, τον ερράπιζαν και κάθε ένας από αυτούς ότι και αν ήθελε κακό έκαμνε στο μάρτυρα μέχρις, ότου έφθασαν στον τόπο της καταδίκης. Όταν έφθασαν εκεί, έκαμαν νεύμα οι πρώτοι τους σε έναν από τους δήμιους να αποκεφαλίση τον Μάρτυρα· εκείνος δε αφού πλησίασε στον μάρτυρα και απέσπασε την μαχαίρα του, απέκοψε την αγία κεφαλή του μάρτυρος την ενδέκατη του μηνός Ιουλίου του έτους 1722. Και το μεν σώμα του Οσιομάρτυρος Νικοδήμου έπεσε ύπτιο στην γη, άγγελοι δε από τον ουρανό κατελθόντες και παραλαβόντες την αγία του ψυχή, με αγαλλίαση και πολλή ευφροσύνη, ωδήγησαν αυτήν στους ουρανούς, όπως και τις ψυχές των πριν από αυτόν μαρτύρων. Και πως δεν ήθελαν να χαρούν οι άγιοι άγγελοι σε τέτοια υπηρεσία; Διότι εκείνοι που χαίρονται για την μετάνοια ενός αμαρτωλού, όπως ο ίδιος ο Κύριος λέγει εις τα Ευαγγέλια, πως δεν ήθελαν να χαρούν δια αυτόν που υπέρ Χριστού μαρτυρικά έπαθε και απέθανε; Βέβαια αληθινά ευφράνθησαν και τον ενισχύσαντα τον μάρτυρα Χριστόν τον Θεόν ύμνησαν και εδόξασαν υπερβολικά. Επίσης και το πλήθος των χριστιανών που παρευρέθηκε εκεί, οι οποίοι αφού έδωσαν αργύρια ικανά στον ηγεμόνα, παρέλαβαν το πολυμακάριστον του μάρτυρος Νικοδήμου λείψανον και ψάλλοντες, έφεραν αυτό και κατέθεσαν σε λάρνακα και ενταφίασαν στον άγιον εκεί ναόν της Θεομήτορος. Το άγιον του οσιομάρτυρος Νικοδήμου λείψανον, τηρείται από τον Θεόν σώον και ακέραιον, εκτελεί πάντοτε διάφορα θαύματα στους προσερχομένους, σ' αυτό με πίστι, δι' αυτό και την μνήμη του Αγίου κάθε χρόνο εορτάζουν πανηγυρίζοντες»¹³¹

¹³¹ Συναξαριστής ό.π. σελ. 817-819.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Ο Νεομάρτυς Δημήτριος ο εκ Σαμαρίνης της Πίνδου

Ο νεομάρτυρας Δημήτριος γεννήθηκε στην ιστορική και πανέμορφη Σαμαρίνα στα τέλη του ιη' αιώνα¹³². Σε νεαρή ηλικία εκάρη μοναχός στην Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής της γενέτειράς του, όπου «καθήγνισε σῶμα καί ψυχήν καί ἐγένετο σκεῦος ἐκλεκτόν καί δεκτικόν τοῦ θείου τῆς χάριτος φωτισμοῦ¹³³».

Ὡς μοναχός ἀκολούθησε τον ονομαστό αρματολό των Χασιών Παπαθύμιο Βλαχάβα¹³⁴, ο οποίος είχε ανδρωθεί στα αγιομετεωρίτικα Μοναστήρια¹³⁵, στους αγώνες του οποίου πήρε ενεργός μέρος. Περιόδευσε διάφορα μέρη της Ηπείρου και Θεσσαλίας, εμπυχώνοντας τους τρομοκρατημένους ραγιάδες και ευαγγελιζόμενος το ζείδωρο μήνυμα της Εθνικής Ελευθερίας¹³⁶. Φλογερός δημεγέρτης, καθώς ήταν ξεσήκωσε με τη δύναμη του λόγου του τις λαϊκές μάζες, δίνοντας σ' αυτές ελπίδα για μια καινούρια και αξιοπρεπή ζωή.

Ύστερα από την αποτυχία του επαναστατικού κινήματος του Παπά – Βλαχάβα, που ξέσπασε τον Μάιο του 1808, περιόδευσε τη Θεσσαλία για να στηρίξει και παρηγορήσει τους χριστιανούς, οι οποίοι είχαν κλονισθεί από τους άγριους διωγμούς, που είχαν ενταθεί εξαιτίας του προαναφερθέντος κινήματος¹³⁷.

Ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, ενοχλημένος από τη γενικότερη δραστηριότητα του Δημητρίου και ελπίζοντας ότι θα αποσπάσει από αυτόν

¹³²Βίκτωρος Ματθαίου, *Ὁ μέγας Συναξαριστής*, τ.η' Αθήνα 1956, σ.275. Πρβλ. Ιωαν. Μ. Περαντώνη, *Λεξικόν τῶν Νεομαρτύρων*, τ.α', εν Αθήναις 1972, σ.166 και Στυλ. Ν. Κεμεντζετζίδη, *Συναξαριστής Νεομαρτύρων*, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 728.

¹³³Ιεράς Μητροπόλεως Γρεβενών, *Βίος καί Ακολουθία του αγίου Ὁσιομάρτυρος Δημητρίου τοῦ νέου τοῦ ἐκ Σαμαρίνης*, Γρεβενά 1984, σ.40.

¹³⁴Ο Παπα-Θύμιος Βλαχάβας υπήρξε γόνος μεγάλης αρματολικής οικογένειας των Χασιών. Γεννήθηκε στο χωριό Ισμόλια Τρικάλων. Στα πρώτα χρόνια του Ρωσοτουρκικού πολέμου 1806-1812 ανέπτυξε μεγάλη δράση. Το 1807 σχεδίασε επαναστατικό κίνημα εναντίον του Αλή πασά. Δυστυχώς όμως το κίνημα προδόθηκε στον Αλή, ο οποίος έστειλε εναντίον του το γιό του Μουχτάρ με 6.000 Τουρκαλβανούς. Στο τέλος του Μαΐου 1808 ο στρατός του Μουχτάρ συγκρούστηκε με τους επαναστάτες στο χωριό Καστράκι Καλαμπάκας, όπου σκοτώθηκε ο Θεόδωρος Βλαχάβας. Ο Παπα-Θύμιος κατέφυγε στις Βόρειες Σποράδες και άρχισε καταδρομές εναντίον του Τουρκικού στόλου του Αιγαίου. Ο αρχιναύαρχος του τουρκικού στόλου Σεγίδ Αλή Πασάς υποσχέθηκε αμνηστία αν σταματούσαν τη δράση τους οι επαναστάτες και ο Βλαχάβας αποδέχθηκε την πρόταση. Η συμφωνία όμως δεν τηρήθηκε και ο Βλαχάβας παραδόθηκε στον Αλή πασά, ο οποίος τον φυλάκισε και ύστερα από βασανιστήρια τριών μηνών, τον θανάτωσε. Σύμφωνα με την παράδοση ο Αλής διέταξε να τεμαχιστεί σε τέσσερα κομμάτια το σώμα του μάρτυρα και να κρεμαστούν σε τέσσερα σημεία της πόλεως για εκφοβισμό.

¹³⁵Αρχμ. Αθαν. Γ. Αναστασίου, «Άγιος Δημήτριος ο νέος ο εκ Σαμαρίνης», *Ὁσιος Νικάνωρ* 11 (1996), σ.166.

¹³⁶Ματθαίου, *ό.π.*, σ.275.

¹³⁷Περαντώνη, *ό.π.*, σ.166.

πληροφορίες για την φημολογούμενη ανάμιξη των Επισκόπων της Θεσσαλίας στην Επανάσταση, έδωσε εντολή να συλληφθεί και να οδηγηθεί δέσμιος στα Γιάννινα¹³⁸.

Ο Rouqueville που ήταν τότε πρόξενος της Γαλλίας στα Γιάννινα και παρακολουθούσε από κοντά τη σύλληψη, την ανάκριση και όλες τις φάσεις του μαρτυρίου του νεομάρτυρος, γράφει μεταξύ άλλων τα εξής :

«...Το μαρτύριον καί ἡ ἐπανάστασις τοῦ Βλαχάβα, προητοιμάζον τόν θρίαμβον ἀσθενοῦς τινος θνητοῦ, ἔχοντος ὡς μόνα ὄπλα τήν προσευχήν καί τήν πραότητα, ἑνός ἐξ ἐκείνων τῶν λειτουργῶν τοῦ Χριστοῦ τῶν προωρισμένων νά στηρίζωσι τούς δειλοῦς ἐν τῷ κοσμικῷ κλύδωνι, καί τῶν ὁποίων τό αἷμα συγχεόμενον μετά τοῦ πολεμιστοῦ ἐπανάγαγε διά τοῦ μαρτυρίου τήν τιμήν τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος εἰς τήν πρώτην αἴγλην.»

Ο μοναχός Δημήτριος, ο εκ Σαμαρίνας της Πίνδου, εμφορούμενος εκ του ευαγγελικού εκείνου ζήλου, ο οποίος τα χρόνια του χριστιανικού διωγμού υπήρξε ο χαρακτήρας του αποστολικού κηρύγματος, διέτρεχε εκείνες τις θυελλώδεις μέρες τις διηρεθισμένες επαρχίες για να κατευνάσει τα πνεύματα, και να επαναγάγει τους αντάρτες υπό τον ζυγόν της υπακοής. Πλην καταγγελθεί ως δημεγέρτης συνελήφθη μετά του Βλαχάβα και πλήρης αλύσων σύρθηκε προς τον σατράπη των Ιωαννίνων. Παντί τρόπο προσπάθησαν να τον εξαναγκάσουν προς την καταγγελία των διακλαδώσεων της συνομωσίας, με το σκοπό της ενοχοποίησεως και των κατεχόντων τους εκκλησιαστικούς θρόνους της Θεσσαλίας ορθοδόξων επισκόπων. Αλλ' αυτός ενισχυόμενος υπό πίστεως διακαούς μαρτύρησε την αλήθεια του Θεού, και οι απαντήσεις του εξήγειραν του βεζύρου την λύσσα, ο οποίος άρχισε μετ' αυτού διάλογο άξιον να μεταδοθεί εις την χριστιανοσύνη, ως των ανηκόντων εις το μαρτυρολόγιο της εκκλησίας μνημείων.

Άλῆς: Ἐκήρυττες τήν βασιλείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί ἐπομένως τήν πτώσιν τῆς ἐδικῆς μας θρησκείας καί τοῦ σουλτάνου;

Δημήτριος: Ὁ θεός μου βασιλεύτει ἐν ὅλη τῇ αἰωνιότητα καί διά τήν αἰωνιότητα...Σέβομαι τούς κυρίους, τούς ὁποίους μάς ἔδωκε.

Άλῆς: Τί φέρεις ἐπί τοῦ στήθος σου;

Δημήτριος: Τήν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ μητρος.

Άλῆς: Θέλω νά τήν ἴδω.

Δημήτριος: Εἶναι ἀδύνατον νά βεβηλωθῇ. Διάταξον νά μοῦ λύσωσι τήν μίαν χεῖρα καί θέλω σοί τήν παρουσιάσει.

Άλῆς: Οὕτω λοιπόν ἀποπλανᾶς τά πνεύματα. Εἴμεθα βέβηλοι. Ἐκ τῶν λόγων τούτων καταλαμβάνω τό ὄργανον τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες προσκαλοῦσι τους Ρώσους διά νά μάς ὑποδουλώσουν. Ὁμολόγησον τούς συνενόχους σου.

¹³⁸Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, οἱ Νεομάρτυρες, Αθήνα 1970, σ.112.

Δημήτριος: Συνένοχοί μου είναι ή συνείδησις καί τό καθήκον, τά όποία μέ ύποχρεούσι νά παρηγορῶ τούς χριστιανούς καί τοῖς διδάσκω τήν εἰς τούς νόμους σας ύποταγήν.

Άλῆς: Εἶπε εἰς τούς ἐδικούς σας νόμους, σκύλε χριστιανέ.

Δημήτριος: Αυτό τό ὄνομα ἀποτελεῖ τήν δόξα μου.

Άλῆς: Φέρεις μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἰς τήν όποίαν ἀποδίδουσι τερατουργήματα.

Δημήτριος: Εἶπέ θαύματα. Ἡ μήτηρ τοῦ Σωτῆρος μου εἶναι ή παρά τῶ ἀθανάτῳ αὐτῆς Υἱῶ καί θεῶ μεσίτρια τῶν χριστιανῶν. Καθ' ἐκάστην θαυματουργεῖ δί ήμᾶς, καί καθ' ἐκάστην καί ἐγώ ἐπικαλοῦμαι τήν ἀντίληψίν της.

Άλῆς: Ἄς ἴδωμεν ἐάν καί τώρα θέλει σέ ύπερασπισθῆ. Δήμιοι, βασανίσατέ τον¹³⁹.

Οἱ δήμιοι αρπάζουν τον Δημήτριο καί τον φέρνουν πιο κοντά στα πόδια του Αλή, ο οποίος φτύνει τον μάρτυρα στο πρόσωπο. Στη συνέχεια του αποσπών την εἰκόνα της Παναγίας που εἶχε στο στήθος του καί αρχίζουν να του βάζουν αγκίδες από καλάμια κάτω από τα νύχια των χεριῶν καί των ποδιῶν του καί με σιδερένια καρφιά τρυποῦν τους βραχίονές του¹⁴⁰. Ο ἅγιος ἀντιμετωπίζει με θαυμαστή ηρεμία, εφαρμόζοντας το παύλειο : «ήμῖν ἐχαρίσθη τό ὑπέρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τό εἰς αὐτόν πιστεύειν, ἀλλά καί τό ὑπέρ αὐτοῦ πάσχειν»¹⁴¹ καί προσευχόμενος ἔλεγε: «Κύριε εὐσπλαχνίσθητι τόν δοῦλο σου, Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν προσεύχου ὑπέρ ήμῶν»¹⁴².

Ακολουθεῖ η δεύτερη φάση των βασανιστηρίων. Τοποθετοῦν γύρω από το κεφάλι του αλυσίδα από οστάρια, την οποία σφίγγουν τόσο δυνατά μέχρι που σπάζει, ενώ το αἷμα τρέχει διαρκῶς από το πρόσωπό του. Παρόλη την προσωπική του περιπέτεια ο ἅγιος θλίβεται μόνον για τις ὕβρεις καί την ασέβεια των δημίων ἐναντίον του Θεοῦ. Κουρασμένοι οἱ δήμιοι ἀνέβαλαν για την ἐπόμενη μέρα τη συνέχεια των βασανιστηρίων καί οδηγούν τον ἅγιο στο βάθος σκοτεινῆς καί υγρῆς φυλακῆς¹⁴³.

Με την ἀνατολή της ἄλλης μέρας οἱ δήμιοι συνεχίζουν το ἔργο τους. Δένουν τον Δημήτριο σε σταυρό με το κεφάλι κάτω καί ἀνάβουν μεγάλη φωτιά από ξύλα ὅλο ρετσίνι κάτω από το κεφάλι του. Καί όταν η φωτιά ἀρχισε να σιγοτρῶγει το δέρμα της κεφαλῆς του τον κατεβάζουν από το Σταυρό¹⁴⁴. Τοποθετοῦν στο στήθος του μια χοντρή καί βαρεῖά σανίδα, πάνω

¹³⁹ E. Rouqueville, *Histoire de la Régénération de la Grèce*, Paris 1824, I', σ. 295. Πρβλ. Κων. Σάθα, *Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα*, Αθήνα 1869, σ. 592. Στυλ. Ν. Κεμεντζετζίδη, *Συναξαριστής Νεομαρτύρων*, Θεσσαλονίκη 1984, σσ. 728-729 καί Κώστα Σαρδελή, *Πρόγονοι*, Αθήνα 1985, σσ. 144-146.

¹⁴⁰ Περαντώνη, ὁ.π. σ.166.

¹⁴¹ Φιλπ. α', 29.

¹⁴² Κεμεντζετζίδη, ὁ.π., σ.729.

¹⁴³ Σάθα, ὁ.π., σ.593 Πρβλ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ.114.

¹⁴⁴ Rouqueville, ὁ.π., σ. 296.

από την οποία οι τύραννοι χοροπηδούν για να σπάσουν τα κόκαλά του¹⁴⁵. Η γαλήνη και η αφοβία του Δημητρίου μπροστά στο θάνατο κάνουν κάποιον Τούρκο από την Καστοριά να δεχθεί τον χριστιανισμό και να βαπτισθεί.

Ο Τούρκος βασανίζεται και αυτός οικτρά από τον Σατράπη των Ιωαννίνων¹⁴⁶.

Τελική φάση του μαρτυρίου του νεομάρτυρος Δημητρίου είναι ο εντοιχισμός. Του αφήνουν ακάλυπτο μόνο το κεφάλι. Για να παραταθεί η ζωή και η αγωνία του προσφέρουν επίμονα τροφή και νερό¹⁴⁷. Δέκα μέρες κράτησε αυτή η τραγική και επώδυνη περιπέτεια του Δημητρίου. Στις 18 Αυγούστου 1808¹⁴⁸ παρέδωσε την αγιασμένη του ψυχή στον Αρχηγό της ζωής και του θανάτου, καθώς επαναλάμβανε τις τελευταίες λέξεις του αγίου Βαβύλα, Επισκόπου Αντιοχείας : «Ἐπίστρεψε ψυχή μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι ὁ Κύριος εὐηργέτησέ σε» ¹⁴⁹. Ἐτσι «ὁ πολυάθλος Δημήτριος ἀμέσως ὡς Ἅγιος ἐτιμήθη καὶ ὡς θαυματουργός ἐδοξάσθη καὶ πλεῖστα θαύματα ἐτελέσθησαν διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἦδη δέ σὺν Ἀγγέλοις χορεύων καὶ σὺν Ὅσίοις καὶ Μάρτυσιν ἀγαλλόμενος πρεσβεύει ἀπαύστως ὑπὲρ ἡμῶν τῶν τελούντων τὴν ἁγίαν αὐτοῦ μνήμην»¹⁵⁰.

Από την πρώτη κιόλας στιγμή του μαρτυρίου του ο Δημήτριος αναγνωρίστηκε ως άγιος στη συνείδηση και την πίστη της Εκκλησίας. Ο Rouquevill αναφέρει ότι ο οσιομάρτυρας Δημήτριος αμέσως δοξάστηκε ως άγιος και ότι πολλά θαύματα έγιναν σε πιστούς μόνον με την επίκληση του ονόματος του¹⁵¹.

Το 1955 στη γενέτειρά του Σαμαρίνα χτίστηκε μικρή, αλλά ωραία Εκκλησία, με δαπάνη του Ζήση Ι. Αγορογιάννη. Στη θέση του παλιού αυτού ναού χτίστηκε μεγαλοπρεπής ναός, ο οποίος εγκαινιάστηκε το 1996 από τον Μητροπολίτη Γρεβενών Σέργιο. Τεμάχιο του ιερού λειψάνου βρίσκεται στην ιστορική Μονή Ζάβορδας, μέσα σε αργυρή περίτεχνη λειψανοθήκη, στην οποία διαβάζουμε : «**Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΑ ΘΗΚΗ ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΟΤΑΤΟΥ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΕΝ ΕΤΕΙ 1850 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 3. ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥ Δ.,ΤΟΥ ΕΚ ΚΩΜΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ.ΔΡΑΜΙΑ 450,ΓΡΟΣΙΑ ΠΑΡΑΔΗΣ**»¹⁵².

¹⁴⁵ Ματθαίου, ό.π., σ.277. Πρβλ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ.68.

¹⁴⁶ Rouqueville, ό.π., σ. 297. Πρβλ. Περαντώνη, ό.π., σ.168.

¹⁴⁷ Κεμεντζετζίδη, ό.π., σ.729.

¹⁴⁸ Ματθαίου, ό.π., σ.277, Πρβλ. Γεωργίου Αθ. Οικονόμου, Οι είκοσι πέντε άγιοι της Ηπείρου, Αθήνα 1938, σ.179.

¹⁴⁹ Ιεράς Μητροπόλεως Γρεβενών, ό.π., σ. 19.

¹⁵⁰ Ό.π., σ.43.

¹⁵¹ Περαντώνη, ό.π., σ.168

¹⁵² Ιεράς Μητροπόλεως Γρεβενών, ό.π., σ. 43.

Η μνήμη του νεομάρτυρος Δημητρίου τιμάται στις 18 Αυγούστου¹⁵³.

Ο νεομάρτυρας Δημήτριος στην υμνολογία της Εκκλησίας

«Γόνω Σαμαρίνης Δημητρίω ὕμνον
Γεράσιμος ὕφανεν ὁ ἐξ Ἡπείρου»¹⁵⁴.

Για τον νεομάρτυρα έγραψε υπέροχη ασματική ακολουθία ο αείμνηστος υμνογράφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας οσιολογιώτατος μοναχός Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης από την Δρόβιανη της Β. Ηπείρου. Η ακολουθία εγκρίθηκε από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος στη συνεδρία της 13ης Ιανουαρίου 1984. Ο κανόνας της ακολουθίας φέρει την ακροστιχίδα : ΗΘΛΗΣΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΕ ΣΤΕΡΡΑ ΚΑΡΔΙΑ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ.

Σ' αυτή τη γεμάτη θεολογικό βάθος, λυρισμό και εθνική έξαρση ακολουθία ο νεομάρτυς Δημήτριος χαρακτηρίζεται ως : «όσιον ὁμόζηλος»¹⁵⁵ , «μαρτύρων ὁμότροπος»¹⁵⁶ , «φωστήρ νεόφωτος»¹⁵⁷ , «ἀθλητῶν ἰσοστάσιος»¹⁵⁸ , «Φοῖνιξ ἀειθαλής καί κατάκαρπος»¹⁵⁹ , «Ἐκκλησίας Ἐδραῖωμα τό νεόδητον»¹⁶⁰.

Ιδιαίτερα γεραίρεται η γενέτειρα του νεομάρτυρος, η Σαμαρίνα, από τους κόλπους της οποίας ξεπήδησε ο νεοφανής αυτός αστήρ. Σε όλη την έκταση της ασματικής ακολουθίας υπάρχουν φράσεις όπως : «Αγάλλεται ἐνθέως, ἡ θρέψασά σε Σαμαρίνα»¹⁶¹, «Σαμαρίνης τό βλάστημα καί σεπτόν ἐγκαλλῶπισμα, τῆς Ἡπείρου καύχημα τό περιδοξον, τῆς Θεσσαλίας τό στήριγμα καί Γρεβενῶν ἔπαλξις ἄσειστος»¹⁶², «τῆς Σαμαρίνης τό θεῖον βλάστημα»¹⁶³, «τῆς Σαμαρίνης τόν γόνον εὐσεβῶν τό κραταῖωμα»¹⁶⁴. «Σαμαρίνης ὁ ἐξαίρετος ὄρπηξ»¹⁶⁵, «ὁ Σαμαρίνης γόνος καί τῶν μαρτύρων κοινωνός»¹⁶⁶, «Ἡ Σαμαρίνα χορεύει ἡ σέ βλαστήσασα, τήν μνήμην σου τελοῦσα, τήν φαιδράν Νεομάρτυς»¹⁶⁷ , «Μνήμην τῆς σῆς μακαρίας ἀθλήσεως, ἡ σῆ πατρὶς Σαμαρίνα Δημήτριε, ἐορτάζει χαίρουσα καί φαιδῶς

¹⁵³ Περαντώνη, ὁ.π., σ. 168.

¹⁵⁴ Ιεράς Μητροπόλεως Γρεβενῶν, Βίος καὶ Ακολουθία τοῦ Ἁγίου οσιομάρτυρος Δημητρίου τοῦ νέου τοῦ ἐκ Σαμαρίνης, Γρεβενά 1984, σ.47.

¹⁵⁵ Ὁ.π., σ.28

¹⁵⁶ Ὁ.π., σ.28

¹⁵⁷ Ὁ.π., σ.29

¹⁵⁸ Ὁ.π., σ.35

¹⁵⁹ Ὁ.π., σ.31

¹⁶⁰ Ὁ.π., σ.28

¹⁶¹ Ὁ.π., σ.31

¹⁶² Ὁ.π., σ.28

¹⁶³ Ὁ.π., σ.32

¹⁶⁴ Ὁ.π., σ.34

¹⁶⁵ Ὁ.π., σ.45

¹⁶⁶ Ὁ.π., σ.45

¹⁶⁷ Ὁ.π., σ.45

κραυγάζει σοι. Μή διαλίπης φρουρεῖν καί περιέπειν, ἐκ πάσης βλάβης με θεῖον μου βλάστημα...»¹⁶⁸.

Με θαυμασμό και δέος στέκεται ο υμνογράφος στις δύο μορφές μαρτυρίου του αγίου: του μαρτυρίου συνειδήσεως ως μοναχού και του μαρτυρίου αίματος ως μάρτυρος. Αυτός είναι ο λόγος που η Εκκλησία τον ονόμασε οσιομάρτυρα. Ο Μοναχός Γεράσιμος με άψογο ποιητικό τρόπο παραλληλίζει τις δύο μορφές μαρτυρίου ως εξής: «Ἀσκήσει τό πρότερον, καθαγιάσας τόν νοῦν, ἀθλήσει τό δεύτερον, καταπαλαίσας ἐχθρόν, Χριστόν ἐμεγάλυνας· σύ γάρ δι' ἀμφοτέρων, ἱερῶς διαπρέψας¹⁶⁹». «Καί μέχρῃς αἵματος ἀγωνισάμενος, ὡς ὄσιος καί ἀθλητής, διπλῶ στεφάνῳ ἐκοσμήθης...»¹⁷⁰.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο μαρτύριο του αίματος με το οποίο ο Δημήτριος αναγνωρίστηκε ως άγιος στη συνείδηση και την πίστη της Εκκλησίας. Ο υμνογράφος απαριθμεί τα μαρτύρια του αγίου και εκφράζει τον θαυμασμό του ως εξής: «Ὡ τοῦ θαύματος! πῶς ἤνεγκας καλάμων ἐν τοῖς ὄνυξι τήν ἔμπηξιν, τήν σκληράν τῆς κεφαλῆς πίεσιν, καί τόν βιαιότατον θάνατον;»¹⁷¹, «τήν τῶν βασάνων ὀρμήν, ἀγαπήσει τῇ κρείττονι, ἀνδρικῶς ὑπέμεινεν, ὁ θεόφρων Δημήτριος»¹⁷², «θάνατον ὑπέμεινεν, ἐν τῷ τοίχῳ σκληρότατον»¹⁷³.

Ο νεομάρτυς Δημήτριος εμφανίζεται ως ο ώριμος καρπός της Αναστάσεως του Χριστού. Η δύναμη της Αναστάσεως τον βοηθάει να απομυθοποιήσει το παράλογο του πόνου και του θανάτου, γεγονός που κάνει τον υμνογράφο Γεράσιμο να αναφωνεί : «Ἀνενδότῳ φρονήματι, καί ψυχῆς γενναιότητι, τῶν βασάνων ἤνεγκεν τήν σκληρότητα», γι' αυτό και «ὑπέρ φύσιν ἠρίστευσεν»¹⁷⁴.

Ἐκπληκτοὶ καὶ προβληματισμένοι μένουσιν οἱ δήμιοι τοῦ αγίου, βλέποντας τὸ ηρωικὸ φρόνημα καὶ τὴν δύναμιν τῆς ομολογίας του. Τὴν ψυχικὴν τους κατάστασιν περιγράφει ὡς εξῆς ὁ υμνογράφος : «...ἠχύνθησαν ὀρῶντες ψυχῆς σου τὴν ἰσχύν, τὴν θαυμαστὴν Δημήτριε ἐχθροὶ οἱ δυσσεβεῖς· ὡς γὰρ ἀσώματος ὑπέστης τὰς ὀδύνας»¹⁷⁵.

Ο νεομάρτυς Δημήτριος, «Σαμαρίνης τό βλάστημα, καί σεπτόν ἐγκαλλῶπισμα, τῆς Ἡπείρου καύχημα τό περίδοξον»¹⁷⁶, εκπλήρωσε τον προορισμό της ζωής, που είναι η κατά Χριστόν τελειότητα, και μαρτύρησε για την αγάπη του Χριστού. Γι' αυτό ακούει από το στόμα του Χριστού το

¹⁶⁸ Ὁ.π., σ.45

¹⁶⁹ Ὁ.π., σ.35

¹⁷⁰ Ὁ.π., σ.31

¹⁷¹ Ὁ.π., σ.31

¹⁷² Ὁ.π., σ.33

¹⁷³ Ὁ.π., σ.33

¹⁷⁴ Ὁ.π., σ.28

¹⁷⁵ Ὁ.π., σ.38

¹⁷⁶ Ὁ.π., σ.28

«Εὖ δοῦλε ἀγαθέ καί πιστέ, εἴσελθε εἰς τήν χαράν τοῦ Κυρίου σου»¹⁷⁷. Ἡ στρατευόμενη Ἐκκλησία, προσδοκώντας εναγώνια τήν αὐγή τῆς μυστικῆς ἡμέρας, τήν ανέσπερη ἡμέρα τῆς βασιλείας τοῦ Κυρίου παρακαλεῖ το νεομάρτυρα δια στόματος τοῦ υμνογράφου : «Ὡς τῆς ἄνω δόξης κοινωνός, ὑπέρ ἡμῶν τῇ Τριάδι πρέσβευε, ὀσιομάρτυς Δημήτριε, τῶν πιστῶς τιμώντων σε»¹⁷⁸.

¹⁷⁷ Ὁ.π., σ.36

¹⁷⁸ Ὁ.π., σ.46

Επίλογος

Οι μάρτυρες και οι νεομάρτυρες αποτελούν δύο κατηγορίες αγίων της Εκκλησίας μας, που παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες. Κοινό τους γνώρισμα είναι ο μαρτυρικός θάνατος για τον Χριστό. Ακόμα οι μάρτυρες και οι νεομάρτυρες προέρχονται από όλα τα κοινωνικά στρώματα και ήταν οι περισσότεροι λαϊκοί. Οι διαφορετικές όμως εποχές και το διαφορετικό κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον της ζωής και του μαρτυρικού τους θανάτου συντελούν και στην ιδιαιτερότητα της παρουσίας τους.

Οι μάρτυρες εμφανίστηκαν κατά την αρχαϊκή περίοδο της ιστορίας της Εκκλησίας, όταν οι Χριστιανοί αποτελούσαν μειοψηφία στην ειδωλολατρική κοινωνία της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι νεομάρτυρες παρουσιάστηκαν κατά την νεότερη περίοδο της ιστορίας της Εκκλησίας, ειδικότερα κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, όταν οι Χριστιανοί ήταν πολυαριθμότεροι, αλλά βρίσκονταν υπό τον σκληρό ζυγό των Τούρκων. Κατά την περίοδο των μαρτύρων ο Χριστιανισμός αποτελούσε για τις ρωμαϊκές αρχές θρησκεία παράνομη (religio illicita) ενώ κατά την περίοδο των νεομαρτύρων ο Χριστιανισμός ήταν κατ' αρχήν τουλάχιστον ανεκτός από τους κατακτητές. Τέλος, οι Ρωμαίοι διέθεταν οργανωμένη οικονομία, ενώ οι Τούρκοι ήταν στρατιωτικός λαός, που δεν ανέπτυξε αξιόλογη οικονομική ζωή, αλλά ζούσε από την οικονομία των υποδούλων.

Η αποκάλυψη της ιδιότητας του Χριστιανού δεν είχε ως συνέπεια μόνο αρνητικές οικονομικές ή κοινωνικές επιπτώσεις, αλλά και μαρτυρικό θάνατο. Έτσι πολλοί αναδείχθηκαν μάρτυρες, ενώ άλλοι παρέμειναν κρυφοί Χριστιανοί και άλλοι αρνήθηκαν τη πίστη τους.

Κατά την εποχή των Νεομαρτύρων η ιδιότητα του Χριστιανού δεν ήταν κατ' αρχήν κολάσιμη, γιατί ο Χριστιανισμός αναγνωριζόταν από το Τουρκικό κράτος ως ανεκτή θρησκεία. Η αναγνώριση όμως αυτή ήταν πολύ σχετική και αντιφατική, γιατί παράλληλα επικρατούσε η γενική αρχή, κατά την οποία κάθε χριστιανός που καταδικαζόταν σε θάνατο για οποιοδήποτε έγκλημα μπορούσε να απαλλαγεί από την καταδίκη αρνούμενος την πίστη του και προσερχόμενος στον Μωαμεθανισμό. Με τον τρόπο αυτόν η μη κολάσιμη ιδιότητα του Χριστιανού αναγνωριζόταν ως το απεχθέστερο έγκλημα, αφού η αποκήρυξή της μπορούσε να αμνηστεύσει οποιοδήποτε άλλο έγκλημα. Τέλος, ενώ επισήμως υπήρχε η αναγνώριση, οι Τούρκοι,

άρχοντες και ιδιώτες, έβρισκαν τρόπους να πιέζουν τους Χριστιανούς. Έτσι εκτός από την γενικότερη κοινωνική και οικονομική καταπίεση, που υφίσταντο οι υπόδουλοι Χριστιανοί από το Τουρκικό κράτος, έπρεπε να υπομένουν και τις ειδικότερες αυθαιρεσίες από άρχοντες και ιδιώτες, που ήταν συνήθως φοβερότερες και συμπλήρωναν τις προηγούμενες.

Η έλλειψη οικονομικής ζωής ωθούσε τους Τούρκους σε ποικιλόμορφες αυθαιρεσίες και βιαιότητες για την εξεύρεση οικονομικών πόρων. Αυτές εντάθηκαν ακόμα περισσότερο κατά τον 17ο και τον 18ο αιώνα που ενισχύθηκε η οικονομική κατάσταση των Χριστιανών. Γι' αυτό δεν είναι τυχαίο, ότι ακριβώς κατά την περίοδο αυτή έχουμε και το μεγαλύτερο πλήθος των Νεομαρτύρων. Εδώ δεν πρέπει να λησμονούνται και οι καλές ή κακές σχέσεις των Τούρκων με τα χριστιανικά κράτη της Δύσεως και της Ανατολής, που επηρέαζαν αντίστοιχα και τη στάση τους προς τους υποδούλους.

Εξάλλου πολλοί ευσεβείς Μωαμεθανοί θεωρούσαν καθήκον τους να προσυλητίσουν Χριστιανούς. Για να επιτύχουν το σκοπό τους χρησιμοποιούσαν θεμιτά ή και αθέμιτα μέσα και αν μεν επιτύχαιναν, πανηγύριζαν το γεγονός. Αν όχι, δε δίσταζαν να τους οδηγήσουν ως το μαρτύριο. Στις περιπτώσεις αυτές συκοφαντούσαν συνήθως τους Χριστιανούς ότι βλασφήμησαν τον Μωαμαθανισμό ή ότι τον δέχτηκαν και στη συνέχεια τον αρνήθηκαν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Α. Παράρτημα ασματικών ακολουθιών

1. Ασματική Ακολουθία Αγίου Νικολάου εκ Μετσόβου

ΜΑΪΟΥ ΙΖ'
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

(Νικολάου Κύρκου, Βενετία, 1771· εκ τῆς Ἀνέμης)

ΜΕΓΑΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως, ὁ Προοιμιακός, καὶ τό· Μακάριος ἀνὴρ.
Εἰς δὲ τό· Κύριε ἐκέκραξα, ἰστώμεν στίχους στ' καὶ ψάλλομεν Στιχηρὰ
Προσόμοια γ' τῆς Ἑορτῆς, καὶ γ' τοῦ Ἁγίου.

Ἦχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου.

Νέος, ἀθλητῆς πνευματικῆν, σήμερον ἐστίασιν πᾶσιν, ἡμῖν
προτίθησι· δεῦτε φιλομάρτυρες εὐωχηθῶμεν φαιδρῶς, καίλαμπρῶς
ἐορτάσομεν, ἐν ὕμνοις τιμῶντες, τούτου τὴν πανσέβαστον, ἀθλησιν
χαίροντες, ὄντως δι' αὐτῆς γὰρ καθεῖλεν, ὄφιν τὸν ἀρχέκακον· ὅθεν, καὶ
χοροῖς Μαρτύρων συνηρίθμηται.

Δεῦτε, ὁ χριστώνυμος λαός, σήμερον κροτήσωμεν ἅμα, φαιδρὰν
πανήγουριν, καὶ τὸν Νεομάρτυρα Χριστοῦ Νικόλαον, εὐφημήσωμεν, οὗτος
γάρ, τυράννων τὸ θράσος, θάρσος πρὸς τὸν Κύριον ἔχων κατέβαλεν· ὅθεν,
στεφηφόρος συγχαίρει, μετὰ τῶν αὐτοῦ συμμαρτύρων, καὶ πρεσβεύει
ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Δεῦτε, φιλέορτων ὁ χορός, ἄνθεσι τῶν λόγων ποικίλων, στέφανον πλέξαντες, τὸν γενναῖον Μάρτυρα Χριστοῦ Νικόλαον, ἀναδήσωμεν κράζοντες· χαίροις Νεομάρτυς, χαίροις θεοτίμητε, χαίροις ἐχθροῦ νικητά, χαίροις χριστωνύμων ἡ νίκη, χαίροις τῆς πατρίδος σου κλέος, χαίροις Ἀθλητὰ Χριστοῦ πανεύφημε.

Δόξα. Ἦχος πλ. β'.

Πάλιν Ἀθλητῆς Χριστοῦ, πάλιν πανήγυρις, πάλιν ὁ ἐχθρὸς τροποῦται, πάλιν ἐπινίκια ἄσματα. Σήμερον αἱ οὐράνιοι Τάξεις τῶν Ἀγγέλων, καὶ ὁ νικηφόρος τῶν Μαρτύρων χορός, φαιδρῶς προχεθέντες, τὸν προσερχόμενον αὐτοῖς στεφανηφόρον ὑποδέχονται, καὶ τούτῳ συγκροτοῦσι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ ὕμνον θεοπρεπῆ. Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς πνευματικῶς πανηγυρίζοντες ὦ φιλέορτοι, τὸν Νεομάρτυρα ἐπαινέσωμεν λέγοντες· χαίροις, ἐχθροῦ θριαμβευτά, χαίροις τῶν πρὸ σοῦ Μαρτύρων, ἐπισφραγίς καὶ βεβαίωσις, καὶ τῶν μετὰ σὲ ὑπογραμμὲ ἔμπφρακτε· χαίροις, ὁ τοῦ μαρτυρίου πιῶν τὸ ποτήριον, καὶ μὴ διψήσων εἰς τὸν αἰῶνα· μὴ ἀποστῆς αἰείποτε, τῇ μαρτυρικῇ σου χρώμενος παρόρησία, τοῦ ἐξαιτεῖν παρὰ Χριστοῦ τὰ συμφέροντα, ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν Νεομάρτυς Νικόλαε.

Καὶ νῦν.
Τῆς Ἑορτῆς.

Εἵσοδος. Φῶς ἰλαρόν. Προκείμενον τῆς ἡμέρας. Αναγνώσματα.

Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα (εφ. ΜΓ' 9-14)

Τάδε λέγει Κύριος· πάντα τὰ ἔθνη συνήχθησαν ἅμα, καὶ συναχθήσονται ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν. τίς ἀναγγελεῖ ταῦτα; ἢ τὰ ἐξ ἀρχῆς τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν; ἀγαγέτωσαν τοὺς μάρτυρας αὐτῶν καὶ δικαιώθητωσαν καὶ εἰπάτωσαν ἀληθῆ. Γίνεσθέ μοι μάρτυρες, καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος ὁ Θεός, καὶ ὁ παῖς μου, ὃν ἐξελεξάμην, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε καὶ συνῆτε ὅτι ἐγὼ εἰμι. ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται. Ἐγὼ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ ὁ σῶζων. Ἐγὼ ἀνήγγειλα καὶ ἔσωσα, ὠνείδισα καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος. ὑμεῖς ἐμοὶ μάρτυρες καὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. Ἔτι ἀπ' ἀρχῆς καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐξαιρούμενος· ποιήσω, καὶ τίς ἀποστρέψει αὐτό; Οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεός ὁ λυτρούμενος ὑμᾶς, ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα. (εφ. γ' 1)

Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος. Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα· οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες, μεγάλα εὐεργετηθήσονται· ὅτι ὁ Θεός ἐπέειπεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἀξιίους ἑαυτοῦ. Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. Καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦνται.

Κρινοῦσιν ἔθνη, καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύσει αὐτῶν Κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. Οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτόν, συνήσουσιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ· ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὀσίοις αὐτοῦ καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα. (εφ. ζ'.7)

Δίκαιος, ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται. Γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μεμέτρηται. Πολιὰ δὲ ἐστὶ φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γῆρως βίος ἀκηλίδωτος. Εὐάρεστος Θεῶ γενόμενος, ἠγαπήθη· καὶ ζῶν μεταξὺ ἀμαρτωλῶν, μετετέθη. Ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ· βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλὰ, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ, ἐπλήρωσε χρόνους μακροῦς· ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες, μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τὸ τοιοῦτον, ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Λιτή. Ἦχος α'.

Νεὸν σὲ συμμάρτυρα οἱ Μάρτυρες, νέον καὶ ἡμεῖς πρεσβευτὴν πρὸς Χριστὸν κεκτήμεθα· δι' οὗ παντὸς κινδύνου ῥυόμεθα, τιμῶντες τὴν λαμπρὰν οὐ ἀθλησιν· διὸ καὶ κράζομέν σοι ἐκ βάθους καρδίας· ὥσπερ ἐν πυρὶ, τῶν θεοστυγῶν τυράννων τὸ θράσος κατέφλεξας, καὶ τὸ ἄσεμνον σέβας, οὕτω καὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν τὰς ὕλας ἐμπύρισον, τῷ πυρὶ τῆς θείας σου πρεσβείας Νικόλαε.

Ὁ αὐτός.

Ἄλλος σὺ Ἄβελ ἐδείχθης Μάρτυς Νικόλαε, ὅτι εὐπρόσδεκτον θυσίαν τὸ σῶμά σου, διὰ πυρὸς τῷ Θεῷ περιχαρῶς προσενήνοχας· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, σὺ δὲ ὅλον σεαυτὸν τῷ πυρὶ ὑπὲρ Χριστοῦ ἐνέβαλες· ὅθεν ὡς θυμίαμα εὖοσμον, τὴν ἰλαρὰν σου θυσίαν ὀσφρανθεὶς ὁ Κύριος, πρὸς ἑαυτὸν τὴν γενναιοφρονά σου ψυχὴν μετήνεγκε, τῇ δρόσῳ τοῦ Παραδείσου αἰωνίως δροσίζεσθαι.

Ὁ αὐτός.

Ὅτε, ἐθεάσατό σε ὁ ἐχθρὸς ὁ παμπόνηρος, πρὸς τὸ στάδιον τρέχοντα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐξαλλόμενον, καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀποδυόμενον, καὶ ἄσμενον ἀθλοῦντα, ἐξεπλάγη, πῶς ὅθεν

αὐτὸς οὐκ ἠλπίζεν, ἠττηθεὶς πέπτωκε, καὶ καιρίαν τέτρωται· διὸ καὶ
κατησχυμμένος ὑπέστρεψε, σὺ δὲ μετ' Ἀγγέλων τὴν εὐθαρσὸν σου ψυχὴν
δορυφορούντων, πρὸς τὸν ἀγνοθέτην στεφανώσαντα, ἀνήλθες Κύριον,
Μάρτυς ἀοίδιμε Νικόλαε.

Δόξα. Ἦχος πλ. α'.

Δεῦτε τῆς Ἐκκλησίας ἅπαν τὸ πλήρωμα, τὸν ἀντινοβόλον χρυσόν, τὸν
ἐν πυρὶ δοκιμασθέντα, καὶ ἀκίβδηλον φανέντα, τῆς εὐσεβείας ἐραστήν,
στερρόν Νικόλαον, πάντες τιμήσωμεν λέγοντες· χαίροις, οὐρανοπολίτα
γιγαντιαίε τὴν ψυχὴν καὶ ἀδαμάντινε, ὡς παρεστῶς τῇ μακαρίᾳ Τριάδι,
μὴ ἀποστῆς τοῦ προεβέειν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

αἱ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Εἰς τὸν Στίχον. Ἦχος πλ. α'. Χαίροις ἀσκητικῶν.

Χαίροις, ὁ Νεομάρτυς Χριστοῦ, ὁ θαρσαλέως τῶν τυράννων ἐνώπιον,
κηρύξας αὐτὸν τῶν ὄλων, Δημιουργὸν ἀληθῆ, καὶ τῆς ἀσεβείας
ἀσεμνότατα, ἐλέγξας τὰ δόγματα, καὶ πιστοῖς πᾶσι καύχημα, ἐγείρας
μέγα, καὶ πατρίδι σου εὐκλειαν, μνηστευσάμενος, τοῖς σοῖς ἄθλοις
μεγάλαθλε· χαίροις τῶν συμμαρτύρων σου, ὦ μίσθιε ἔνδοξε, ὁ καθαρῶς
ἐποπτεύων, Τριάδα τὴν ὁμοούσιον, ἣν μὴ διαλίπης, ἱκετεύων ἡμᾶς σῶσαι,
τοὺς ἀνυμνοῦντάς σε.

Στ.: Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει καὶ ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ
πληθυνθήσεται.

Χαίροις, ὁ Νεομάρτυς Χριστοῦ, ἡ μυστικὴ τῆς εὐσεβείας κυπάρισσος,
ἢ πάσαις ταῖς σφοδροτάταις, ἀνέμων λάβρων πνοαῖς, τῶν ἐξ ἀσεβείας
δεινοῦ κλύδωνος, ἀκλόνητος μείνασα, ἣν καὶ πῦρ οὐκ ἐπτόησε,
δροσιζομένην, δρόσω τῆς θείας χάριτος, εὐσεβείας τε, ῥείθροις οὔσαν
κατάρρυτον· ὅθεν σε μεταφύτευσε, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰς οὐρανίους
λειμῶνας, ἔνθα τὰ ἄνθη τὰ εὖσομα· Ὅν μὴ διαλίπης, ἱκετεύων
ἡμᾶς πάντας, συναυλισθῆναί σοι.

Στ.: Τοῖς Ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ Αὐτοῦ, ἐθαυμάστωσεν ὁ ὕριος.

Χαίροις, συστρατιῶτα κλεινέ, τοῦ Γεωργίου Δημητρίου τε πάντων τε, Μαρτύρων τῶν πανενδόξων, ὁ Στρατηγοῦ στρατευθεῖς, ἀξίως τοῦ πάντων βασιλεύοντος, ἐχθροῦ τε τὴν δύναμιν, καθελῶν ἀνδρικότατα, κατὰ τυράννων, δυσσεβῶν ἀνδρισάμενος, ὀξυτάτῳ τε, ὄπλῳ τῆς καρτερίας σου, τούτος ἀναστρεψάμενος, σαλπίσας τε ἅπασι, χριστιανῶν πάντως νίκη, καὶ στέφος τὸ ἀμαράντινον, τοῖς ἠγωνισμένοις, κατ' ἐχθροῦ τοῦ ἀντιχρίστου, ὑπὲρ τῆς πίστεως.

Δόξα. Ἦχος πλ. α'.

Ὅτε σὲ οἱ θηριώδεις τύραννοι, τὸν Χριστὸν προὔτρεπον ἐξομώσασθαι, Ἀθλοφόρε Νικόλαε, τότε σου μᾶλλον τὸν φλογώδη καὶ διάπυρον πόθον, τοῦ μαρτυρίου ἀνήπτων· ὅθεν καὶ πυρὰν ἐγειρομένην οὐκ ἔπτηξας, ἀλλ' ὥσπερ λέων εὐτολμώτατα, χαίρων εἰσεπήδησας, μὴ δούς εἰς σάλον τοὺς πόδας σου, ἀλλὰ γηθόμενος ἔλεγες· οὐδὲν ἀπὸ σοῦ χωρίσει με Κύριε, καυθήτω μου τὸ σῶμα, ὅπως ἀναψύξη ἡ ψυχὴ μου, ῥυήτω ἄνθρωπος ὁ φθειρόμενος, ἵνα ζῆ ὁ ἀθάνατος· διὸ εἰ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων ἔδοξας τεθνᾶναι, ἀλλὰ ζῆς αἰωνίως, Ἀβραὰμ ἐν κόλποις ἀναπαυόμενος, καὶ ῥανίδας ἀφθόνους ἐλέους παρὰ τοῦ πλουσιοδώρου Θεοῦ ἐπιστάζων ἡμῖν τῇ μεσιτείᾳ σου.

αἱ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Νῦν ἀπολύεις. Τρισάγιον.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος γ'. Θείας πίστεως.

Πατρίς χόρευε λαμπροφοροῦσα, νεομάρτυρος τοῦ Νικολάου, καὶ γὰρ οἰκεῖον αὐτόν, ἔχεις νῦν προστάτην σου, τὴν Οὐρανῶν γὰρ βασιλείαν τὴν ἄληκτον, τῶν οἰκεῖων ἄθλων ἐξωνησάμενος, δυσωπεῖ ἀεὶ Χριστὸν τὸν Θεὸν δωρήσασθαι, τὴν εἰρήνην σοὶ καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Δόξα. αἱ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Ἀπόλυσις.

ΟΡΘΡΟΣ

Μετὰ τὴν α΄ Στιχολογίαν, ἄθισμα. ᾠχος α΄. Τὸν τάφον Σου
Σωτήρ.

Τὸν νέον ἀθλητὴν, εὐφημοῦμέν σε πάντες, τὸν μέσον ἀσεβῶν,
παραστάντα ἀφόβως, καὶ Χριστὸν κηρύξαντα, Θεοῦ Λόγον τρανώτατα,
καὶ αἰσχύναντα, τὸν πτερνιστὴν πρωτοπλάστου, τοῖς ἀγῶσί σου, καὶ
μέγα κλέος τοῖς πᾶσι, πιστοῖς παρασχόμενον.

Δόξα. αἰ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Μετὰ τὴν β΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα. ᾠχος δ΄. Ὁ ὑψωθεὶς.

Ἐν τῷ πυρὶ σὺ χωνευθεὶς Ἀθλοφόρε, πῦρ νοητὸν ὡς ἀληθῶς
ἀνεδείχθης, ᾧ Νεομάρτυς τὸν Χριστὸν Νικόλαε, ἀσεβῶν ἐκκαῦσαν μὲν,
φρυγανώδη θρησκείαν, τῶν πιστῶν φωτίσαν δέ, ἱερὰν Ἐκκλησίαν· διὸ
χαρμονικῶς σοῦ ἑορτὴν, τὴν φωτοβόλον πάντες γεραίρομεν.

Δόξα. Καὶ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον, ἄθισμα. ᾠχος γ΄. Θείας πίστεως.

Πυρπολούμενος, ἔρωτι θείῳ, τὴν πυρπόλησιν, οὐκ ἐπτοήθης, τοῦ
πυρὸς τοῦ παμφάγου Νικόλαε, ἀλλ' εὐθαρσῶς ᾧ γεννάδα ὑπήνεγκας,
Χριστοῦ παρουσίαν κηρύττων τὴν ἔνσαρκον· ὅθεν ἔτυχες, τῆς παρ' αὐτῶ
ἀναψύξεως, ἱκετεύεις τε, ὑπὲρ τῶν τιμώντων σε.

Δόξα. Καὶ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Εἶτα, οἱ Ἀναβαθμοί· τὸ α΄ Ἀντίφωνον τοῦ δ' ἤχου.

Προκείμενον: Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει καὶ ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ
Λιβάνῳ πληθυνθήσεται.

Στ.: Τοῖς Ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ Αὐτοῦ, ἐθαυμάστωσεν ὁ ὕριος.

Εὐαγγέλιον Μαρτυρικόν. Ὁ Ν΄

ψαλμός.

Δόξα: Ταῖς τοῦ Ἀθλοφόρου...

Καὶ νῦν: Ταῖς τῆς Θεοτόκου...

Ἰδιόμελον. ᾠχος πλ. β΄. Στ.: Ἐλέησόν με ὁ Θεός...

Σήμερον πιστοὶ χορεύσωμεν, ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, ἐπὶ τὴν σεπτὴν ἄθλησιν τοῦ Νεομάρτυρος, ὅτι τὸν Χριστὸν ἐκήρυξεν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων, καὶ ὑπ' αὐτῶν πυρὶ καταφλέγεται, καὶ στέφανον μαρτυρίου λαμβάνει, παρὰ τοῦ ἀθλοθέτου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Ὃν ἰκέτευε Μάρτυς Νικόλαε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Εἶτα, οἱ Κανόνες· τῆς Ἑορτῆς, καὶ τοῦ Νεομάρτυρος, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Ὑμνον Ἀθλητῆ τῷ νέῳ, φέρω νέον. Ἐν δὲ τοῖς Θεοτοκίοις: Νικολάου.

Ωιδὴ α'. Ἦχος δ'. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου.

Ὑμνήσαι οὐκ ἔνεστι, σὲ κατ' ἀξίαν Νικόλαε, τῇ πάνει τῶν λόγων μου, τῶν ἐπαξίων σου· ὅθεν δίδου μοι, σὺ χάριν οὐρανόθεν, ἀρμόδιον ὅπως σου, πλέξω ἐγκώμιον.

Μαρτύρων ἀθλοῦντά σε, χοροὶ θεώμενοι ἔχαιρον, καὶ Ἄγγελοι ἔπλεκον, στέφος πολύχρουν σοι, καὶ ἀμάραντον, ἐκ τῶν τοῦ Παραδείσου, ἀνθέων καλλίνικον, σὲ περιμένοντες

Νεόφωτος πέφηνας, τῇ Ἐκκλησίᾳ πανένδοξε, ἀστὴρ ἀυγαζόμενος, Ἥλιου τοῦ νοητοῦ, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, Χριστοῦ ἀνταγλαΐαις, ψυχῶν τῶν τιμώντων σε, φωτίζων ὄμματα.

Θεοτοκίον.

Νυστάξαντα Δέσποινα, τὸν λογισμόν μου διέγειρον, τῇ μέθῃ βαρύνοντα, ἀμαρτιῶν μου σεμνή, καὶ ὀδήγησον, πρὸς τρίβον μετανοίας, ὁ Νυμφίος ὅπως ἄν, εὖροι με νήφοντα.

Ωιδὴ γ'. Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους.

Οὐδόλως ἐκίνησαν τὴν φρένα, τὴν σὴν ἐρεισθεῖσαν τῷ Χριστῷ, τὰ τῶν ἐθρῶν προσκρούσματα, σφοδρῶς σοι προσρηγνύμενα, ἀλλ' ἔστης ἀντωθούμενος, ἐμοὶ βοῶν ὁ Χριστὸς Θεός.

Νεότης ἐρόρέτω ἀνεβόας, καὶ πλοῦτος καὶ δόξαι καὶ τιμαί, τὰ παρ' ὑμῖν
ὦ τύραννοι, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀπόλοισθε, ἐμοὶ Χριστὸς ὁ Κύριος, ἔσεται ταῦτα
καὶ ἅπαντα.

Ἀνέτειλεν ἄρτι ἀνθηφόρον, τὸ ἔαρ κομπάζει τε ἡ γῆ, τερπνοῖς κοσμῶσα
ἄνθεσι, καὶ τοῦ Χριστοῦ δὲ γάννυται, στεφανουμένη ἄθλοις σου, ἡ
Ἐκκλησία Νικόλαε.

Θεοτοκίον.

Ἰδοὺ ὁ χειμῶν τῆς ἁμαρτίας, ταράττει με Δέσποινα ἀγνή, καὶ
κλυδωνίζει σπεῦσον οὖν, καὶ πρὸς τὸ ὄντως ἔαρ με, τῆς εὐσπλαγχνίας
τάχιστα, τῆς τοῦ Υἱοῦ Σου μετάγαγε.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. δ'. Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον.

Ἐξατμίσασα σῶμά σου το σεπτόν, καὶ ξηράνασα ὅλως τῆς φυσικῆς,
ὕγρότητος πρόξενος, ποταμὸς ἀναβλύζειν σε, τῶν θαυμάτων ὄντως, ἡ
δύναμις τοῦ πυρός, γέγονε τῇ δροσῶ τε, Παραδείσου δροσίζεσθαι ἔνθα
τοῖς πυρίνοις, συναυλίζη Ἀγγέλοις, πυρὶ τῆς θεότητος, τῷ φωσφόρῳ
λαμπόμενος, Νεομάρτυς Νικόλαε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν
πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ, τὴν ἀγίαν
μνήμην σου.

Δόξα. Καὶ νῦν.
Τῆς Ἑορτῆς.

Ὡιδὴ δ'. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ.

Θάμβος μέγιστον τυράννοις, δυσσεβέσιν ἐνέβαλες, τοῖς πιστοῖς δὲ
θάρρος, τὸ τοῦ μαρτυρίου Νικόλαε, αὐτομολήσας εὐθύμως πρὸς τὸν
θάνατον, ὑπὲρ πίστεως, τῆς εἰς Χριστὸν γενναιότατε.

Λαὸν ἄνομον βαρβάρων, σωρηδὸν καθορμήσαντα, ὡς λυσσώδεις
κύνες, σὲ κατασπαράξαι οὐκ ἔπτηξας, ἀλλ' ἐτροπώσω τῷ ξίφει τῆς
ἀνδρείας σου, λογισάμενος, τὴν τούτων λύτταν ἀθύρματα.

Ἠλλοιώθη σου οὐδόλως, παρεστῶτος πρὸ βήματος, πιλατείου μάκαρ, τοῦ φαιδροῦ προσώπου ἢ πρόσοψις, ἀλλὰ σημαίνων νοός σου τὸ ἀτάραχον, δικαζόμενος, διὰ Χριστον ἔστης ἄσμενος.

Θεοτοκίον.

Καθαρώτατον Παρθένε, εὐπρεπές τε κατάλυμα, ἐν ᾧ ξηνοτρόπως, ὁ τῶν πάντων Ἄναξ κατέλυσεν, ἁμαρτιῶν γεγονότα με κατάλυμα, τοῦ ἐλέους Σου, σπεῦσον τοῖς ῥεῖθροις ἀπόπλυνον.

Ωιδὴ ε'. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Τὸν σπόρον ἐνεκρυσσες, μυχοῖς τοῖς τῆς καρδίας σου, τὸν τῆς εὐσεβείας τῆς εὐκάρπου, ἀρούρας δίκην κἄν ἀσεβείας χειμῶν, ἐκλόνει σε· ὅθεν εὐθαλῶς, θάλψας στάχυν εὐκαιρον, ἐξανῆκες πολύχουν τε.

Ἡ χρόνιος κάθειρξις, καὶ τῶν δεινῶν παρέκτασις, οὐκ ἠμαύρωσέ σου λαμπηδόνα, τὴν τοῦ γενναίου φρονήματος ἀλλ' ἔστιλψε, μᾶλλον πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, μάκαρ ὡσπερ ἄργυρος, ἐπὶ πλέον τριβόμενος.

Τὸ ὄμμα ἀνέτεινας, καθάπαξ πρὸς οὐράνια, τὸ τῆς σῆς ψυχῆς ὅθεν παρεῖδες, τὴν τοῖς ποσί σου, προσανημμένην πυράν, ἧ καὶ ἐπιβὰς πρὸς οὐρανόν, ταύτην σε μετάγουσαν, εὔρες πάγιον κλίμακα.

Θεοτοκίον.

Οἱ χεῖμαρῶροι Δέσποινα, οἱ τῶν παθῶν κατέβησαν, τῆς σαρκὸς καὶ νῦν ὑπεραρθῆναι, τῆς κεφαλῆς μου ἐγγύς ἐγένοντο, ὥστε κατακλύσαι με ἀγνή, οἴκτειρόν με δέομαι, καὶ αὐτοὺς ἀποξήρανον.

Ωιδὴ στ'. Τὴν θείαν ταύτην.

Ὠραία ὄντως καὶ πάμφωτος, πανήγυρις ἀνέτειλε σήμερον, τοῦ Νεομάρτυρος, πιστοὶ ἐνθέως χορεύσωμεν, τὸν βραβευτὴν τὸν τούτου, Χριστὸν δοξάζοντες.

Νυμφῶνος ἄξιον ἔνδυμα, τοῦ οὐρανίου μάκαρ ἐξύφανας,
στερόροις ἀγῶσί σου· διὸ εἰσηλθες γηθόσυνος, εἰς τὴν χαρὰν Κυρίου,
εὐφρανθησόμενος.

Εὐφραίνη μάκαρ τοῖς κάλλεσι, πολεύων Παραδείσου καὶ
ἄνθεσι, τούτου στεφόμενος· ὦν καὶ ἡμᾶς καταξίωσον, τοὺς
ύμνητὰς σῶν ἄθλων, τῇ μεσιτείᾳ σου.

Θεοτοκίον.

Λαμπάδα πάγχρυσον ἔγνωμεν, τὸ πῦρ σὲ δεξαμένην θεότητος,
ἀφλέκτως πάναγνε, καὶ τοὺς ἐν σκότει φωτίσασαν, τῆς ἁμαρτίας·
ὄθεν, πίστει τιμῶμέν Σε.

Κοντάκιον. Ἦχος δ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Ἰεροῦ λειμῶνος σὺ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Χριστοῦ ἐβλάστησας,
νεοθαλῆς ὄντως βλαστός, κομῶν καρπῷ θείας χάριτος, πιστοὺς
γλυκάζοντι Μάρτυς Νικόλαε.

Ὁ Οἶκος.

Ἐπεῖπερ καὶ σὺ τοῦ τῶν πάλαι Μαρτύρων, οὐκ ἀπελείφθης χοροῦ,
ἀλλ' ἀξίως τῶν ἄθλων σου, ἐκείνοις συγκατηρίθμησαι, ἕδει καὶ τῶν
ἐκείνους ἐγκωμιασάντων παρεῖναί τινα, ὥστε καὶ τῶν σῶν ἄθλων
ἐπάξιον προσφωνῆσαι ἐγκώμιον, ἅτε δὴ μαρτυρικούς ἀγῶνας ἐξάραι
δυνάμενον. Νῦν δ' ἐγὼ τί μὲν ἂν εἴποιμι; Τί δὲ καὶ φθέγξωμαι; ἐντεῦθεν
μὲν τῆς ἀμαθείας, ἐντεῦθεν δὲ τῆς ἁμαρτίας τῷ δεσμῷ συνεχόμενός τε
καὶ καθελκόμενος; ἀλλ' ἵνα μὴ καθάπαξ τῆς σῆς ἀξίας ἀπολειφθῇ μου ὁ
λόγος, αὐτός μοι τὴν χάριν οὐρανόθεν ἐπίχεον, καὶ τὸ τραχύ μου τῆς
γλώττης τῷ τοῦ Χριστοῦ ἀμβροσίῳ νέκταρι καταλίπανόν τε καὶ ἥδυνον,
τῷ τοὺς πιστοὺς, γλυκάζοντι Μάρτυς Νικόλαε.

Συναξάριον

Τῆς ΙΖ΄ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Νικόλαος ὁ ἐκ Μετσόβου, ἐν Τρικάλοις μαρτυρήσας ἐν ἔτει 1617, πυρὶ τελειοῦται.

Ἰν' ἐκφύγῃς πῦρ τῆς γεέννης παμμάκαρ, Τὸ
πῦρ ὑπέστης Νικόλαε εὐθύφρον.
Ἐβδομάτῃ δεκάτῃ βῆ Νικόλεως ἐς Ὀλυμπον.

Οὗτος, εἶχε πατρίδα τὸ Μέτσοβον τῆς Ἡπείρου· γεννηθεὶς δὲ ἀπὸ φιλοθέου καὶ εὐσεβεῖς γεννήτορας, ὄντας ἀκόμη νέος ἀνεχώρησεν εἰς Τρίκαλα, διὰ τὸ νὰ ἦτον πτωχοὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ συνεφώνησε μὲ ἓνα ἀρτοποιόν, δουλεύοντας ἐπὶ ῥητῶ μισθῶ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὰ λόγια καὶ ὑποσχέσεις τῶν ἐκεῖ Ἀγαρηνῶν, ὡς ἔτι τὰ τῶν παίδων φρονῶν, καὶ συκοφαντηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ δειλιῶν τὰς βασάνους, ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, ἔφυγε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε χριστιανίζων. Ὑστερον δὲ ἀπὸ πολὺν καιρὸν, φορτώνοντας τὸ ἄλογόν του δαδίον, ὑπῆγεν εἰς Τρίκαλα μὲ τινὰς ἐγχωρίους διὰ τὸ πωλήσῃ. Ἐκεῖ ἐγνώρισεν αὐτὸν κάποιος κουρεὺς ὅπου ἐγειτόνευε μὲ τὸν προειρημένον ἀρτοποιόν, καὶ πιάσας αὐτὸν ἀπὸ τὸ περιτραχήλιον, ἔσυρεν αὐτόν, καὶ ὠνείδιζεν, ὡς πάλιν τὰ τῶν Χριστιανῶν φρονοῦντα. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Νικόλαος, ἔδωκεν αὐτῶ τὸ φορτίον τοῦ δαδίου, παρακαλῶντάς τον νὰ μὴν τὸν φανερώσῃ. Ἐκεῖνος δὲ τοῦ ἔλεγε, ὅτι ἐὰν ἤθελε τοῦ φέρῃ κατ' ἔτος ἕως ὅπου ζῆ ἀπὸ ἓνα φορτίον δαδίον, δὲν θέλει τὸν φανερώσῃ. Καὶ ἔταξεν ὡς ἐκεῖνος ἐζήτησε, καὶ κατ' ἔτος ἔκαμνε κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ὅψέποτε δὲ μεταμεληθεὶς ὁ Νικόλαος ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει, ἀποφάσισε νὰ μὴν δώσῃ πλέον τὸ ὑποσχεθέν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἀποθάνῃ, καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὴν εἰς Χριστὸν γενομένην ἄρνησιν, καὶ ἀνέφερε τοῦτο εἰς τὸν πνευματικὸν του πατέρα.

Ἐκεῖνος δὲ, ἀνέκοπτεν αὐτόν, καὶ ἐνουθέτει νὰ ἀφεθῆ ἀπὸ τὸν τοιοῦτον σκοπὸν, μήποτε ἀπαγορεύσας εἰς τὰς βασάνους, ἤθελε νὰ περιπέσῃ πάλιν εἰς δευτέραν ἄρνησιν, καὶ ἔλεγεν

αὐτῷ, ὅτι τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμο, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Ἀλλ' αὐτὸς ἔστεκε στερεὸς εἰς τὴν γνώμην του καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἔχει βεβαίως τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν Κύριον, πῶς θέλει μείνει ἀκλόνητος εἰς πᾶσαν τιμωρίαν, καὶ θέλει θριαμβεύσει ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Βλέποντας ὁ πνευματικὸς του πατὴρ τὴν προθυμίαν του, στηρίξας αὐτὸν εὐχαῖς, ἀπέλυσεν αὐτόν.

Μὲ τοιαύτη λοιπὸν σταθερὰν γνώμην ἀπεδήμησε, καὶ ἦλθεν εἰς Τρίκαλα· καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ ὁ κουρεὺς ἀπέπνιγεν αὐτὸν λέγων: Ποῦ σοῦ τὸ ὑποσχεθὲν ἀσεβέστατε; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο: Οὐδέν σοι ὀφείλω. Τότε θυμωθεὶς ὁ κουρεὺς ἀνέκραξε, καὶ δραμόντες οἱ ἀσεβεῖς ἐκράτησαν αὐτόν, καὶ πολλὰς πληγὰς αὐτῷ ἐπιθέντες, ἔσυρον εἰς τὸ δικαστήριον. Παρέστησε δὲ μάρτυρας ὁ κουρεὺς ἐκ τῶν ὁμοφύλων, οἳ τινες ὠμολόγουν ὅτι ἠρνήθη τὴν Χριστιανῶν πίστιν. Καὶ ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνεται: Χριστιανὸν ἀποκαλῶν ἑαυτὸν ἐνώπιον πάντων· καὶ ἐπειδὴ οὔτε μὲ κολακείας, οὔτε μὲ ἀπειλὰς ἐπέειθετο νὰ ἀρνηθῆ τὴν πίστιν, ὕστερον ἀπὸ πολλὰς πληγὰς καὶ ῥαπίσματα ἠσφηλίσθη εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, παλαίοντας ἐκεῖ πολλὰς ἡμέρας μὲ δίψαν καὶ πείναν, καὶ ὑπομένοντας ἀνδρειοφρόνως μάστιγας καὶ διαφόρους παιδείας.

Ὡς δὲ ἔμενεν ἀκλόνητος εἰς πάντα, ἐξάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ παρασταίνουσιν αὐτὸν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ ἄνομον κριτήριον. Καὶ πάλιν ἀνακηρύττει μεγαλοφώνως τὸν Χριστὸν Θεὸν ἀληθινόν. Βλέποντας λοιπὸν ὁ κριτὴς τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἐπρόσταξε νὰ ἀναφθῆ πυρὰ μεγάλη κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, καὶ νὰ ῥιφθῆ εἰς αὐτήν. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ ῥιπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν πυρκαϊάν, καὶ ἐκεῖ χαίρων καὶ δοξολογῶν τὸν Θεόν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Κεραμεὺ δὲ τις ἀπὸ εὐλαβείας κινούμενος, ἦλθε κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐν καιρῷ νυκτός, μήπως ἔθελεν εὔρη μέρος τι τοῦ λειψάνου. Καὶ ὡς εἶδε τιμὰς τῶν ἐναντίων ἀγρυπνοῦντας καὶ φυλάσσοντας, ἕως ὅπου νὰ ἦθελεν ἀποτεφρωθῆ τελείως τὸ μαρτυρικὸν σῶμα, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἱκανὰ ἀργύρια, καὶ ἔλαβε τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου ὅπου ἦτον ὀλίγον τι βλαμμένη κατὰ τὰ μετάφρενα ἀπὸ τὴν φωτίαν. Καὶ ἐρχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν του,

ἔκρουψεν αὐτὴν εἰς τὸν τοῖχον διὰ τὸν φόβον τῶν ἀπίστων, ἄνευ εἰδήσεως τινὸς τῶν ἐκ τῆς οἰκίας. Μετὰ δὲ χρόνον τινά, συνέβη νὰ ἀποθάνῃ ὁ κεραμεύς, καὶ ἔμεινεν ἀγνώριστος ἢ τιμία κἀρα. Κάποιος δὲ Μέλανδρος ἠγγόρασε τὴν οἰκίαν αὐτὴν τοῦ κεραμέως, καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν ὅπου ἐτελείωσε τὸ μαρτύριον ὁ Ἅγιος, εἶδε φῶς, ὅπου ἔλαμπεν εἰς τὸν τοῖχον, καὶ θαυμάζων καθ' ἑαυτὸν περὶ τούτου, ἐχρηματίσθη εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐκεῖ κρύπτεται ἡ κεφαλὴ τοῦ Μάρτυρος· ὅθεν, διορύξας τὸν τοῖχον, καὶ εὐρών αὐτὴν, ἔκρινεν ἀνάξιον τὸν ἑαυτὸν του νὰ κρατῇ σιμά του τοιοῦτον θησαυρόν. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, ὅπου εἶχε καὶ ἀδελφὸν τὸν μοναδικὸν βίον μετερχόμενον, ἀφιέρωσε αὐτὴν ἐκεῖ, καὶ ἔγραψε τὸ ὄνομά του καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς τὴν Πρόθεσιν διὰ νὰ μνημονεύονται.

Ἐκεῖ λοιπὸν εὐρίσκεται ἀποτεθησαυρισμένη μέχρι τῆς σήμερον αὕτη ἡ τιμία κἀρα, θαυματουργοῦσα καθ' ἑκάστην θαύματα ὑπὲρ ἔννοιαν. Μὲ μόνην τὴν παρουσίαν της, ἐλευθέρωσε τὰ Τρίκαλα ὅπου ἐβασανίζοντο ἀπὸ θανατικόν. Ὅμοίως καὶ κάποιον χωρίον ὅπου ὀνομάζεται Ντισκάτα, ὅπου ἔπασχε τὸ ἴδιον, καὶ τοὺς Καλαρῦτας ὅπου ἔπασχον ἀπὸ λοιμικὴν ἀρρώστιαν. Κατ' ἐξοχὴν δὲ εἶναι διωκτικὴ καὶ ἀπωλεστικὴ τῶν ἀκρίδων, φυλάττουσα ἀβλαβεῖς τοὺς καρπούς, ὥστε νὰ μένουν ἐκστατικοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς. Ὅθεν, τὰ περὶχωρα τῶν Τρικάλων ἔχουσιν αὐτὴν φυλακτήριον· διότι ὡς φερθῆ ἐκεῖ αὕτη ἡ ἀγία κἀρα, ἄλλη μὲν ἀκρις φθείρεται, ἄλλη δὲ φεύγει, καὶ ἐξορίζεται. Καὶ τοῦτον δὲν γίνεται μίαν φορὰ ἢ δύο, ἀλλὰ πολλάκις μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα γίνονται καθ' ἑκάστην, ἰατρεύουσα πάθη ἀνιάτα ὅπου ἤθελε προσκαλεσθῆ. Εὐρίσκονται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ μόρια ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸν αὐτοῦ λείψανον κατὰ διαφόρους τόπους, εἰς δὲ τὰ Ἰωάννινα εὐρίσκεται τὸ ἥμισυ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων
Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουνίας.

Ἐθνη διδάξας Ἀνδρόνικος μυρία,

Πρὸς Χριστὸν ἦλθεν, ὃς καλεῖ πρὸς φῶς ἔθνη.

Ἰουνία τέθηκε μηνὶ Μαΐῳ,

Ὅς πρῶτός ἐστιν εἰσιῶν Ἰουνίου,

Οὗτος ὁ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὡς ὑπόπτερός τις διαδραμών, πᾶσαν πλάνην ἐκ βάθρων ἀνέσπασε, τον Χριστον κηρύττων, συνεπομένην ἔχων καὶ τὴν ὑπερθαύμαστον Ἰουνίαν, τῷ κόσμῳ ἤδη νεκρωθεῖσαν, καὶ Χριστῷ μόνῳ ζῶσαν. Ὅθεν πολλοὺς πρὸς θεογνωσίας ἐλκύσαντες, εἰδωλικούς μὲν οἴκους κατέστρεφον, ἐκκλησίας δὲ θείας πανταχοῦ οἰκοδομήσαντες, καὶ πνεύματα ἀκαθάρτα ἐξ ἀνθρώπων ἀποδιώξαντες, καὶ πάθη ἀνιάτα θεραπεύσαντες, τὸ κοινὸν χρέος ὡς ἄνθρωποι ὄντες, τῇ φύσει ἀποτιννύασιν.

Τούτων καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῇ μέμνηται: Ἀσπάσασθε, λέγων, Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγονάσιν ἐν Χριστῷ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ νέου, Ἐπισκόπου Χριστιανουπόλεως, τοῦ θαυματουργοῦ.

Πέφευγεν ἐχθροῦ τοῦ βροτοκτόνου βέλη Ὁ
εὐλογητὸς καὶ μέγας Χριστοῦ λάτρις.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Σολόχωνος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Παμφαμήρ, καὶ Παμφυλῶν.

Φυγῶν Σολόχων τοῦ σατανᾶ τοὺς λόχους,
ἄτρωτος ἦκει πρὸς τὸν ὑψιστον Λόγον.

Οὗτοι στρατιῶτες εἰσι, ἐξ Αἰγύπτου, ἐν ἔτει 289, ἠρνήθησαν ὅπως θυσιάσουν στὰ εἰδῶλα, κηρύττοντες ἑαυτοὺς χριστιανούς. Ὅθεν διὰ τοῦτο, τόσον πολλὰ ἐδάρησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν οἱ ἀοίδιμοι, ὥστε ἐπρίσθησαν αἱ πλάται των, καὶ τὸ πρίσμα ἐφούσκωσε καὶ ἀνέβη ἄνω τῆς κεφαλῆς των. Ὅθεν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ δαρμοῦ αὐτοῦ, παρέδωκαν τὰς ψυχὰς των ὁ Παμφαμήρ, καὶ ὁ Παμφυλῶν, ὁ δὲ Ἅγιος Σολοχῶν, ὀλίγον ἐνδυναμωθείς, ἐπεκαλεῖτο παρρησία τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκατηγόρει τὸν ἀρχιστράτηγον Καμπανόν, διὰ τὴν ἀγνωσία του. Ἐκ τοῦτου λοιπόν, ὁ Καμπανὸς θυμωθείς, ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξωσι μὲ τὴν σπάθην τὸ στόμα τοῦ Μάρτυρος καὶ χύσωσιν

ἐντὸς αὐτοῦ κρασίον τὸ ὁποῖον εἶχε προσφερθῆ ὡς θυσία εἰς τοὺς Θεούς, ὁ δὲ Ἅγιος ἐδάγκασε μὲ τοὺς ὀδόντας του τὴν σπάθην καὶ ἔκοψε μέρος ἀπὸ αὐτό. Κόψας δὲ καὶ τὰ δεσμὰ τὰ ὁποῖα ἐφόρει, ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ Καμπανοῦ, μεγαλύνων τὴν Θεότητα τοῦ Θεοῦ. Τότε ἤκουσε καὶ μίαν φωνήν, ἐλθοῦσαν ἐξ οὐρανοῦ, ἣ ὁποῖα παρεκίνει καὶ ἐδυνάμωνεν αὐτὸν εἰς τὸ μαρτύριον.

Μετὰ ταῦτα, ἐσκόρπισαν κεραμίδια τραχέα εἰς τὸν τόπον τοῦ σταδίου, καὶ ἔπειτα δέσαντες τὸν Ἅγιον ἀπὸ τοὺς πόδας, ἔσυραν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὰ τραχέα ἐκεῖνα καὶ σκληρὰ κεραμίδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατατριβόμενοι αἱ πληγαὶ τοῦ Ἁγίου, ἐπροξένουν εἰς αὐτὸν δριμυτάτους πόνους. Ὑστερον τὸν ἔδεσαν ἀπὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ ἐκρέμασαν αὐτὸν ἀπὸ μίαν δοκὸν τῆς οἰκίας, ἀπὸ δὲ τὸν ἀριστερόν του πόδα ἐκρέμασαν μίαν βαρεῖαν πέτραν, βασανιζόμενος ἀπὸ τὴν ἕκτην ὥραν ἕως τὴν δεκάτην. Ὑστερον δὲ ἔκοψαν τὸ σχοινίον μὲ δρέπανον καὶ πεσὼν ὁ Ἅγιος κάτω, ἐστάθη ὄρθιος εἰς τοὺς πόδα του. Ὅτε δὲ ἐνύκτωσεν, ὁ Καμπανός, λαβὼν ἓν καλάμιον μὲ τὸν ὁποῖον ἔγραφεν, ἐνέπηξεν αὐτὸ εἰς τὸ ὠτίον τοῦ Ἁγίου, καὶ σπρώξας με βίαν, διεπέρασεν αὐτὸ ἕως εἰς τὸ ἐνδότερον μέρος τῆς κεφαλῆς του. Ἐγκαταλείψας ἐκεῖ τὸν Ἅγιον, οἱ παρευρεθέντες χριστιανοί, πῆραν τὸν Ἅγιον πάνω εἰς τὸ ξυλοκρέββατον, ἐπειδὴ παρελύθησαν ὅλα τὰ μέλη του καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μίας χήρας. Ἐκεῖ ὁ Ἅγιος φαγὼν ὀλίγον ψωμίον εὐχήθη τοὺς παρεστῶτας χριστιανούς, καὶ ἔπειτα παρέδωσε τὴν ψυχὴν του εἰς χεῖρας Θεοῦ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ Ὁσίου Θεοφάνους τοῦ Μυροβλύτου, ἐπισκόπου Σολέας τῆς Κύπρου.

Θεόφανες μάκαρ ποθῶν σὸν Νυμφίον, Του
κόσμου κατέλιπες κενὴν τὴν δόξαν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Θεοδωρήτου, πρεσβυτέρου τῆς Ἀντιόχειας, μαρτυρήσαντος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τῆς Ἀλώσεως καὶ πυρπολήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 614 μ.Χ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τῶν Ὁσίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν ἀνταδελφῶν τῶν κτιτόρων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ Ὁσίου Μαϊδούλφου τοῦ Ἄγγλου.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Νικόλαος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐν Σόφια τῆς Βουλγαρίας, ἐν ἔτει 1555, λιθοβοληθεὶς τελειοῦται.

Τῷ του Πνεύματος φωτὶ καταυγασθεὶς ὁ Νικόλαος, τοῦ φθηρομένου πυρὸς τὴν καῦσιν κατεφρόνησεν.

Ὁ νέος ἐν τοῖς Ἁγίοις Μάρτυσι Νικόλαος, ὁ τῆς νίκης ἐπώνυμος, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τὸ ἔτος 1510, ὡς ἀπάντησις τῆς προσευχῆς τῶν ἀτέκνων γονέων τοῦ. Διδαχθεὶς εἰς τὴν πατρίδα τοῦ πλήν τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν τέχνην τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, νέος εἰς τὴν ἡλικίαν ἦλθεν εἰς Σοφίαν τῆς Βουλγαρίας, ὅπου ἐνημφεύθη καὶ ἔζη χριστιανικῶς, ἐργαζόμενος μὲν τὴν τέχνην τοῦ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος καὶ τὴν εὐποιῖαν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς, θεραπεύων ὅμως καὶ τὰς Εὐαγγελικὰς ἀρετάς, διὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ ψυχῆς. Οὕτω πολιτευόμενος ἐφθονήθη ὑπὸ τινος Ὀθωμανοῦ καὶ φεύγων τὸν πειρασμὸν ἦλθεν εἰς Βλαχίαν, ὅπου εὗρεν ἐργασίαν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ ἐκεῖσε Ἡγεμόνος Τσομπάν, πλησίον τοῦ ὁποίου διεκρίθη καὶ ὡς στρατιωτικὸς.

Εἰς Σοφίαν ἐπανῆλθε ἐν ἔτει 1554, ἵνα ἄρει γεναιοφρόνως τὸν πειρασμὸν τοῦ θανάτου τῶν δύο τέκνων τοῦ καὶ ἀναφωνήσει ὡς ἄλλος Ἰώβ, «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο, εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον». Ἐν τέλει, φθόνῳ κινηθέντες οἱ Ὀθωμανοί, διὰ τῆς χρήσεως φίλτρου τινὸς ἔφεραν αὐτὸν εἰς ὕπνον καὶ περιέτεμον αὐτὸν ἀκουσίως. Ἐλθὼν ὅμως εἰς ἑαυτὸν ὁ Νικόλαος, ἐνεκλείσθη θρήνων εἰς τὸν οἶκον τοῦ, μέχρις ὅτου πιεζόμενος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἵνα συμπροσευχηθῆ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ Ἰσλαμικῷ Τεμένει, ὁμολόγησε ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ τὴν Χριστιανικὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ βασανιζόμενος καὶ μὴ ὑποκύπτων, ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τοῦ Μουσουλμανικοῦ ὄχλου, ἡμιθανῆς δὲ παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ καὶ κατεκαύθη, τῇ 17ῃ Μαΐου σωτηρίου ἔτους 1555. Ἦτο τότε ὁ Ἅγιος 45 ἐτῶν.

Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ, ἐν παντὶ ἄγνωστον τοῖς Ἑλλησι, κατεγράφη ὑπὸ Ματθαίου τοῦ Γραμματικοῦ, Διακόνου καὶ Λαμπαδαρίου τῆς ἐν Σοφία Μητροπόλεως, τοῦ χειρογράφου φυλασσομένου εἰς τὸν ἐν Σοφία πρὸς τιμὴν τοῦ ναόν, ἔνθα ἀποθησαύρισται ἀποτμῆμα τῶν χαριτοβρύτων αὐτοῦ Λειψάνων.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἐλεαζάρου ἐν
Ὀλονετς Ῥωσσίας

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ Ὁσίου Ἰωῆ τῆς Ὀδησοῦ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἡ ἀνάμνησις τῆς Μετακομιδῆ τῶν Λειψάνων
τοῦ Ὁσίου Ἀδριανοῦ

Ταῖς αὐτῶν ἀγίαις πρεσβείαις, ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ωιδὴ ζ'. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

Ὡς δροσούμενοι τῶν παιδῶν οἱ τρεῖς ἕαλλον, ἐν τῇ καμίνῳ ποτέ,
φλογὸς εἰς μέσον ἐστῶς, τῇ δρόσῳ τοῦ πνεύματος ψυχὴν δροσοῦμενος,
σὺ ὑπέψαλλες· ὁ τῶν Πατέρων Κύριος, καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Φῶς ἐμήνυσε πιστοῖς ἡμῖν τὴν κάραν σου, οὔσαν κατάκρυπτον, καὶ γὰρ οὐκ ἔδει σου φῶς, οἰκοῦντος ἀνέσπερον, τάτην ἐνδόμυχον, εἶναι πάντα τε, ὧν ἔτυχον ἰάσεων, παρ' αὐτῆς ὑστερηθῆναι.

Ἐκ τοῦ τοίχου νῦν ἀνέθορεν ἡ κάρα σου, ὡς τοῦ Προδρόμου ποτέ, ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς, ὡς ῥόδον ἠδύπνοον πιστοὺς μυρίζουσα, θαυματόβρυτος, πηγὴ τε καὶ ἀκένωτος, θησαυρὸς θείων χαρίτων.

Θεοτοκίον.

Ἀειπάρθενε ἐκ σκότει με βαδίζοντα, ἀμαρτιῶν καὶ τυφλόν, περιπλανώμενον Σύ, ἡ τέξασα Ἥλιον τὸν ὑπὲρ ἥλιον, τὸν Θεὸν ἡμῶν, δαδούχησον καὶ δεῖξόν μοι, τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας.

ᾠδὴ η'. Παῖδας εὐαγεῖς.

Ῥέοντα καὶ ἄστατα ὁ Μάρτυς, ὁ νέος καταλιμπάνων δι' ἀθλήσεως, Σῶτερ ὑμνολόγει σε, καὶ ἐδοξολόγει σε, τῇ μνήμῃ δ' αὐτοῦ ψάλλειν σοι πάντα ἐκίνησε, τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερψοῦτε, εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας.

ᾠρα ἡ τοῦ ἔαρος ἐπέστη, λειμῶνα τοῦ κατοικοῦντος τὸν οὐράνιον, Νικολάου Μάρτυρος, ἡ μνήμη νῦν συμπάρεστι, τὴν Ἐκκλησίαν ἅπασαν, Χριστοῦ φαιδρύνουσα, κροτήσωμεν, φιλέορτοι πάντες, ἄσματα Κυρίῳ, τιμῶντι τοὺς Ἁγίους.

Νάμα ζωηρὸν καὶ νεκταρῶδες, τὴν γλῶσσάν σου καταψύχει ἦν ἐξήρανεν, ἐν τῷ μαρτυρίῳ σου, τὸ πῦρ τὸ ἀκάματον, καὶ ἐν Ἀγγέλων ἄσμασι τέρψει χορεύουσιν, οἱ πόδες σου, οἱ ὑπὲρ ἀγάπης, ἀπανθρακωθέντες, Μάρτυς τοῦ σου Σωτῆρος.

Θεοτοκίον.

ᾠρος ἀλατόμητον ὦ Κόρη, ἐξ οὗ ὁ πολύτιμος λίθος ἐκτέτμηται, δίσκος ὁ δεξάμενος, δικαιοσύνης Ἥλιον, νεφέλη

ύετόρρϋτος ἢ καταρδεύσασα, τὴν βρότειον κατάξηρον φύσιν, τάξον τοῦ
Υἱοῦ Σου, ἐν δεξιῶ χορῶ με.

Ωιδὴ θ'. Ἄπας γηγενῆς.

Ἐλεος ἐμοί, πρεσβείαις Νικόλαε ταῖς σαῖς κατάπεμψον, ἀμετρήτως
πταίσαντι, ἀβύσσῳ πάντως ὡς παριστάμενος, ἐλέους ὡς γηθόσυνος
πανηγυρίζω σου, ἐν τῇ μνήμῃ, καὶ χαρμοσυνώτατα, προσφωνήσω τὰ σὰ
κατορθώματα.

Ὅλον ἐν κακοῖς, ἐμὲ ἰλυπώμενον ἄνωθεν ἔπιδε, οἴκτω τε φερόμενος,
χεῖρά μοι ὄρεξον ἀναστάσεως, καὶ εὐσπλαγχνίας ῥίψόν με Χριστοῦ τοῖς
ρεύμασι, καὶ νυμφῶνος, ἀξιὸν ἀπέργασαι, οὐρανίου εὐχαῖς ταῖς σαῖς
δέομαι.

Νίκην κατ' ἐχθροῦ, τῆς νίκης φερώνυμε, πιστοῦ λαοῦ κἀμοί, δώρησαι
καὶ τῶν παθῶν, τῶν ψυχοφθόρων καὶ τῶν κινδύνων με, ἐξάρπασον
προσοίσαντα σοὶ τὸ ἐγκώμιον, τὸ βραχὺ μὲν, τοῦτο ἀλλὰ πρόθυμον, καὶ
θερμοῦ τοῦ πρὸς σὲ πόθου ἔμπλεων.

Θεοτοκίον.

Ἕμνον προσεχῆ, τοῖς Σοῖς προτερήμασι, πῶς τι προσάξειε; Νοῦν γὰρ
ὑπὲρ ἅπαντα, ἐκτελεσθέντα καὶ ὑπερκόσμιον, πῶς βρότειον ἐγκώμιον
ἐμπεριλήψεται; ἀλ' ἀνάσχου, τούτου καὶ Υἱῶ Σου γάρ, φίλον ὅ,τι ἐστὶ κατὰ
δύναμιν.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἄστροις.

Τὸν Μάρτυρα τὸν νέον, Χριστοῦ τὸν θεῖον ὀπλίτην, τῆς εὐσεβείας τὸ
θῦμα, τὸν ἐραστὴν ἀληθείας, ὑμνήσωμεν συνελθόντες, φιλομαρτύρων τὸ
στίφος.

Καὶ τὸ τῆς Ἑορτῆς.

Αἶνοι. Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων Ταγμάτων.

Τὴν τῆς ἀνδρείας ἐσθῆτα περιβαλλόμενος, χεიმῶνα τῶν βασάνων,
ἀπτοήτως διήλθες, καὶ ἔφθασας τὸ ἔαρ τὸ νοητόν, καὶ λειμῶνα
οὐράνιον, καὶ σὺν Ἀγγέλοις παλεύεις Μάρτυς Χριστόν, ἱκετεύων τοῦ
σωθῆναι ἡμᾶς. (Δίς)

Τῶν οὐρανίων ἀψίδων Μαρτύρων Τάγματα, προκύψαντα λαμπρῶς σε, περιέμενον νέον, συμμάρτυρα καὶ ὕμνον θεοτερπῆ, τῷ Κυρίῳ ἀνέμελλον, εὐλογητὸς εἶ βοῶντες Παμβασιλεῦ, ὁ δοξάζων τοὺς Ἁγίους Σου.

Ἡμῖν ἐξ ὕψους την χάριν Μάρτυς τὴν ἔνθεον, κατάπεμψον τιμῶσι, σοῦ τὴν μνήμην καὶ νίκην, κατὰ τῶν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν, δυσμενῶν καὶ περιέπε, τῆς σῆς πατρίδος τὴν πίστιν ταῖς πρὸς Χριστόν, εὐπροσδέκτοις σου δεήσεσι.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ'.

Ἀποβαλὼν δι' ἀθλήσεως, τῆς σαρκὸς τὸ ἄχθος, ὡς ἀετὸς ὑψιπέτης εἰς οὐρανὸν ἀνελήλυθας, Ἀθλοφόρε Νικόλαε, καὶ παραστάς τῷ Χριστῷ, προπομπῆ τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν θείων Ἀγγέλων ἐστεφάνωσαι, ὡς ἀριστεὺς καλλίνικος, παρὰ τοῦ στεφανοδότου Χριστοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθέ σοι φήσαντος· ὡς παρῶρησίαν τοίνυν ἔχων πρὸς Αὐτόν, μὴ διαλίπης πρεσβεύων, λυτροῦσθαι κινδύνων τοὺς τιμῶντάς σε.

Καὶ νῦν. Τῆς Ἑορτῆς.

Δοξολογία Μεγάλη καὶ Απόλυσις.

2. Ασματική Ακολουθία Νεομάρτυρός Αγίου Δημητρίου εκ Σαμαρίνης

Μετά τήν α΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.
Ἦχος α΄. Τόν τάφον σου Σωτήρ.

Εὐφραίνεται λαμπρῶς, ἡ πατρίς σου θεόφρον, τελοῦσα ἐν χαρᾷ, τήν ἁγίαν σου μνήμην, Δημήτριε, πολυάθλε, ἀθλητῶν ἰσοστάσιε, μεθ' ὧν πρέσβευε, τῇ Παναγίᾳ Τριάδι, πάσης ρύεσθαι, ἡμᾶς ἀνάγκης καί βλάβης, τοὺς σέ μακαρίζοντας.

Τῆς Ἑορτῆς, ὁμοιον.

Μετέστης ἐκ τῆς γῆς, πρὸς ζωὴν τὴν ἀγήρω, ὡς Μήτηρ τῆς ζωῆς, καὶ Βασίλισσα πάντων, ἀγνή Θεογεννήτρια, καὶ ἐν δόξῃ παρέστηκας, τῷ ἐκλάμπαντι, ἐκ τῶν ἀγνῶν σου αἱμάτων, ὃν ἰκέτευε, ὑπὲρ τῶν πίστει τιμώντων, τὴν θεῖαν σου Κοίμησιν.

Μετά τήν β΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.
Ἦχος δ΄. Ταχύ προκατάλαβε.

Ἀσκήσει τό πρότερον, καθαγιάσας τόν νοῦν, ἀθλήσει τό δεύτερον, καταπαλαίσας ἐχθρόν, Χριστόν ἐμεγάλυνας· σύ γάρ δι' ἀμφοτέρων, ἱερωῶς διαπρέψας, ἤθλησας ὑπὲρ φύσιν, ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις, Δημήτριε μακάριε, Ἡπείρου ἀγλαΐσμα.

Τῆς Ἑορτῆς, ὁμοιον.

Ἀφράστως συνέδραμεν, ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἰσχύι τοῦ Πνεύματος, καί τῇ κηδεῖα τῇ σῇ, παρέστη Πανάχραντε, δῆμος τῶν Ἀποστόλων, σὺν Ἀγγέλοις βοῶντες· χαῖρε Θεογεννητορ, ἡ ἐκ γῆς μεταστᾶσα, καί πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, σωτηρίαν παρέχουσα.

Μετά τόν Πολυέλαιον, Κάθισμα.
Ἦχος δ΄. Ὁ ἠμωθεῖς ἐν τῷ Σταυρῷ.

Τῆς Σαμαρίνης ὁ ἐξαιρετος ὄρηξ, τῶν Ἀποστόλων κεκτημένος τόν ζῆλον, τῆς εὐσεβείας κήρυξ ἐχημάτισεν ὅθεν καί ἠγώνισται, καί καθεῖλε τόν ὄφιν, καί πιστούς ἐστήριξε, τοῦ Χριστοῦ τῇ ἀνάγκῃ ὄν ἀνυμνοῦντες εἶπωμεν πιστοί· χαῖρε μαρτύρων Δημήτριε σύναθλε.

Τῆς Ἑορτῆς, ὁμοιον.

Τὴν σὴν μετάστασιν ἀγνή Θεοτόκε, αἱ τῶν Ἀγγέλων ἀνυμνοῦσι χορεῖαι, καί τῶν βροτῶν τά γένη μακαρίζουσι· γῆθεν γάρ μεθέστηκας, πρὸς ὑπέρφωτον δόξαν ὅθεν σοι μεθέορτον, ἀναμέλπομεν αἶνον, καί ἐκβοῶμεν πίστει ἀκλανεῖ· χαῖρε Παρθένε, πιστῶν ἢ βοήθεια.

Τό α΄ Ἀντίφωνον τοῦ δ΄ Ἦχου καί τό Προκείμενον.

Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει καί ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται.

Στίχ. Θαυμαστός ὁ Θεός ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ.

Εὐαγγέλιον τό ἐν τῷ Ὄρθρῳ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Ὁ Ν΄ ψαλμός.

Δόξα. Ταῖς τοῦ Ἀθλοφόρου...

Καί νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου...

Ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. β΄.

Στίχ. Ἐλέησόν με ὁ Θεός...

Τὴν θεοφιλῆ σου ζωὴν, ἀθλητικοῖς ἐφαιδρυνας ἀγῶσι, παμμάκαρ Δημήτριε· τό θανεῖν γάρ ὑπὲρ Χριστοῦ, προθύμως ἐλόμενος, τῶν ἀρετῶν τόν σπόρον, ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἐγεώργησας, καί πολύχουν ἐδρέψω, τὴν τῶν καμάτων ἀμοιβήν, παρὰ Θεοῦ ἀκούσας· Εὖ δοῦλε ἀγαθέ καί πιστέ, εἰσελθε εἰς τὴν χαράν τοῦ Κυρίου σου. Ἐν αὐτῇ σὺν καί ἡμῶν μνημόνευε, Ὅσιομάρτυς τῶν τιμώντων σε.

Εἶτα οἱ Κανόνες, τῆς Ἑορτῆς καί τοῦ Ἁγίου.
Κανόν τοῦ Ἁγίου φέρων τήν ἐξῆς ἀκροστιχίδα.
Ἦθλησας Δημήτριε στεροῶ καρδία. Γερασίμου.

Ὦδή α΄. Ἦχος α΄. Ὦδήν ἐπινίκιον.

Ἡ μνήμη σου σήμερον, λάμψασα κόσμῳ, εὐφραίνει Δημήτριε, πιστῶν συστήματα, ἐν ἧ ὑμνοῦμεν φαιδρῶς, τοὺς ὑπέρ πίστεως Χριστοῦ, θείους ἀγῶνας σου.

Θεῶ τῷ ἐν σώματι, ἐπιφανέντι, θερμῶς ἠκολούθησας, ἄρας ἐπ' ὤμων σου, Μάρτυς τόν τούτου ζυγόν, καί ἐμεγάλυνας αὐτόν, οἰκείοις μέλεσι.

Λαμπάς ὡς νεόφωτος, ἐκ τῆς Ἠπείρου, Δημήτριε ἔλαμψας, καί κατεφώτισας, τῶν διδασχῶν τῷ φωτί, τήν Θεσσαλίαν διελθών, τῶν ὁμοφύλων ψυχάς.

Θεοδοκίον.

Ἡ πύλη ἢ πάμφωτος, τῆς θείας δόξης, μετέστη πρὸς ἔλλαμψιν, τήν ὑπέρ ἔννοιαν, ἢ Θεοτόκος ἀγνή, φωταγωγοῦσα τὰς ψυχάς, τῶν ἀνυμνούστων αὐτήν.

Ὦδή γ΄. Στερεωθήτω ἡ καρδία μου.

Σοφία θεία λαμπρυνόμενος, καί ἀμέμπτῳ βίῳ κοσμούμενος, τῶν Ἀποστόλων ζηλωτής, ἀνεδείχθης Δημήτριε, καί σαυτόν πόνοις ἐξέδωκας, ὑπέρ τοῦ πλησίον σου.

Ἀγάπη θεία διεθέρμανας, καί Χριστοῦ τῇ πίστει ἐστήριξας, λόγῳ τῆς χάριτος σοφέ, καί τῷ σῶ ὑποδείγματι, σαλευθεῖσαν τήν διάνοιαν, πιστῶν ἐν ταῖς θλίψεσι.

Σαρκός στρεβλώσεις στεροῶς ἔφερες, ἔρωτι Χριστοῦ κουφιζόμενος, καί τῶν καλάμων τήν σκληράν, ἐν τοῖς ὄνουσιν ἔμπηξιν, ἀνευδότης ἐκαρτέρησας, ἐκπλήττων τόν τύραννον.

Θεοδοκίον.

Δύναμιν θεϊαν καί βοήθειαν, Κόρη ἐκ τῆς σῆς ἀγαθότητος, βασανιζόμενος σκληρῶς, ἀοράτως ἐδέχετο, ὡς ἐφώνει ὁ Δημήτριος, Παρθένε τήν κληρίν σου.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. α΄. Τόν συνάναρχον Λόγον.

Ἐναθλήσας νομίμως Μάρτυς Δημήτριε, ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις ὑπέρ τῆς δόξης Χριστοῦ, τοῦ τυράννου τήν ὄφρυν εἰς γῆν κατέβαλες· τῶν γάρ βασάνων τήν ὀρμήν, ὑπομείνας καρτερῶς, ἀξίως ἐθαυμαστώθης, καί ἱκετεύεις ἀπαύστως, ἐλεηθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

Τῆς Ἑορτῆς, ὁμοιον.

Μετετέθης Παρθένε ὡσπερ Βασίλισσα, μετά δόξης ἀφράστου εἰς οὐρανόν ἀπό γῆς, καί Χριστοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ Παντοκράτορος, ἔστηκας λαμπροφανῶς, ὑπ' Ἀγγέλων νοερῶν, ἀπαύστως ἀνυμνουμένη, καί σώζουσα Θεοτόκε, τοὺς εὐφημοῦντάς σου τήν Κοίμησιν.

Ὠδή δ΄. Ἐν Πνεύματι προβλέπων.

Ἠγίασας θεόφρον τοῖς βήμασι τοῖς σοῖς, πλείστους τόπους χάριτι καί πόλεις διελθόν, καί κλονουμένας καρδίας πικρᾷ δουλείᾳ, τῆς εὐσεβείας ἐπεστήριξας τῇ πέτρᾳ, Μάρτυς ἱεραῖς παραινέσεσι.

Μή πτήξας τοῦ τυράννου τήν ἄλογον ὀρμήν, τήν κληρίν τήν χριστιάνων ἐκήρυξας τρανῶς, καί τοῦ Χριστοῦ τῇ ἀγαπήσει τετρομένος, τρώσεις δεινάς καί ἀφορήτους τιμωρίας, ἔφερεις τῷ σώματι Ἅγιε.

Ἠσχύνθησαν ὀρῶντες ψυχῆς σου τήν ἰσχύν, τήν θαυμαστήν Δημήτριε ἐχθροί οἱ δυσσεβεῖς· ὡς γάρ ἀσώματος ὑπέστης τάς ὀδύνας, Χριστόν δοξάζων τόν ρωννύοντά σε Μάρτυς, ἐν τῷ χαλεπῶς τιμωρεῖσθαί σε.

Τῶν λόγων σου τήν χάριν καί φῶς τό μυστικόν, ὁ τύραννος Δημήτριε μηδόλως ἐνεγκών, καθυποβάλλει σκληροτάταις σε αἰκίαις, τόν τό θανεῖν ὑπέρ Χριστοῦ προκεκρικότα· ὅθεν ἐπαξίως δεδόξασαι.

Θεοτοκίον.

Δύναμιν θεϊαν καί βοήθειαν, Κόρη ἐκ τῆς σῆς ἀγαθότητος, βασανιζόμενος σκληρῶς, ἀοράτως ἐδέχετο, ὡς ἐφώνει ὁ Δημήτριος, Παρθένε τὴν κλησίῳ σου.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. α΄. Τὸν συνάναρχον Λόγον.

Εναθλήσας νομίμως Μάρτυς Δημήτριε, ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις ὑπὲρ τῆς δόξης Χριστοῦ, τοῦ τυράννου τὴν ὄφρυν εἰς γῆν κατέβαλες· τῶν γὰρ βασάνων τὴν ὀρμὴν, ὑπομείνας καρτερῶς, ἀξίως ἐθαυμαστώθης, καί ἰκετεύεις ἀπαύστως, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Τῆς Ἑορτῆς, ὁμοιον.

Μετετέθης Παρθένε ὡσπερ Βασίλισσα, μετὰ δόξης ἀφράστου εἰς οὐρανόν ἀπὸ γῆς, καί Χριστοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ Παντοκράτορος, ἔστηκας λαμπροφανῶς, ὑπ' Ἀγγέλων νοερῶν, ἀπαύστως ἀνυμνουμένη, καί σώζουσα Θεοτόκε, τοὺς εὐφημοῦντάς σου τὴν Κοίμησιν.

Ὡδή δ΄. Ἐν Πνεύματι προβλέπον.

Ηγίασας θεόφρον τοῖς βήμασι τοῖς σοῖς, πλείστους τόπους χάριτι καί πόλεις διελθόν, καί κλονουμένας καρδίας πικρᾶ δουλεία, τῆς εὐσεβείας ἐπεστήριξας τῇ πέτρᾳ, Μάρτυς ἱεραῖς παρανέσεις.

Μὴ πτήξας τοῦ τυράννου τὴν ἄλογον ὀρμὴν, τὴν κλησιν τὴν χριστιάνων ἐκήρυξας τρανῶς, καί τοῦ Χριστοῦ τῇ ἀγαπήσει τετρωμένος, τρώσεις δεινάς καί ἀφορήτους τιμωρίας, ἔφερες τῷ σώματι Ἄγιε.

Ησχύνθησαν ὀρῶντες ψυχῆς σου τὴν ἰσχύν, τὴν θαυμαστὴν Δημήτριε ἐχθροί οἱ δυσσεβεῖς· ὡς γὰρ ἀσώματος ὑπέστης τὰς ὀδύνας, Χριστόν δοξάζων τὸν ρωννύοντά σε Μάρτυς, ἐν τῷ χαλεπῶς τιμωρεῖσθαί σε.

Τῶν λόγων σου τὴν χάριν καί φῶς τό μυστικόν, ὁ τύραννος Δημήτριε μηδὲν ἐνεγκών, καθυποβάλλει σκληροτάταις σε αἰκίαις, τὸν τό θανεῖν ὑπὲρ Χριστοῦ προκεκρικότα· ὅθεν ἐπαξίως δεδόξασαι.

Θεοδοκίον.

Ἄνω ἔχων σου τὸν νοῦν, πρὸς τὸ φῶς τὸ Τριλαμπές, συνεκλείσθης ἀπηνῶς, ἐν τῷ τοίχῳ Ἀθλητά, καί τέθνηκας, ἐν τούτῳ Μάρτυς, ἀθλήσας ἄριστα.

Θεοτοκίον.

Καταφύγιον στερρόν, οὔσα τῶν χριστιανῶν, Θεοτόκε Μαριάμ, ἀπολύτρωσαι ἡμᾶς, ἐκ θλίψεων, καί προσδοκίας, ἐπερχομένων δεινῶν.

Κοντάκιον. Ἦχος γ'. Ἡ Παρθένος σήμερον.

Ἡ ἀγία μνήμη σου, ἀγιασμόν χορηγοῦσα, τοῖς πιστοῖς ἐπέφανεν, ὁσιομάρτυς Κυρίου· βίῳ γάρ, καί λόγῳ θείῳ πιστούς στηρίζας, ἠθλήσας, ὑπὲρ τῆς δόξης Χριστοῦ ἀνδρείως, καί θεόθεν ἐκοσμήθης, διπλῶ στεφάνῳ μάκαρ Δημήτριε.

Ὁ Οἶκος.

Τῶν ἐνταλμάτων τοῦ Χριστοῦ, τὸν σπόρον γεωργήσας, τῶν Ἀποστόλων ἐν ψυχῇ, ἐπλούτησας τὸν ζῆλον, καί τὸ τοῦ πέλας ὀλικῶς, ἐζήτησας συμφέρον, ὡς σκεῦος εὐχρηστον σοφέ, τῆς θείας ἐπιπνοίας· ὅθεν τὴν Θεσσαλίαν διαδραμών, διδασκαλίας λόγῳ διέπρεψας, τοὺς κλονουμένους στηρίζων, τοὺς θλαβομένους παραμιθούμενος, καί πᾶσι βοῶν· «Οὐκ ἄξια ἀδελφοί, τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι ἡμῖν». Διό μαρτυρικῶς ἀγωνισάμενος, ἐξέπληξας τοὺς ἅπαντας, τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἄθλοις σου· διὰ τοῦτο καί θεόθεν ἐκοσμήθης, διπλῶ στεφάνῳ, μάκαρ Δημήτριε.

Συναξάριον.

Τῇ ιη´ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, Μνήμη τοῦ Ἁγίου καί πολυάθλου Ὁσιομάρτυρος Δημητρίου τοῦ νέου, τοῦ ἐκ Σαμαρίνης καταγομένου, καί ἐν ἔτει 1808 ἀθλήσαντος.

Στίχ. Θανὼν ὁ Δημήτριος ἔνδον τοῦ τοίχου.

Τεῖχος ἀπροσμάχητον πιστοῖς ἐδείχθη.

Δημητρίοιο δέμας κτίσσε δυσμήχανος ἔχθιστος τοίχῳ.

Οὗτος ὁ νεοφανής τοῦ Χριστοῦ ἀριστεύσας Ὁσιομάρτυς Δημήτριος,

ὡς Ἅγιος ἐτιμήθη, καί ὡς θαυματουργός ἐδοξάσθη, καί πλεῖστα θαύματα ἐτελέσθησαν διά τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἦδη δέ σὺν Ἄγγελοις χορεύων καί σὺν Ὅσοις καί Μάρτυσιν ἀγαλλόμενος, προσβεῖναι ἀπαύστως ὑπὲρ ἡμῶν τῶν τελούντων τὴν ἀγίαν αὐτοῦ μνήμην.

Ταῖς αὐτοῦ προσβείαις Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον καί σῶσον ἡμᾶς. Ἀμήν.*

Ὡδή ζ'. Τούς ἐν καμίνῳ.

Ἀνδρειοτάτη ἦνυσας ψυχῇ, σοφέ τό μαρτύριον καθελὼν τὸν δυσμενῆ, καί τῶν Μαρτύρων μιμητής τῶν πάλαι ὄφθης, τῇ στεροῶ ἐνστάσει σου μεθ' ὧν δυσώπει αἰεὶ, ὑπὲρ ἡμῶν ἀθλητά.

Ρώμην ψυχῆς σου Μάρτυς τὴν λαμπράν, οἱ σέ αἰκίζόμενοι ἔπηξαν ὡς ἀληθῶς· ὅτι ὡς ἄσαρκος ὑπέστης τὰς στρεβλώσεις, ἐκβοῶν Δημήτριε· Εὐλογητός ὁ Θεός, ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Δρόσον ζωῆς δεχόμενος σοφέ, φλογώσεις ὑπέμεινας τοῦ χρωτός σου καρτερῶς, καί τῷ πυρί τῶν ἱερῶν σου παλαισμάτων, πᾶσαν ὕλην ἔφλεξας, τῆς δυσσεβείας στεροῦ, ὡς στρατιώτης Χριστοῦ.

Ἰταμιωτάτη γνώμη προσβαλὼν, ἐχθρός σου ὁ δόλιος συνετριβὴ ὀλικῶς, τῇ ἀνεन्दότῳ τῆς ψυχῆς σου καρτερία, καί Χριστός δεδόξασται, ὁ σέ δοξάσας σοφέ, θαυμάτων τῇ δωρεᾷ.

Θεοτοκίον.

Ἀθλητικὸν ἀγῶνα ἐναθλῶν, ὁ θεῖος Δημήτριος Ἄνασσάν σε οὐρανῶν, ὁμολογεῖ πρό τῶν ἀπίστων Θεοτόκε, καί πιστῶς ἐβόα σοι· Χαῖρε Παρθένε ἀγνή, τῶν Ἀθλητῶν ἡ ἰσχὺς.

* Εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Θεῖας τοῦ Σπηῆρος Μεταμορφώσεως, τῆς ὁποίας κτήτωρ τυγχάνει ὁ Ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νικάνωρ, ἐσχάτως κατὰ τὴν ἐπισταμένην ἔρειναν τοῦ Κεμηλιοφυλάκιου αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου εὑρέθη ἐντός ἀργυρᾶς περιτέχνου λευκανοθήκης, τεμάχιον ἱεροῦ λευάνου τοῦ Ὁσιομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Νέου. Ἐπὶ τῆς λευκανοθήκης σόζεται ἡ ἐπιγραφή: «Ἡ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ἹΕΡΑ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΑ ΘΗΚΗ ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΟΤΑΤΟΥ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΕΝ ΕΤΕΙ 1850 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 3. ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥ Δ. ΤΟΥ ΕΚ ΚΩΜΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΔΡΑΜΙΑ 450 ΓΡΟΣΙΑ ΠΑΡΑΔΗΣ 80 ΤΟΥ ΔΡΑΜΙ, ΓΡΟΣΙΑ 400».

Ὦδὴ η΄. Ὅν φρίττουσιν ἄγγελοι.

Γνωρίσασα θεῖόν σε, πυρσόν καί φαινόν, νυκτί τῆς δουλώσεως, τιμῆ χαρμονικῶς, Δημήτριε Μάρτυς, τὴν μνήμην τὴν σὴν, Θεσσαλία πᾶσα, Χριστόν δοξολογοῦσα.

Ἐν τοίχῳ συγκέκλεισαι, σφοδρῶς συμπεσθεῖς, παμμάκαρ Δημήτριε, μαρτύριον τοῦ ἐχθροῦ, καί χαίρων μετέστης, πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν, καί τῆς Ἐκκλησίας, τό πλήρωμα τειχίζεις.

Ροαῖς ταῖς τῶν λόγων σου, φλεγόμεναι ψυχαί, δουλείας τοῖς ἄνθραξι, ἠρδεύθησαν σοφέ, φωτὶ δέ τῶν ἄθλων, ἠνγίασθη τῶν σῶν, ἢ τῶν Ὁρθοδόξων, τιμῶσά σε χορεία.

Θεοτοκίον.

Ἀθλῶν ὁ Δημήτριος, ἀγῶσι κρατεροῖς, θερμῶς ἀνεβόα σοι, ἐκ βάθους τῆς ψυχῆς· Βασίλισσα πάντων, Θεοτόκε ἀγνή, βοήθει μοι ὅπως, τελέσω τὸν ἀγῶνα.

Ὦδὴ θ΄. Τὴν ζωοδόχον πηγὴν.

Σεσοβημένος ὠράθη ὁ τύραννος, Ὁσιομάρτυς τῆ σὴ καρτερότητι, καὶ οἱ ἀντικείμενοι, ἅπαντες ἐξέστησαν, τὴν ὑπὲρ φύσιν ἀνδρείαν τῆς ψυχῆς σου, δι' ἧς λαμπρῶς ἐδοξάσθης Δημήτριε.

Ἰχνεσι θείοις τῶν πάλαι ἐπόμενος, θεοειδῶν ἀθλοφόρων Δημήτριε, τούτοις ἐκοινώνησας, τῶν ἀγῶνων Ἅγιε, καί τῆς εὐκλείας ἰσότιμος ἐδείχθης, μεγαλυνθεῖς τῆ τοῦ Πνεύματος χάριτι.

Μνήμην τῆς σὴς μακαρίας ἀθλήσεως, ἢ σὴ πατρίς Σαμαρίνα Δημήτριε, ἐορτάζει χαίρουσα, καί φαιδρῶς κραυγάζει σοι. Μὴ διαλίπης φρουρεῖν καὶ περιέπειν, ἐκ πάσης βλάβης με θεῖον μου βλάστημα.

Ὅ τῶν ὁσίων πλουτήσας τὴν ἔλλαμψιν, καὶ δοξασθεῖς μαρτυρίου τοῖς στίγμασι, τὴν ψυχὴν μου κάθαρον, στιγμάτων τοῦ χείρονος, καί ὡς εὐῶδες θυμίαμα καὶ δῶρον, δέξαι τὸν ὕμνον μου τοῦτον Δημήτριε.

Θεοτοκίον.

Υδατος ζώντος πηγή χαριτόβρυτε, ἢ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς κόσμῳ βλύσασα, τὴν ψυχὴν μου ζώωσον, νεκρωθεῖσαν δῆγμασι, τῆς ἁμαρτίας Παρθένε Θεοτόκε, καὶ μετανοίας τὴν τρίβον μου γνώρισον.

Ἐξαποστειλάριον. Γυναῖκες ἀκουτίσθητε.

Μαρτυρικῶς ἠγώνισαι, ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἔτεσι, καὶ τοῖς ἐνθέοις σου ἄθλοις, τῆς εὐσεβείας τὴν χάριν, τοῖς πᾶσι κατετρόνωσας, Δημήτριε πολύαθλε, Ὁσιομάρτυς ἔνδοξε· ἐντεῦθεν ἐθαυμαστώθης, ὡς ἀθλητῆς τοῦ Σωτήρος.

Ἔτερον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἄστροις.

Ὁ Σαμαρίνης γόνος, καὶ τῶν μαρτύρων κοινωνός, Δημήτριε νεομάρτυς, τῆς Θεσσαλίας δαδοῦχε, καὶ τῆς Ἡλείου λαμπρότης, ὑπὲρ ἡμῶν ἐκδυσώπει.

Τῆς Ἑορτῆς.

Ἀπόστολοι ἐκ περάτων...

Εἰς τοὺς Αἶνους.

Ἰστώμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν τὰ ἐξῆς Προσόμοια τοῦ Ἁγίου.

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Τὸν ἀθλητὴν τοῦ Σωτήρος θεῖον Δημήτριον, τὸν ἐν ὑστέροις χρόνοις, καθελόντα τὸν ὄφιν, καμάτοις εὐσεβείας καὶ ἱεροῖς, μαρτυρίου παλαίμασιν, ἀνευφημήσωμεν πάντες ὡς τῶν πιστῶν, ἀντιλήπτορα καὶ πρόμαχον.

Τῶν Ἀποστόλων τῷ ζήλῳ κατακοσμούμενος, Δημήτριε διήλθες, Θεσσαλίας τὰς χώρας, τῆς χάριτος τῷ λόγῳ, στηρίζων σοφῶς, εὐσεβῶν τὰ συστήματα, καὶ ἐναθλήσας νομίμως ὑπὲρ Χριστοῦ, τοὺς τῆς Ἁγαθῆς υἱοῦς ἡσχυνας.

Ἡ Σαμαρίνα χορεύει ἢ σέ βλαστήσασα, τὴν μνήμην σου τελοῦσα,

τήν φαιδράν Νεομάρτυς, ἀλλά καί Θεσσαλία ὕμνοις τιμᾶ, τήν ἁγίαν σου ἄθλησιν, ὡς στηριχθεῖσα ταῖς θείαις σου διδασκαῖς, εὐσεβείας εἰς ἐπίγνωσιν.

Ταῖς τῶν μαρτύρων χορείαις συνόν Δημήτριε, καί τῆς ζωῆς τοῦ ξύλου, ἀπολαύων ἀμέσως, ἰκέτευε ἀπαύστως ὑπέρ ἡμῶν, τῶν τιμώντων τήν μνήμην σου, ἵνα ρυσθῶμεν κινδύνων καί πειρασμῶν, καί παντοίων περιστάσεων.

Δόξα. Ἦχος πλ. α΄.

Τῆς ἀληθείας τόν λόγον, εὐαγγελικῶς καλλιεργήσας, μισθόν τοῦ καμάτου ἐκομίσω, τήν τῶν μαρτύρων εὐζλειαν· τό γάρ θανεῖν ὑπέρ Χριστοῦ, προθύμως ἐλόμενος, τυραννικήν ἐφραύλισας ὄφρυν, καί πολυτρόποις αἰκισμοῖς, ὡς χρυσός ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκιμάσθης, καί ὑπέρ ἡλιον ἔλαμψας, καλῶς ἀγωνισάμενος. Ἄλλ' ὡς τῆς ἄνω δόξης κοινωνός, ὑπέρ ἡμῶν τῇ Τριάδι πρέσβευε, Ὁσιομάρτυς Δημήτριε, τῶν πιστῶς τιμώντων σε.

Καί νῦν. Ὁ αὐτός. Τῆς Ἑορτῆς.

Ἄσατε λαοί, τῇ Μητρί τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄσατε· σήμερον γάρ τήν ὀλόφωτον ψυχὴν αὐτῆς, εἰς τὰς ἀχράντους παλάμας, τοῦ ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντος ἄνευ σποράς, παρατίθεισιν· ὃ καί πρεσβεύει ἀδιαλείπτως, δωρηθῆναι τῇ οἰκουμένῃ, εἰρήνην καί τό μέγα ἔλεος.

Δοξολογία μεγάλη καί ἀπόλυσις.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ

Τά τυπικά, οἱ Μακαρισμοί, καί ἐκ τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου
ἡ γ' καί στ' Ὁδὴ.

Εὐαγγέλιον, κατά Ματθαῖον, ζήτηί τῇ Τετάρτῃ
τῆς γ' Ἑβδομάδος Ματθαίου.

Προκειμένον. Ἦχος βαρῦς. (Ψαλμός ξγ').

Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν Κυρίῳ.

Στίχ. Εισάκουσον, ὁ Θεός, τῆς φωνῆς μου.

Πρὸς Τιμόθεον Β΄ Ἐπιστολῆς Παύλου τό Ἀνάγνωσμα.

Τέκνον Τιμόθεε, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καί ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καί ἑτέρους διδάξαι. Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀφέσῃ. Ἐάν δέ καί ἀθλῆ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. Νόει ἅ λέγω· δόξῃ γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν ἐγηγερωμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου.

Ἀλληλούϊα (γ').

Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰόνιον...

Μεγαλνάριον.

Χαίροις τῆς Ἠπείρου θεῖος βλαστός· χαίροις Θεσσαλίας, λαμπαδοῦχος ὁ φαινός· χαίροις ὁ ἀθλήσας, στερωθὸς ὑπὲρ Κυρίου, Ὅσιομάτῃς χαῖρε Χριστοῦ Δημήτριε.

Δίστιχον.

Γόνῳ Σαμαρίνης Δημητρίῳ ὕμνον
Γεράσιμος ὕφανεν ὁ ἐξ Ἠπείρου.

3. Ασματική Ακολουθία Νεομάρτυρός Αγίου Νικοδήμου εκ Βιθυνικού Κορυτσάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ

Μετά την α'. Στιχολογίαν, κάθισμα.

Ἦχος α'. Τόν Τάφον σου Σωτήρ

Χορός έορταστῶν, τῶν ἐν ἙΑθῶ πατέρων, τήν μνήμην τοῦ σοφοῦ, Νικοδήμου ὕμνοῦσι, καί ταύτην κατ' ἐξάϊρετον, οἱ τῆς σκήτεως σήμερον, τῆς προμήτορος, Ἁγίας ἙΑννης τιμῶσι, τοῦ ἀσκήσαντος, ἐν τῷ σηκῶ τῆς ἁγίας, Χριστοῦ Ἁναλήψεως.

Δόξα, ἕτερον, ὁμοιον.

Εξώμοσας τό πρίν, συσχεσθεῖς ἀφροσύνη, ἐξένευσας εὐθύς, φωτισθεῖς θεῖῳ πόθῳ, προθύμως ὄθεν ἔδραμες, πρὸς λιμένα σωτήριον, καί τοῖς δάκρυσι, προκαθαρθεῖς τήν ψυχὴν σου, ἐπανάδραμες, χέων τό αἷμά σου ξίφει, θεόφρον Νικόδημε.

Καί νῦν, Θεοδοκίον, ὁμοιον.

Προστάτις ἑναργῆς, ἀνεδειχθῆς Παρθένε, ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, τῶν τῆς σῆς κληρουχίας, ὡς Μήτηρ χρηματίσασα, τοῦ Θεοῦ ὑπέρ ἔννοιαν, ὦ παράδοξον, καί ἀνερμήνευτον θαῦμα! βροτοῖς ἅπασι, καί τοῖς Ἁγγέλοις ὁμοίως, σιγῇ δέ τιμώμενον.

Μετά τήν β΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.

Ἦχος δ΄. Ταχύ προκατάλαβε.

Στολαῖς ταῖς ἐξ αἵματος ὠραιζόμενος, Κυρίῳ παρίστασαι τῷ Βασιλεῖ καί Θεῷ, θεόφρον Νικόδημε· ὄθεν σὺν τῶν Ὁσίων καί Μαρτύρων χορείαις, μέλπεις ἐν εὐφροσύνῃ, τὴν σεπτὴν μελωδίαν, διό ταῖς ἱκεσίαις ταῖς σαῖς, ρῦσαι ἡμᾶς πειρασμοῦ.

Δόξα, ἕτερον, ὁμοιον.

Ηἐνδοξος μνήμη σου, ὑπὲρ ἡλίου αὐγᾶς, ἀστράψασα σήμερον, Ἰλλυρικοῦ τὴν πληθύν, καί Ἄθω συστήματα, τέρπει τοῦ εὐφημεῖν σε, τόν ἡμῶν πολιοῦχον, ἄφεςιν δέ πταισμάτων, ἐκ Θεοῦ ἐξαιτοῦσι, τοῦ ἀπολαβεῖν σαῖς εὐχαῖς, Ὁσιομάρτυς Νικόδημε.

Καί νῦν, Θεοτοκίον, ὁμοιον.

Τόν χρόνων ἐπέκεινα καί πρό αἰώνων Θεόν, ἐν χρόνῳ ἐκύησας, ὑπερφυῶς ἐν σαρκί, Θεάνθρωπον Ἄχραντε. Ὅθεν σε Θεοτόκον, ἀληθῶς καί κυρίως, πάντες ὑμνολογοῦμεν, ἐκτενῶς σοι βοῶντες· τῆς δόξης τῆς αἰωνίου, πάντα ἀξίωσον.

Μετά τόν Πολυέλεον, κάθισμα.

Ἦχος πλ. δ΄. Τό προσταχθέν μυστικῶς.

Ταῖς Ἀκακίου ὀπλισθεῖς εὐχαῖς τοῦ θείου, καί ὡσπερ ὄπλον ἐξ αὐτοῦ λαβὼν τὴν ράβδον, εἰς ὁδόν ἀνέδραμες τὴν τοῦ μαρτυρίου, καί οὕτως ἐν παρρησίᾳ ὁμολογεῖς, τόν πρὶν σὺ ὄν ἐξώμοσας Ἰησοῦν, ἐκτμηθεῖς δέ τὴν κάραν σου, ἀνέδραμες πρὸς οὐρανοῦς, ὄθεν πόθῳ βοῶμέν σοι, χαῖρε νίκης ἐπώνυμε.

Δόξα, ἕτερον, ὁμοιον.

Τῷ τῆς Τριάδος θείῳ θρόνῳ παριστάμενος, μετὰ Ὁσίων καί Μαρτύρων θείους τάγμασι, καί Ἁγίων ἀπάντων, μάκαρ θείους

δήμοις, καί αἰγλης τῆς ἀνεσπέρου κατατρυφῶν, καί δόξης τῆς ἀνεκφράστου καί ὑπέρ νοῦν, κοινωνόν πάντων μέμνησο, τῶν ἐκτελούντων εὐλαβῶς, Νικόδημε τήν μνήμην σου, καί ὑμνούντων τοὺς ἄθλους σου.

Καί νῦν, Θεοτοκίον, ὁμοιον.

Τό ἀλατόμητον πιστοί καί θεῖον ὄρος, τό καθαρῶτατον παλάτιον τοῦ Λόγου, τό πυρίμορφον θρόνον τοῦ Παμβασιλέως, τήν τράπεζαν καί λυχνίαν τήν Χρυσαιγῆ, τήν γέφυραν τήν μετάγουσαν πρός ζωήν, τήν οὐράνιον κλίμακα, τήν Θεοτόκον Μαριάμ, ὑμνήσωμεν κραυγάζοντες· χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε.

Οἱ ἀναβαθμοί, τό α' ἀντίφωνον τοῦ δ' ἤχου.

Προκείμενον, ἤχος δ'.

Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, καί ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται.

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τόν Κύριον.

Τό Πᾶσα πνοή. Εὐαγγέλιον μαρτυρικόν. Ὁ Ν'

Δόξα. Ταῖς τοῦ Ἀθλοφόρου.

Καί νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου.

Καί τό Ἰδιόμελον ἤχος πλ. β'.

Δεῦτε πιστοί, τήν ἐτήσιον μνήμην σήμερον, τοῦ Ὁσιονεομάρτυρος εὐφημήσωμεν. Σήμερον γάρ κοινή πανήγυρις ἐφέστηκεν ἡμῖν, τοῖς ἐνταῦθα μονασταῖς, καί τοῖς τῶν γαιῶν Βελιγραδίου Χριστωνύμοις· ὁ γάρ εὐφημούμενος θεῖος Νικόδημος, παρησίαν ἔχει τοῦ πρεσβεῦειν ὑπέρ ἡμῶν, καί ὑπέρ ἐκείνων καί ἀπάντων, πρός Χριστόν τόν Κύριον.

Οἱ Κανόνες. Ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου μετὰ τῶν εἰρμῶν εἰς σι' καὶ τοῦ
ἀγίου οἱ δύο εἰς η'.

*Ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου. Ποίημα Θεοφάνους
Νικαίας τοῦ Γραπτοῦ*

ᾠδὴ α'. ἤχος δ'. Ὁ εἰρμός. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου Δίς.

Αίσθησεων Δέσποινα, διπλὴν πεντάδα συνέτισον, δεκάχορδον
ὄργανον, δεῖξον σῆ χάριτι, τὴν ὑπερέχρονον, σοφίαν ἢ τεκοῦ-
σα, ἀρμόνιον ὅπως σοι, πλέξω μελωδήμα.

Ισχυῖ Πανάμωμε, βουλῆς μεγάλης ὁ ἄγγελος, ὁ πάντα
στησάμενος, ἐκ τοῦ μή ὄντος τό πρῖν, ἐπεδήμησεν, ἐκ σοῦ δι'
εὐσπλαγχνίαν, καὶ σχίσας τὸν κώδικα, λύσιν δεδώρηται.

Νεφέλην σέ ἔμψυχον, τοῦ πατρικοῦ ἀπαυγάσματος, γινώσκο-
μεν Δέσποινα, Ἀνατολήν τοῦ φωτός, φωτίσαντος ἡμῶν τὴν
ἀκοσμίαν, καὶ πάντας ἐλκύσαντος, πρὸς τὰ οὐράνια.

Ωράθης ἀσύγκριτος, κόσμος τῶν ἄνω Δυνάμεων, καὶ πάσης τῆς
κτίσεως, θεογεννήτορ Ἄγνη, ἢ θεώσασα, τὴν φύσιν τῶν ἀν-
θρώπων, καὶ ἄδην νεκρώσασα, μόνη τῷ τόκῳ σου.

Ὁ κανὼν τοῦ Ἁγίου. Οὗ ἡ ἀκροστιχίς:
Νικοδήμῳ μέλπῳ σοι ὕμνον τὸν πρῶτον.

Ἦχος καὶ εἰρμός ὁ αὐτός.

Νικόδημον σήμερον, τὸν σὸν θεράποντα Κύριε, ποθῶ ἐξυμνή-
σασθαι, τὸν ὀσιόαθλον, ὅθεν δέομαι, αὐτοῦ ταῖς ἰκεσίαις, τὸν
λόγον μοι δώρησαι, νῦν τῷ ἰκέτῃ σου.

Ιδὼν σου τό ἄπλαστον, καὶ τῆς ψυχῆς τό εὐμέγεθον, ὁ μόνος
Φιλάνθρωπος, τάχος διεῖλέ σου, ὃ ἐπέθηκας, αἰσχύνῃς προ-
σωπεῖον, τό φῶς ἀναλάμπας σοι, τό τῆς θεότητος.

Κοσμήσας Νικόδημε, σαυτόν ἐλπίδι τῆς πίστεως, Θεόν ὄν ἐξώμοσας, τοῦτον ἀνέσπευσας, τῆς ἀσκήσεως, ἀθλήσεώς τε πόνοις, ποιῆσαι εὐΐλατον, καί εὐδιάλλακτον.

Θεοτοκίον

Οοῖκος ὁ ἔμψυχος, σύ εἶ τοῦ Λόγου Πανάχραντε, αὐτόν οὖν ἰκέτευε, τόν μόνον εὐσπλαγχνον, ὑπέρ ἅπαντας, τοὺς πόθῳ εὐφημοῦντας, τόν σόν ὀσιόαθλον, νῦν ἐν τῷ κλήρῳ σου.

Ἔτερος Κανὼν τοῦ Ἁγίου οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Νικόλαος μέλπει σε τόν Νικόδημον.

Ὦδὴ α΄. Ἦχος πλ. δ΄. Ἀρματηλάτην Φαραϊώ.

Νίκης βραβεῖα οὐρανόθεν εἴληφας, παρά τοῦ πάντων Θεοῦ, καί χαρᾶς τῆς ἄνω, ἐπληρώθης ἐνδοξε, καί νῦν αὐτῆς με πλήρωσον, ταῖς λιταῖς σου τρισμάκαρ, Νικόδημε ὀσιόαθλε, ὅπως εὐφημήσω τήν μνήμην σου.

Ιερόν θῦμα τοῦ Κυρίου γέγονας, καί ὀλοκάρπωμα, τοῦ σαρκί παθόντος, στερρῶς γάρ διήνυσας, τόν δρόμον τῆς ἀθλήσεως, δι' οὗ χαίρων ἀπέπτης, πρὸς οὐρανόν ἐνθα ἄδεται, ἦχος τῶν Ἀγγέλων ὁ πάντερπνος.

Δόξα.

Κατηκολούθεις τῷ Χριστῷ μακάριε, οὗ μμητῆς γεγονώς, καί δι' οὗ προθύμως, φέρων τά ἐπίπονα, καρτερικῶς τοῦ σώματος, διό νῦν συναγάλλη, μετά Μαρτύρων Νικόδημε, καί μετά Ὀσίων ἐν πνεύματι.

Καί νῦν, Θεοτοκίον

Οθειὸς οἶκος ὤφθη σου Πανάμωμε, θαυμάτων ἐμπλεως, καί ὡς κρήνη βλύζει, πᾶσι θείας Χάριτος, τῶν ἰαμάτων πάντοτε, Θε-

στόκε διό σε, πίστει καί πόθῳ γεραίρομεν, καί χρεωστικῶς μακαρίζομεν.

Καταβασία. *Ἀνοίξω τό στόμα μου.*

Ὦδῃ γ'. *Ὁ Εἰρμός. Δίς. Τοῦς σοῦς ὕμνολόγους.*

Νενίκηνται φύσεως οἱ ὄροι, καί λέλυνται νόμοι φυσικοί, τῇ ὑπέρ νοῦν λοχεία σου, Παρθενομήτορ Ἰσχυραντε, ἐκ σοῦ γάρ ὁ ἀνείδεος, σαρκός τό εἶναι προσεῖληφεν.

Αμίαντον κλίνην Σολομών σε, κατεῖδεν ἐξήκοντα σοφοῖς, πουργομένην Δέσποινα, ἐν ἧ Θεός τό πρόσλημμα, ἀνακλιθεῖς προσέλαβε, καί τοῖς βροτοῖς προσωμίλησε.

Πορφύραν ἀγνῶν σου ἐξ αἱμάτων, ὁ Λόγος φορέσας τοῦ Θεοῦ, δίχα τροπῆς καί φύσεως, καί τοῦ Ἀδάμ τήν γύμνωσιν, καλύψας περιέβαλε, τήν θεϊκὴν ὠραιότητα.

Αστέκτου θεότητος δοχεῖον, καί πόλις ἡ ἔμψυχος Θεοῦ, σύ ὤφθης Παναμώμητε, ἐν ἧ μεγάλα εἵργασται, τῆς ἀπορρήτου γνώσεως, ἃ ἐξ αἰῶνος οὐκ ἤκουσται.

Τοῦ Ἁγίου, ὁ αὐτός.

Δοθεῖς πρὸς ἀγῶνας μαρτυρίου, προοίμιον τούτων προνοεῖ, ὁ ἱερός Νικόδημος, τήν τριετίαν ἄσκησιν, ὅς ταύτην ἐκπεπλήρωκεν, ἐν τοῖς τοῦ Ἰσχυο σκηνώμασιν.

Ηράσθη τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς σου, ἡ πάναγνος Δέσποινα διό, αὐτὴ σε ἐπεσκέψατο, θεόφρον ἐν ὄραματι, τόν ἀρραβῶνα δοῦσά σοι, τοῦ μαρτυρίου Νικόδημε.

Μονάσας ἐν Σκήτη τῆς ἀγίας, Μητρός τῆς Παρθένου καὶ Ἁγνῆς, ἐν τῷ τῆς Ἀναλήψεως, φροντιστηρίῳ ἔστησας, τὰ κατὰ τοῦ ἀλάστορος, τρόπαια πάτερ Νικόδημε.

Θεοτοκίον

Ωράθης ἀνήροτος ὡς χώρα, τόν στάχυν τεκοῦσα τῆς ζωῆς,
Ἄγνη τόν τοῖς μετέχουσιν, ἀθανασίας πρόξενον, τόν ἐν ἀγίοις
Ἄγιον, ἀγίως ἀναπαυόμενον.

Ἄλλος. Ὁ στερεῶσας κατ' ἀρχάς.

Λέλυται πᾶσα τοῦ δεινοῦ, τυράννου μωρολογία, ρήμασί σου
τοῖς σεπτοῖς ἀθλοφόρε, διό ξίφη κατά σοῦ, καί τά βασάνων
ὄργανα, προευτρεπίζει πάντα, πλήρης μανίας γενόμενος.

Ανεπιστρόφω λογισμῶ, ἐν τῷ τοῦ Ἄθωνος Ὄρει, πορευθεῖς ὁ
θεοφόρος ὑπέστη, κακουχίας τῆς σαρκός, νηστεία, πιεζόμε-
νος, καί ἀγρυπνία πάση, ὁ μεγαλόφρων Νικόδημος.

Δόξα.

Οίκησας ὡς υἱός φωτός, εἰς τάς ἐν Ἄθω σκηνώσεις, φερωνύ-
μως καί τήν κλησιν ἐκτήσω, ὡς ἐπέδειξας σοφέ, τήν πρᾶξιν
ἀληθέστατα, καί νικητής ἐδείχθης, κατά τῆς πλάνης Νικόδη-
με.

Καί νῦν. Θεοτοκίον

Σοῦ τῇ νηδύϊ τῇ σεπτῇ, ὡς ὑετός ἐπί πόκον, κατεσκήνωσε
Παρθένε ὁ Κτίστης, καί ἐδρόσισεν ἡμᾶς, τοὺς ἐκτακέντας
καύσωνι, τῆς ἀμαρτίας δρόσῳ, φιλανθρωπίας καί χάριτος.

Καταβασία. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. δ'. Τὴν Σοφίαν καί Λόγον.

Δυναμούμενος σθένει τοῦ Ποιητοῦ, τάς βουλὰς καί ἐνέδρας
τοῦ Πονηροῦ, καθεῖλες Νικόδημε, καί νομίμως ἐνήθλησας,
ἀποσκοπῶν παμμάκαρ, πρὸς μέλλουσαν εὐκλειαν, καί δεινὰς

ἐνέγκας, αἰκίας τῷ σώματι, ὅθεν τοῖς δημίσις, ἠκολούθησ προθύμως, σὴν κάραν ὑπέκλινας, καὶ τὸ τέλος διήνυσας, διὰ τοῦτο βοῶμέν σοι πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα, ἕτερον, ὁμοιον.

Εξ αἱμάτων οἰκείων ὁ ἀθλητῆς, ἑαυτῷ πορφυρίδα βάψας καλῶς, ὠραῖος τοῖς πάθεσι, τῷ Κυρίῳ προσήνεκται, τῆς τρισηλίου δόξης, φωτὶ λαμπρυνόμενος, καὶ τοὺς πιστοὺς φωτίζει, αὐτόν μακαρίζοντας. Ὅθεν τὴν ἁγίαν, καὶ σεπτὴν αὐτοῦ μνήμην, τελούντες λαμβάνομεν, νοσημάτων τὴν ἴασιν, αὐτῷ πιστεὶ βοήσωμεν πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον, ὁμοιον.

Τὴν οὐράνιον πύλην καὶ κιβωτόν, τὸ πανάγιον ὄρος τὴν φωταυγῆ, νεφέλην ὑμνήσωμεν, τὴν οὐράνιον κλίμακα, τὸν λογικὸν παράδεισον, τῆς Εὐας τὴν λύτρωσιν, τῆς οἰκουμένης ὅλης τὸ μέγα μυστήριον, ὅτι σωτηρία, ἐν αὐτῇ διεπράχθη, τῷ κόσμῳ καὶ ἄφεις, τῶν ἀρχαίων ἐγκλημάτων, διὰ τοῦτο βοῶμεν αὐτῇ. Πρέσβευε τῷ σῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς προσκυνούσιν ἐν πίστει, τὸν πανάγιον τόκον σου.

Ὡδὴ δ'. Εἰρμός. Δίς. Ὁ καθημένοσ ἐν δόξη.

Ρεῖθρον ζῶν ἀθανασίας, οἶα κρήνη πηγάσασα, τὸ τῆς εὐσπλαγχνίας, νέκταρ τὸ γλυκὺ καὶ χρυσόρρειθρον, τοὺς φλεγομένους ἐν δίψει ἢ δροσίζουσα, ὁ παράδεισος, ὄντως ὁ πάντερπνος Δέσποινα.

Χρυσαιγίζουσαν λυχνίαν, ἑπταφώτοις χαρίσμασι, σέ ἐκ παντός γένους, ἥλιος Χριστὸς ἐξελέξατο, καὶ κατελθὼν τῶν ὑδάτων ἐνυμφεύσατο, ἀπειράνδρως, τὴν σάρκα βροτῶν εἰς ἀνάπλασιν.

Συνοχέα ἀποτίκτεις, τοῦ παντός τόν συνάψαντα, εἰς τοῦτο τά ἄκρα, καί τά διεστῶτα ἐνώσαντα, δι' ἧς τά ἄνω τοῖς κάτω συγχορεύουσι, καί δοξάζουσι, πάντα ὡς πρόξενον Δέσποιναν.

Εργαστήριον τῶν δύο, τῆς ἐνώσεως φύσεων, σύ ὑπῆρξας Κόρη, ὑπέρ νοῦν καί λόγον καί ἔννοιαν, ἐξ ἧς ὁ πάντων Δεσπότης ἐξυφάνατο, οὐ τροπῆ, ἀλλ' ἐνώσει, φορέσας τήν σάρκωσιν.

Τοῦ Ἁγίου. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Μείνας ἀπαράτρεπτος καί ἀκλινής, ἐπὶ τῇ ἀσκήσει ὁ ὄσιος εἰς θεωρίας, ἐξεπαίδευσεν αὐτόν, ἡ Θεοτόκος Δέσποινα, τῶν ἀκαταλήπτων κολάσεων.

Εἶδες τά ἀπόρρητα πάτερ σοφέ, ἀρπαγείς εἰς θεάν Νικόδημε, τοῦ παραδείσου, καί τοῦ ἄδου ἔνθα εἶ, ἀγαρηνῶν τό ἄθεον, γένος καί ὁ τούτων μισόθεος.

Λίαν ἀφιέρωσας ὅλον σαυτόν, ἐν τῷ τοῦ Κυρίου θελήματι, διό καί ἔστης, θεοφόρε ἀκλινής, προοιμιάζων ἄθλησιν, τοῖς ἀσκητικοῖς σου παλαίσμασιν.

Θεοτοκίον

Πάλαι Ἡσαΐας σε τόμον καινόν, ὁ μεγαλοκήρυξ προέφησε, καί Ζαχαρίας, σέ λυχνίαν τοῦ φωτός, ἐν ἧ Χριστός ἐσκήνωσεν, φῶς τό ἐκ φωτός Ἄειπάρθενε.

Ἄλλος. Σύ μου ἰσχύς Κύριε.

Μαρτυρικῶς, σύ τήν ζωὴν ἐπεπόθησας, διανῦσαι, διψῶσα ὡς ἔλαφος, πρὸς τὰς πηγάς, οὕτω καί αὐτός, τῷ σταδίῳ ὤφθης, καί τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτες, βοῶν ἀκαταπαύστως, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων, τῇ δυνάμει σου δόξα Φιλάνθρωπε.

Εὐφραίνου νῦν, τῶν Βελεγράδων Μητρόπολις, ἡ ἐν κόλποις, θησαυρόν ἀκένωτον, πλήρης Θεοῦ θείων δωρεῶν, κτήσασα τὸν μέγαν, ἐν ἀθλοφόροις Νικόδημον, διό ἀγαλλομένη, τῷ Χριστῷ ἐκβοῶσα, τῇ δυνάμει σου δόξα Φιλάνθρωπε.

Δόξα.

Λαμπροφανῶς, ἡ θεία μνήμη ἐφέστηκε, Νικοδήμου, τοῦ Ὁσιομάρτυρος, καὶ τὴν ἡμῶν Σκήτην δαδουχεῖ, τῆς Ἁγίας Ἑλπίδος, θαυμάτων ταῖς διαδόσεσι, δι' ἧς ἡ τῶν δαιμόνων, ἀπελαύνεται λύπη, καὶ ἐχθρῶν φυγαδεύονται φάλαγγες.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Πῶς ἐξειπεῖν, σοῦ κατ' ἀξίαν δυνήσομαι, τοὺς ἀμέτρος οἰκτιρμούς σου Δέσποινα, τοὺς τὴν ἐμὴν, πάντοτε ψυχὴν, δεινῶς θλιβομένην, ὡς ὕδωρ περικυκλώσαντας· ἀλλ' ὦ τῆς σῆς προνοίας, καὶ τῆς εὐεργεσίας, ἧς ἀφρόνως ὁ τάλας ἀπώλεσα.

Καταβασία. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Ὡδὴ ε'. Ὁ εἰρμός. Δίς. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Ισχὺς μου καὶ ὕμνησις, ὑπάρχεις Παναμώμητε, ἔρεισμα στερόν τῆς ἀληθείας, τῆς εὐκληρίας ἢ ἐπανάκλησις, ἐν ἧ ἀνατίθμι σεμνῇ, πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου, καὶ ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν.

Σκηνὴ χαριτόπλοκος, σὺ εἶ φύσιν τὴν ἄστεκτον, κρύψασα θεότητος ἐν μήτρᾳ, ἀναλλοιώτως ἐν ὑποστάσει μιᾷ, δι' ἧς σαρκόφορος ὁ Θεός, πᾶσιν ἀναδέδεικται, καὶ βροτός ὑπερούσιος.

Γλυκεῖα σύ θάλασσα, ἀλλ' ὁμως ἀδιάβατος, ἄρδην ἢ βυθίσασα τριστάτας, καὶ ἀναβάτας σὺν νοητῷ Φαραῶ, καὶ σώσασα νέον Ἰσραὴλ, πόλιν εἰς οὐράνιον, καὶ λιμένα γαλήνιον.

Ωραίως ὑπέρκεισαι, καὶ θαυμαστῶς ἐν κάλλεσι, νύμφη ἀσματίζουσά σοι κράζει, δι' ἧς φοιτήσας, ὁ ἐραστής τῶν καλῶν, εὐ-

γένισε Δέσποινα βροτῶν, φύσιν καί διέσωσεν, ἐκ χειρός τοῦ ἀλάστορος.

Τοῦ Ἁγίου, ὁ αὐτός.

Ως ἥλιος πάμφωτος, ἀνέτειλεν ἡ μνήμη σου, πάντας τοὺς τὴν σὴν προσκαλουμένους, κλησὶν ἁγίαν, μάκαρ Νικόδημε, λίαν καταυγάζει νοητῶς, φλέγει δέ τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀπίστους καὶ ἄφρονας.

Σωτήριον ὄπλον σοι, τὴν ράβδον ἐπιδίδωσιν, εἰς ὁδὸν ἀλείψας σέ θεόφρον, ὁ ἐν ἁγίοις πατήρ Ἀκάκιος, τὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ αὐτὴν, ἀκλινῶς διήνυσας, καὶ Θεῷ εὐηρέστησας.

Οδὸν διανύσασθαι, ποθήσας τῆς ἀσκήσεως, ἔσπευσας αὐτὴν ἐπισφραγίσαι, ἀθλητικῇ σου, διαγωγῇ κραταιᾷ, καὶ κατατροφῆσαι τῆς αὐτῶν, δόξης ὧν ἐτρύφησαν, θεοφόρε οἱ ἔγκριτοι.

Θεοτοκίον

Ισχύει οὐδέποτε, ἡ βρότειος ὑμνησαί σε, γλῶσσα ἐπαξίως Θεοτόκε, διό μοι δίδου, τῇ προαιρέσει σεμνή, δύναμιν ἰσόρροπον ὡς ἄν, πόθῳ ἀνυμνήσω σου, τὴν ἀπόρρητον γέννησιν.

Ἄλλος. Ἴνα τί με ἀπόσω;

Επιστάς τῷ τυράννου, βήματι Νικόδημε, φαιδρῷ τῷ βλέμματι, οὐ τὰς παρατάξεις, τὴν μανίαν τε καὶ ἀγριότητα, εἰς οὐδὲν ἠγήσω, ἀλλὰ τό μέλλον σκοπῶν μάρτυς, καὶ τὴν ἀεὶ διαμένουσαν εὐκλειαν.

Ιερεῖον καθάπερ, τῷ Χριστῷ Νικόδημε ὀλοκαρπούμενος, τοὺς τοῦ σώματός σου, αἰκισμοὺς πικροτάτους ὑπέφερες, καὶ τὸν διὰ ξίφους, θάνατον ἔτλης καὶ τό στέφος, νικηφόρος ὡς Μάρτυς ἀπειλήφας.

Δόξα.

Σωτηρίου παμμάκαρ, προδήλως ἰμάτιον καί εὐφροσύνης τε, ἱερὸν χιτῶνα, βεβαμμένον τοῦ σοῦ σεπτοῦ αἵματος, ὃν περ ἐνεδύσω, χαίρων πρὸς μάνδραν τῶν ἁγίων, ἀποπτὰς στεφηφόρος Νικόδημε.

Καί νῦν, Θεοτοκίον.

Στρατηγίαι τῶν ἄνω, Πάναγνε Δυνάμεων, σέ μακαρίζουσι, γενεαί δέ πᾶσαι, τῶν ἀνθρώπων ἀξίως δοξάζουσι, διὰ σοῦ γάρ μόνης, οἱ ἐπὶ γῆς τοῖς οὐρανόις, συναφθέντες ὑμνοῦμεν τόν Τόκον σου.

Καταβασία. Ἐξέστη τά σύμπαντα

ᾠδή ΣΤ'. Ὁ εἰρμός, Δίς. Τὴν θείαν ταύτην.

Σοφίαν Λόγον κηρύττομεν, Υἱόν τόν τοῦ Πατρός προαιώνιον, ἐπισκηνώσαντα, οὐσιωδῶς ἐν τῇ μήτρᾳ σου, καί τῇ ἀρίστῃ πλάσει, ἡμᾶς θεώσαντα.

Οστήσας ὄρη τῷ νεύματι, σέ ὄρος νοητόν καθυπέδειξε, θεοχαρίτῳ, ταῖς ἀρεταῖς ὃν κατάσκιον, ἐξ οὗ αὐτός τήν σάρκα, κατελαξεύσατο.

Ἰψὴ δηχθεῖσα τοῦ ὄφρατος, τό γένος ἡ προμήτωρ διώλεσεν, ἐκ σῆς δέ Πάναγνε, ἀνερμηνεύτου κυήσεως, θεοῦται πᾶσα φύσις, τρόπῳ βελτίονι.

Κηρύττω βλέπων τά θαύματα, τά πέρα νοῦ καί γνώσεως Πάναγνε, πῶς ὁ ἀχώρητος, ἐν σοί ἀρρεύστως κεχώρηται, πῶς χρηματίζει κτίσμα, ὁ Κτίστης Δέσποινα.

Τοῦ Ἁγίου, ὁ αὐτός.

Υπέρ Χριστοῦ πορευθέντος σου, αὐτός σοι καθ' ὁδόν παριστάνεται, μάκαρ Νικόδημε, καί τῶν μελλόντων τήν ἔκβασιν,

προέλαβε γνωρίσαι σοι ὁ Φιλάνθρωπος.

Μονάζων ὄφθης εὐαρεστος, Θεῷ καί πρὸς σφαγὴν πορευόμενος, εὐαρεστώτερος, ὄφθη αὐτῷ ὁ θεσπέσιος, καί αὖθις μετὰ πότμον πάλιν ἐξάκουστος.

Ναῦ Χριστοῦ Ἀναλήψεως, σαυτόν ἀφιερῶσας ἐξήσκησας, νῦν δέ δοξάζει σοῦ, αὐτός τὴν μνήμην καί χαίρουσιν, οἱ ἐν αὐτῷ φοιτῶντες, καί σέ γεραίρουσιν.

Θεοτοκίον.

Αγνείας θείας ἐκσφράγισμα, καί τύπος παρθενίας θεόληπτος, συγκαταβάσεως, χώρα ὀλόφωτος Δέσποινα, ἐν ἧ Θεός τὴν σάρκα κατενουμφεύσατο.

Ἄλλος. Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.

Τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, τῷ πνεύματι καθυπέταξας, ἀσκήσας ὑπερφυῶς, ἐν Ἄθῳ Νικόδημε, χαρακτήρ γενόμενος, ὀσιότητός τε, καί ἀθλήσεως μακάριε.

Ορος τοῦ Ἄθῳ πλουτεῖ, τῶν ἐν ἀσκήσει ἰδρώτων σου, Ἰλλυρικῆ δέ ἡ γῆ, τῶν θείων ἐπάθλων σου, καί γάρ τοὺς ἐνταυθά σου, θιασώτας σφῆζεις, ὡς κάκείνους ὀσιόαθλε.

Δόξα.

Νικήσας τὸν δυσμενῆ, Ὀσιομάρτυς Νικόδημε, ἐν τῷ τῆς Σκήτης ναῦ, Χριστοῦ Ἀναλήψεως, τὰ τρόπαια ἔστησας, κατ' αὐτοῦ τρισμάκαρ, βιοτεύσας ὡσπερ Ἄγγελος.

Καί νῦν. Θεοτοκίον

Νέον Ἀδάμ τὸν Χριστόν, Θεόν τῶν ὄλων καί Κύριον, τεκοῦσα διὰ σαρκός, ἡμῖν ὁμιλήσαντα, διάσωσον Πάναγνε, τοὺς προ-

σκαλουμένους, ἐκ κινδύνων σε τὴν Δέσποιναν.

Καταβασία. *Τὴν θεϊαν ταύτην.*

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ'. *Τῇ ὑπερμάχῳ.*

Τὸν πολιοῦχον Βελεγράδων καὶ ἡμέτερον, θεῖον προστάτην καὶ φρουρόν ὡς ὀσιόαθλον, εὐφημήσωμεν ἐνθέως, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, τῆς γὰρ Σκήτηως ἡμῶν ὑπάρχει καύχημα, ὡς ἐν τούτῳ ἐξασκήσας τῷ οἰκήματι, τούτῳ κράζοντες· χαίροις μάκαρ Νικόδημε.

Ὁ οἶκος

Αγγελος ἐν ἀνθρώποις, καὶ βροτός ἐν Ἀγγέλοις Νικόδημε, ὠράθης τρισμάκαρ, ἐκ συναρπαγῆς γὰρ πρώην σκοτισθεῖς, ἐξ εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἤδη ἐφωτίσθης ὅσιε, διό ἐπαγαλλόμενοι τῇ δόξῃ σου, βοῶμέν σοι σοφέ τοιαῦτα.

Χαῖρε Ἠπίρου τό θεῖον θρέμμα,
Χαῖρε τοῦ Ἄθω τό ὄντως θέμα.
Χαῖρε τῶν Ὀσίων τό μέγα ἐντρέφημα,
Χαῖρε τῶν Μαρτύρων τό θεῖον ἀγλαῖσμα.
Χαῖρε Σκήτηως τό σέμνωμα τῆς προμήτορος Θεοῦ,
Χαῖρε ταύτης τό κραταίωμα ὡς πεμφθεῖς παρά Θεοῦ.
Χαῖρε ὅτι ὑπέστης τοὺς ἀσκήσεως κόπους,
Χαῖρε ὅτι ἠνέχθης πρὸς ἀθλήσεως πόνους.
Χαῖρε δι' οὗ τά κρεῖττονα ἐκλεξας,
Χαῖρε δι' οὗ τά μείζονα ἐφθασας.
Χαῖρε δι' οὗ ἀπετημήθης τῷ ξίφει,
Χαῖρε δι' οὗ ἐκοσμήθης τῷ στέφει.
Χαίροις μάκαρ Νικόδημε.

Συναξάριον

Τῷ αὐτῷ Μηνί ι'. Μνήμη τοῦ ἀγίου νέου Ὀσιομάρτυρος Νικοδήμου.

Β. ΠΑΡΑΤΡΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

1. Νεομάρτυρας Νικόλαος ο εκ Μετσόβου

Ναοί

Φωτ. 1. Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Μετσόβου εντός της οποίας βρίσκεται παρεκκλήσιο του Νεομάρτυρος Νικολάου

Φωτ. 2. Ιερός Ναός του Νεομάρτυρος Νικολάου στην πόλη των Τρικάλων

Φωτ. 3. Ιερός Ναός του Νεομάρτυρος Νικολάου στην Κατοχή Αιτωλοακαρνανίας

Φωτ. 4. Προσκύνημα του Νεομάρτυρος στο χώρο της πατρικής του οικίας στο Μέτσοβο

Εικόνες

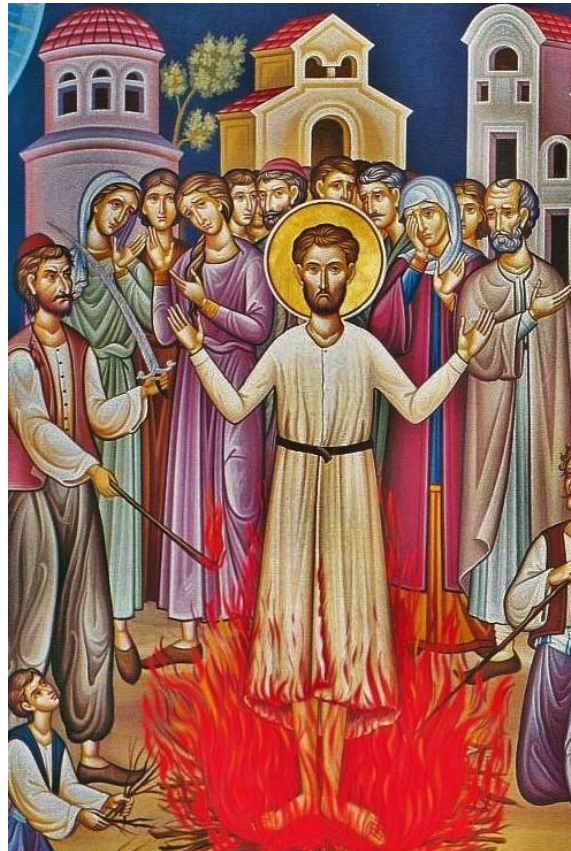
Φωτ. 5. Φορητή εικόνα του Νεομάρτυρος Νικολάου (Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Μετσόβου, ετ 1751)

Φωτ. 6. Φορητή εικόνα του Νεομάρτυρος Νικολάου (Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Μετσόβου, ετ 1751)

Φωτ. 7. Τοιχογραφία του Νεομάρτυρος Νικολάου (Παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών της Ιεράς Μονής Βαρλαάμ Μετελών, ετ. 1637)

Φωτ. 8. Τοιχογραφία με το μαρτύριο του νεομάρτυρος στον Ιερό Ναό Αγίας Παρασκευής Μετσόβου

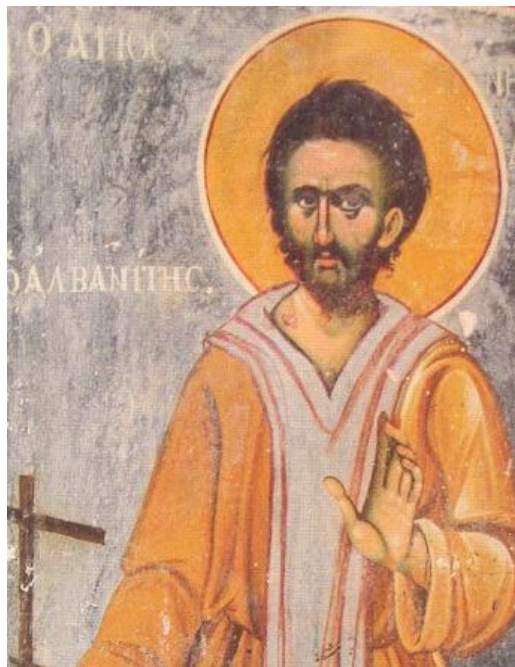
2. Νεομάρτυρας Νικόδημος ο εκ Βυθικουκίου Κορυτσάς

Ναός

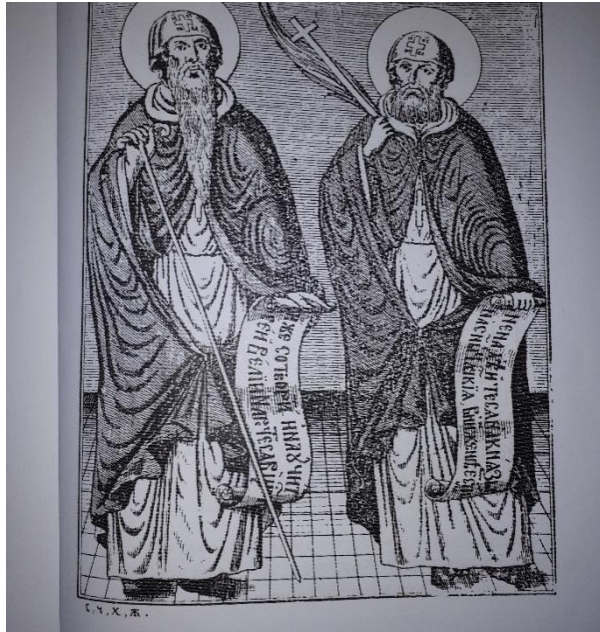

Φωτ. 9. Καλύβι της Αναλήψεως του Χριστού, Αγία Άννα Άγιο Όρος, τόπος ασκήσεως Αγίου Νικοδήμου

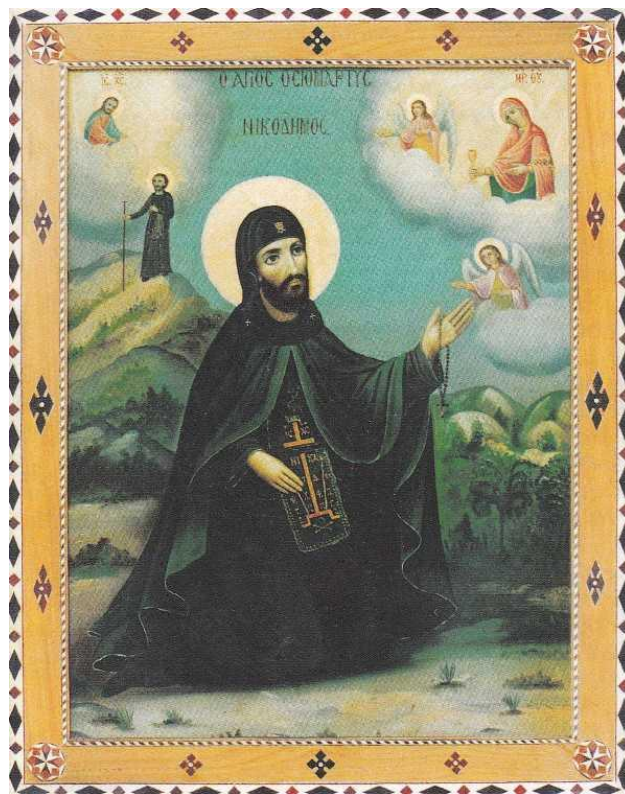
Εικόνες

Φωτ. 10. Άγιος Νικόδημος Εξωνάρθηκας του Κυριακού της Σκήτης Αγίου Δημητρίου της Μονής Βατοπαιδίου (1806)

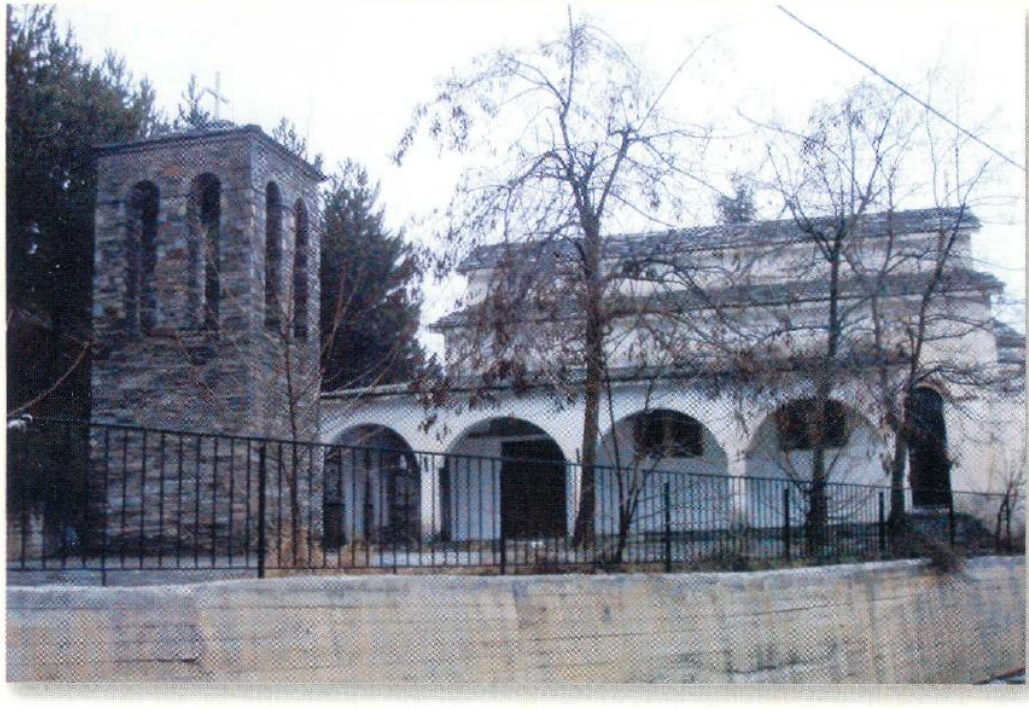
Φωτ. 11. Άγιος Νικόδημος ο Μυροβλήτης χαλκογραφία Χριστοφόρου Ζεφάρουβιτς (1741)

Φωτ. 12. Φορητή εικόνα στην Καλύβη της Αναλήψεως στη Σκήτη της Αγίας Άννης (19^{ος} αι.)

3. Νεομάρτυρας Δημήτριος ο εκ Σαμαρίνης

Ναός

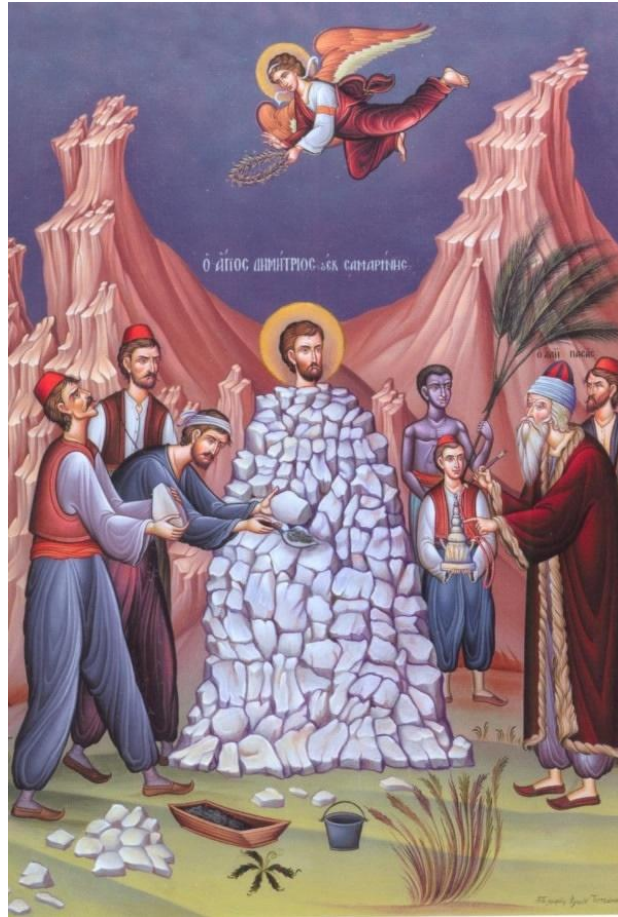

Φωτ. 13. Ναός αφιερωμένος στον Άγιο Δημήτριο στη Σαμαρίνα Γρεβενών

Εικόνες

Φωτ. 14

Φωτ. 15.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθηναγόρου Μητροπολίτου Παραμυθίας και Πάργης, «Νέος Κουβαράς», ΗΧ 4(1929).
- Αμάντος Κ., Σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων από τού ενδεκάτου αιώνας μέχρι τού 1821, Αθήναι 1955.
- Αναστασίου Ι., Εισαγωγικά για τή μελέτη τών Νεομαρτύρων, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Αναστασίου. Αθαν. Γ., Αρχιμ., «Άγιος Δημήτριος ό νέος ό έκ Σαμαρίνης», Όσιος Νικάνωρ 11 (1996).
- Αποστολίδης Κ., Ανέκδοτος Ακολουθία και Εγκώμιον πέντε Θρακικών νεοφανών Μαρτύρων, Αθήναι 1941.
- Αρνάκης Γ., Εκκλησία και Ελληνική κοινωνία, ΙΕΕ 10, Αθήνα 1974.
- Βακαλόπουλος Απ., Ιστορία τού νέου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 1964, τ. Β', Εκδόσεις Βάνιας
- Βασιλειάδης Πέτρ., Νεομάρτυρες και η σημασιολογική εξέλιξη των όρων μάρτυς, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Βοβολίνης Κων. Η Εκκλησία εις τον αγώνα της ελευθερίας, Αθήναι 1952.
- Βούλγαρης Ευγ., Πρός Πέτρον τόν Κλαίρικιον· επιστολή περί τών μετά τών σχίσμα αγίων τής Ορθοδόξου Εκκλησίας και τών γινομένων εν αυτή θαυμάτων, Αθήνησι 1844
- Γαλάνης Ιωάν., Η έννοια τού μαρτυρίου στήν Αγία Γραφή, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Γιάγκος Θ., «Ο άγιος Μακάριος Κορίνθου και ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος», Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος.
- Γιάγκος Θ., «Χειρόγραφα Νεομαρτυρολογικά κείμενα στή βιβλιοθήκη τού Κυριακού τής Σκήτης τής Αγίας Άννης», Θεολογία 66 (1995).
- Γλαβίνας Απ., Οι Νεομάρτυρες της Τουρκοκρατίας, Κατερίνη 1997.
- Δεσπότης Κων. Σ, Οι Άγιοι της Ηπείρου, Ιωάννινα 1986.
- Δουκάκης Ι., Ακολουθία ασματική μετά εγκωμίου πάντων των νεοφανών μαρτύρων, εν Αθήναις 1897.

- Ευστρατιάδου Σωφρ., Αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήναι.
- Ζήσης Θεόδ., Γεννάδιος Β΄ Σχολάριος (Βίος, Συγγράμματα, Διδασκαλία), Θεσσαλονίκη 1982
- Θέκλα Μοναχή, Η Παναγία του Μετσόβου, α.τ. 1985.
- Θεοδώρου Ευαγ., Οι εν Ελλάδι Νεομάρτυρες, Ο Εφημέριος 9 (1960)
- Θεοχαρίδης Ι. –Λουλέ Δ., Οι Νεομάρτυρες στην Ελληνική ιστορία (1453-1821), Δωδώνη 17 (1988).
- Ιεζεκιήλ Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος, «Ο νεοφανής Άγιος Νικόλαος ο εξ Ιχθύος και οι άγιοι Νικόλαοι όλου του ενιαυτού», Η΄-Θ΄ (1930-31),
- Ιερά Μητρόπολη Γρεβενών, Βίος και Ακολουθία του αγίου Όσιομάρτυρος Δημητρίου του νέου του εκ Σαμαρίνης, Γρεβενά 1984.
- Καρούσος Καλλινίκος, Μητροπολίτης Πειραιώς, Η διακονία μου στα Μετέωρα, Αθήνα 1990.
- Καυσοκαλυβίτης Π., Ιωνάς ο Καυσοκαλυβίτης. Ο βίος και τά έργα μιάς πνευματικής μορφής τού 18ου αι., Άγιον Όρος 1999.
- Κεμεντζετζίδης Ν. Στυλ, Συναξαριστής Νεομαρτύρων, Θεσσαλονίκη 1984.
- Κονιδάρης Γεράσιμος, Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος, εν Αθήναις 1970.
- Κοτσώνης Ιερων., Το ενθουσιαστικόν στοιχείον εις την Εκκλησίαν των μαρτύρων, Αθήναι 1972
- Κούκου Ελ., Θεσμοί και προνόμια τού Ελληνισμού μετά την άλωση, Αθήνα – Κομοτηνή 1984.
- Κρικώνης Χρ., Κληρικοί νεομάρτυρες και μάρτυρες, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Μαμαλάκης Ι., Δοσιθέου Κωνσταμονίτου, Νέον υπόμνημα τών νεοφανών ιερομαρτύρων και οσιομαρτύρων, Γρηγόριος ο Παλαμάς 46 (1963).
- Μαντζαρίδης Γ., Η κοινωνιολογική προσέγγιση τής παρουσίας τών Νεομαρτύρων, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Ματθαίου Βίκτωρας, Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τ. Ε΄, εν Αθήναις 1950.

- Μεταλληνός Γ., «Αθανάσιος Πάριος (1721-1813), (Εργογραφία - Ιδεολογία – Βιβλιογραφία)», ΕΕΘΣΠΑ 30 (1995).
- Μεταλληνός Γ., Η εθνική σημασία των Νεομαρτύρων, εκδ. Αρχονταρίκι, Αθήνα 2015.
- Μεταλληνός Γ., «Οι Νεομάρτυρες και η εθνοθηρησκευτική σημασία τους», στό: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος πολιούχος Μυτιλήνης, Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου (17-19 Φεβρουαρίου 1998), Μυτιλήνη 2000.
- Meinardus Otto, "A study of the Relics of Saints of the Greek Orthodox church" Oriens Cristianus, t. 54, Wiesbaden 1970.
- Μπαλογιάννης Στ., Η βιολογική διάσπασις των βασανισμών και των τρόπων θάνατώσεως των νεομαρτύρων, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Νέον Λειμωνάριον, Εν Βενετία 1819
- Νικοδήμος Αγιορείτης, Νέον Μαρτυρολόγιον, Αθήναι 1961.
- Νικολαΐδου Ελευθ., Οι Κρυπτοχριστιανοί της Σπαθίας (Διδακτορική Διστριβή) Ιωάννινα 1979, Εκδόσεις Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών.
- Οικονόμου Γεώργιος Αθ., Οι είκοσι πέντε άγιοι της Ηπείρου, Αθήνα 1995
- Οικονόμου Γ.Φωτ., Η Εκκλησία της Ηπείρου, Αθήναι 1982.
- Petit Louis, Bibliographie des Acolouthies qu'éques, Bruxelles 1926.
- Rouqueville E., Histoire de la Régénération de la Grèce, Paris 1824, Γ'.
- Πανταζόπουλος Ν., «Τινά περί τής εννοίας των προνομίων επί Τουρκοκρατίας», Αρχεϊον Ιδιωτικού Δικαίου 10 (1943).
- Παπαδόπουλος Αντ., Θεολογία αρχαίων και νέων Μαρτυρολογίων, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Παπαδοπούλος Στυλ., Οι Νεομάρτυρες και τό δούλον Γένος, εν Αθήναις 1972
- Παπαδόπουλος Χρυσ., Οι Νεομάρτυρες, Αθήνα 1973.
- Πασχαλίδης Σ., «Υμναγιολογικά στόν άγιο Κοσμά τόν Αιτωλό», ΕΕΘΣΑΠΘ 7 (2001).
- Πασχαλίδης Σ., Υμναγιολογικό έργο Κολλυβάδων, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.
- Πασχαλίδης Σ., Τό υμναγιολογικό έργο των Κολλυβάδων. Συμβολή στή μελέτη τής Αγιολογικής Γραμματείας κατά τήν περίοδο τής Τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 2007.

- Πασχαλίδης Σ., Νεομαρτυρολογικά Σύμμεικτα Α'. Η αυτόγραφη Νεομαρτυρολογική Συλλογή τού μοναχού Καισαρίου Δαπόντε (1713-1784), Θεσσαλονίκη 2012
- Πασχαλίδης Σ., Εν Αγίοις. Ειδικά θέματα Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αγιολογίας, τ. Α', Θεσσαλονίκη 2011.
- Πασχαλίδης Σ., Νεομαρτυρολογικές Συλλογές, Πρακτικά Διορθοδόξου Επιστημονικού Συνεδρίου "Κωνσταντίνος ο Υδραίος - Νεομάρτυρες προάγγελοι της Αναστάσεως του Γένους" (Υδρα 10-14 Νοεμβρίου 2000)
- Πάσχος Π., Εν ασκήσει και μαρτυρίω, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 1996
- Πάσχος Π., «Ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης ως αγιολόγος», ΕΕΚΜ 16 (1996).
- Πατρινέλης Χρ., Η Εκκλησία και η Ορθοδοξία, ΙΕΕ 10, Αθήνα 1974.
- Περαντώνης Ι., Τά αίτια και αι αφορμαί τού μαρτυρίου τών νεομαρτύρων, Θεολογία 42 (1971), Ι. Αναστασίου, Σχεδιάσμα περι τών Νεομαρτύρων, Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (1719 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1971.
- Περαντώνης Ι., Οι Νεομάρτυρες, ΘΗΕ 9(1966).
- Προβατάκης Θ., «Οι Νεομάρτυρες εις τήν εικονογραφίαν», στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων, (Θεσσαλονίκη 17 - 19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988.
- Σάθας Κων., Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη, Γ', εν Βενετία 1872.
- Σάθας Κων., Τουρκοκρατούμενη Ελλάς, Αθήνα 1869.
- Σαρδελής Κώστ., Πρόγονοι, Αθήνα 1985.
- Σαρδελής Κώστ., Ο Άγιος των Σκλάβων, Αθήνα 1991.
- Σκαλτσής Π., «Ο άγιος Θεόδωρος ο Βυζάντιος στό συναξάριο και τήν υμνογραφία», Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος.
- Σιωμοπούλος Δημ., Οι νεομάρτυρες και η εθνική αναγέννηση, α' τ. και χ'.
- Τρικούπης Σπ., Ιστορία τής Ελληνικής Επανάστασεως, Α', ΕΚΔΟΣΕΙΣ Παναγιώτου Ασλάνου, εν Αθήναις 1879.
- Τρίτος Μιχ., Γενικά περί Νεομαρτύρων, Αναδρομή τιμητικών αφιέρωμα εις τόν Αρχιεπίσκοπον πρ. Αθηνών και πάσης Ελλάδος Κυρόν Ιάκωβον Βαβανάτσον, Μέγαρο 1991.
- Τρίτος Μιχ., Βλάχοι των Βαλκανίων και Ορθοδοξία, Εκδόσεις Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2009.
- Τρίτος Μιχ., Πατριαρχική Εξαρχία Μετσόβου (1659-1924), Ιωάννινα 1991.

- Τρίτος Μιχ., Ο Μετσοβίτης Νεομάρτυρας Νικόλαος, Ιωάννινα 2005.
- Τρίτος Μιχ., Ο Νεομάρτυς Δημήτριος ο εκ Σαμαρίνης», Σαμαρίνα 1988 .
- Τρίτος. Μιχ., Βλάχοι: Μαρτυρία Ορθοδοξίας, Ελληνισμού και Πολιτισμού», Θεσσαλονίκη 2012.
- Τσάμης Δημ., Αγιολογία τής Ορθόδοξης Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1999.
- Τσάμης Δ., Η θεληματική προσέλευση στο μαρτύριο Αγιορειτών Νεομαρτύρων,: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1998.
- Τύμπας Γρ.Πολυκάρ., Βίος και Ακολουθία του Αγίου ενδόξου νεομάρτυρος του Νικολάου, εν Αθήναις, 1972.
- Τωμαδάκης Β., Οι νεομάρτυρες τού Βυζαντίου καί η οσιομάρτυς Φιλοθέη Μπενιζέλου η Αθηναία, Αθήναι 1971.
- Φουντούλης Ι., Νικηφόρου τού Χίου, ακολουθία επικήδειος είτε επιτάφιος κοινή εις πάντα νέον μάρτυρα, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 85-91.
- Φουντούλης Ι., Λειτουργική Α'. Εισαγωγή στή θεία Λατρεία, Θεσσαλονίκη 2003.
- Φουντούλης Ι., «Τό πάντιμον λείψανον τού Θεοδώρου»,: Ο Νεομάρτυς Θεόδωρος ο Βυζάντιος.
- Χατζημιχάλη Αγγελ.. Οι εν τω Ελληνοσχολείω Μετσόβου διδάξαντες και διδαχθέντες, εν Ιωαννίνοις 1940.
- Χρυσοστόμου Γ. (νύν Μητροπολίτου Κίτρους, Κατερίνης καί Πλαταμώνος), «Βιβλιογραφία εις Ακολουθίας Νεομαρτύρων», στό: Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην τών Νεομαρτύρων, (17-19 Νοεμβρίου 1986), Θεσσαλονίκη 1988.
- Ψευτογκάς Β., Νεομαρτυρολογικά Μελετήματα, τ. Δ', Θεσσαλονίκη 2008.
- Ψευτογκάς Β., «Ο Ιωνάς ο Καυσοκαλυβίτης. Ο βίος και το έργο του». Αναφορά εις μνήμην Σάρδεων Μαξίμου 1914-1984. Γενεύη 1989 (Ιερά Μητρόπολις Ελβετίας Ίδρυμα δια την Χριστιανικήν Ενότητα ΑΤΕΦ DANIAL), τομ. 5.

ΠΗΓΕΣ

- Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις Μάρτυρας, ΡG 50.
- Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις τόν άγιον Ρωμανόν, Λόγος πρώτος, ΡG 50.

- Αριστοτέλη, *Ρητορικά*, Ι.
- Επικτήτου, *Διατριβαί*, Ι.